

קובץ גליונות

פרשת נשא

ממרנן ורבנן גדולי ומאורי הדור

- דברי שי"ח
- דרכי החיזוק
- פניני השוקי חמד
- שיעור הומש
- תורת ראשי הישיבות
- מים חיים
- שאל אביך ויגדך
- אוצרות פרי חיים
- דובב שפתים
- דברי אמת
- נפשו גהלים תלהט
- פנינים משולחן רבינו
- שלמים מציון
- יחי ראובן

מצורף גליון מיוחד:

כה תתברכו

המחשבה והמעשה הנדרשים
לקבלת ברכת הכהנים
בתוספת עובדות מגדולי ישראל

זכות הלימוד בקובץ
לע"נ סבתי האשה הצדקנית
מרת הדסה דינה ע"ה (דרמר)
בת הרב ר' יצחק זצ"ל (רוזנטל)
נלב"ע י"ח סיון תשמ"א
תנצב"ה

ניתן לשלם גם במכשירי
'קהילות' ו'נדרים פלוס'
ע"ש קובץ גליונות

להקדשות ע"ג הקובץ
או המעונינים לפתוח מוקד הפצה

באיזור מגוריהם

ובכל עניני הקובץ

ניתן לפנות למס': 053-3145900

פקס: 077-2092005

או במייל: k.gilyonot@gmail.com

לקבלת הקובץ במייל

ניתן לשלוח בקשה

למערכת 'קובץ גליונות'

kovetz+subscribe@googlegroups.com

עדיף לשלם ולתרום במכשירי
"קהילות" ו"נדרים פלוס"

בבתי הכנסת,

יש ללחוץ על לחצן 'קופות

נוספות'

ובחיפוש קובץ גליונות,

או בטלפון:

נדרים פלוס

486-03-7630585 שלוחה-

קהילות

4311-073-2757000 שלוחה-

או בהעברה לבנק מרכנתיל-17

סניף: 745

מס' חשבון: 71262

ע"ש קובץ גליונות

יו"ל בסיוע:

יתדות תשמו להחזרת ערכי היהדות ע.ר.

לכל הקוראים וחלומדים החשובים שליט"א
הקדישו ע"ג הקובץ את יקיריכם באחת משבתות השנה
ותזכו להיות שותפים בזיכוי הרבים הגדול להגדיל תורה ולהאדירה

מטות מסעי	ב' אב	שלה	כ"ו סיון		
דברים	ט' אב	קרח	ג' תמוז		
שופטים	ז' אלול	חוקת	י' תמוז		
כי תצא	י"ד אלול	בלק	י"ז תמוז		
כי תבא	כ"א אב	פנחס	כ"ד תמוז	בהעלותך	י"ט סיון

גליון מס' 280 פרשת נשא
תשע"ח שנה שישית

גליון זה יוצא לע"נ
הגאון האדיר ר' גדליה
ב"ר ראובן השל זצוק"ל גדל
מוזעתיקי השמועות
נלב"ע ט"ז סיון תשס"ד
תנצב"ה

דברי שי"ח

ממרן שר התורה הגר"ה קניבסקי שליט"א

על הפרשה

"מחשבה רעה אין הקב"ה מצרפה למעשה"

שעיר עזים אחד לחטאת (ו', כ"ב), וברש"י: "לכפר על מכירת יוסף".

שאלה: חז"ל אמרו "מחשבה רעה אין הקב"ה מצרפה למעשה", מהו מעשה שאינו מעשה עבירה אבל מעשה, האם כוונת הגמ' לאפוקי שמעשה כן מצטרף, או שמא צריך מעשה עבירה גופא, דהנה רש"י כאן עה"פ "שעיר עזים אחד לחטאת", כתב: "לכפר על מכירת יוסף שנאמר בו וישחטו שעיר עזים", וכי בשחיטה היתה עבירה?

תשובה: במסכת קדושין (מ', א') איתא שמחשבה העושה פרי הקב"ה מצרפה, ושם ממעשה זה היה פרי.

שאלה: הגאון רבי אלחנן וסרמן זצ"ל הי"ד ב"קובץ מאמרים" כתב שגזירות עלילות דם היו על מה שטבלו שעיר בדם, וכאן כתב רש"י שהשעיר בא לכפר על זה, אם לא שנאמר שר' אלחנן מדבר על ה"טבילה" בדם וכאן כתב רש"י על ה"שחיטה".

תשובה: הרי עשרה הרוגי מלכות היו ג"כ כפרה על מכירת יוסף, וכאן כתב רש"י שנתכפר, וכפי הנראה שהשעיר לא כיפר לגמרי.

שאלה: מהו כשלא נעשתה עבירה אבל הלך לעבירה, אם אז יש עבירה, דהא לאו מחשבה היא?

תשובה: כוונת הגמ' שאם לא נעשית העבירה אין מצרפה למעשה, וה"ה במעשה. אבל מסתבר שגם על מחשבה יש עונש רק שאין מצרפה למעשה, היינו שלא חמיר כמעשה, וכהא דאיתא בסוף מסכת יומא כי יש שצריך יוה"כ"פ, יש שצריך יסורים ויש שצריך מיתה, וזה ליכא במחשבה, אבל לא גרע מכל "עשה" שצריך כפרה, ובתשובה מתכפר מיד. והא דפריך בגמ' שם מהא דכתיב הנני מביא אל העם פרי מחשבותם, אף שגם על מחשבה יש עונש, כי לשון הכתוב כאילו עשה פרי מחשבותם, ועל זה תירץ שכל שעושה פרי הקב"ה מצרפה למעשה.

ושם (דף ל"ט ע"א) הקשו בגמ' גבי אחד שמת ודילמא מהרהר בעבירה, ומשני מחשבה רעה אין הקב"ה מצרפה למעשה, אף שיש עונש עליה מ"מ לא חמיר עונשה כל כך שמת מיד.

(דרך שיחה)

עלי שי"ח

"רבי יוסף רוזנטל זצ"ל"

סמוך להגן השבועות נסתלק מעמנו אחד מדמויות ההוד שפיארו את מנין ותיקין ושאר התפילות שהתפלל רבינו שליט"א בבית הכנסת לדרמן, עשרות שנים. רבי יוסף רוזנטל זצ"ל.

עוד בימים בהם לא היה ציבור מתפללים כ"כ גדול בבית הכנסת, היה רבי יוסף מהקבועים שבהם, כשהוא מקפיד להשכים קום ולבוא לפני זמן התפילה, כך גם לפני מנחה וערבית היה יושב על מקומו עוד בטרם הגיע השעה ולהיות מעשרה ראשונים. בכל בוקר לפני שחרית הוא היה מעורר את המתפללים לומר בקול ברכות השחר והיה מבקש לענות אמן, את הילדים הצעירים שהיו מגיעים לתפילות בשבת היה 'משחד' על ידי סוכריות ומבקש לשמוע את הברכות גם מהם. הוא היה 'עשיר מופלג' במאות אמן שענה כל בוקר על ברכות השחר.

ומנהג קבוע של חסד היה לו: מידי חודש היה מדפיס על דף את רשימת זמני הנץ, כדי להקל על המתפללים להתעורר בזמן לשחרית, שכידוע בכל יום משתנה הזמן והוא היה עורך את זה לפי הזמנים המתאימים לבית הכנסת לדרמן, והדביק את זה בכמה מקומות בבית הכנסת במקומות המתאימים וגם היה מחלק לציבור המתפללים, כמו כן היה לו מצוה נוספת שהוא 'חידש'. הוא היה מניח כל תחילת שחרית, על מקום העמוד של החזן, השליח ציבור, שעון קטן, כדי שיוכל לעקוב אחר זמן הנץ החמה מקרוב בצורה קלה, ובכך יוכל להתפלל בנחת ולא למהר או להאט את קצב התפילה.

רבי יוסף זצ"ל היה סופר סת"ם, והיות ורבינו הכירו מקרוב ביקש ממנו רבינו שליט"א לפני כשלושים שנה לכתוב לו ספר תורה פרטי ואכן במשך כשנתיים הוא כתב לו ספר תורה, ולאחריה נערכה הכנסת ספר תורה בבית רבינו, כששמחתו היתה רבה.

בכל שאלה וענין היה נועץ ברבינו, גם בשנים האחרונות היה טורח ועולה למרות חולשתו להיוועץ בו כשהוא אומר כי 'לא ברכתו של רבינו הוא מרגיש שלא עשה את הצעד הנכון'.

אחת המצוות הקבועות בהם החזיק רבי יוסף היה תקיעה בשופר בכל יום בימי הסליחות והרחמים, מראש חודש אלול ועד ראש השנה, וכן היה תוקע בשופר במוצאי יום כיפור, בהקשר לכך נביא מעשה נורא הוד המראה על רוח הקודש השרויה תדיר אצל רבינו.

בכל שנה, בתקיעה האחרונה של חודש אלול (יום לפני ראש השנה) היה רבינו מודה לו ומברכו בלבויות 'שתזכה אי"ה גם לשנה הבאה'. גם השנה לאחר סיום התקיעות, הוא ביקש את הברכה הקבועה, אך רבינו קיצר ואמר ברכה והצלחה. אחד הנוכחים ניסה שוב וביקש ברכה שיזכה לשנה הבאה, רבינו הפטיר לו מבט ואמר 'שיזכה לשופרו של משיח' !!

הוא חרג ממנהגו ולא בירכו שיזכה לשנה הבאה, ואכן דבר ה' בפיו ורבי יוסף נלב"ע שלוש חודשים לפני חודש אלול, ואי"ה בקרוב הוא יזכה והלזואי וכולנו נזכה לשמוע שופרו של משיח שמבשר על תחית המתים וגאולה שלימה.

"מענייני הפרשה"

יברך וישמרך ויחונך

עניני הבקשות וסגולות בעת ברכת כהנים

ושמו את שמי על בני ישראל ואני אברכם
כהן שמברך את חברו בלא ברכת כהנים, האם יש לברכתו משמעות מיוחדת? כמו ברכת ישראל. הרב מפוניבז' היה חותם:
בבר"כ באהבה? זו מליצה בעלמא.

כתוב בסידורים נוסח לחולם חלום רע, ומצוין שם כי יאמר בעת שהכהנים מנגנין, ויאמר ג"פ בכל סופי הפסוקים. אבל מה
יעשה כאן בארץ ישראל שלא בכל מקום מנגנים. ת: יאמר בברכה האחרונה.

שוב שאלו על כך, והשיב: דבריו של המשנה ברורה הן במקומו שניגנו בברכת כהנים, ועתה שאין ניגון אפשר בכל הברכה.
שאלתי על איש עסקים החושש מעין הרע מה יעשה? יבקש בויחך שינצל מעין הרע.

יש לו ב' בתי כנסת אחד יותר כהנים ופחות מתפללים, והשני יש יותר מתפללים ופחות כהנים, מה עדיף? יותר כהנים.
לשאלתי אמר רבנו כי יש מעלה לשמוע ברכת כהנים מעשרה כהנים. מחמת רוב עם. ולא דווקא עשרה כי גם בפחות
מעשרה יש נפק"מ בין ג' לט' ובין י"א ל"ט.

א.ה. ובשם מרן הגרא"ל שטינמן שמעתי כי המעלה של כהנים רבים היא משום שברוב כהנים גדול מצוי יותר שיהיו וודאי
ב' כהנים מיוחסים.

בארה"ב היה כהן שהחביא כספו תמיד בנעליו, וספרדים נושאים שם כפיים והוא ספרדי, ונתן שכר לפלוני לשמור בקביעות
על נעליו בעת שעלה לדוכן (וועלמו) האם זה נחשב 'בעליו עמו' כמו שאמרו בהשואל שה'מלמד' נחשב לבעליו עמו?

שם אינו חייב ללמוד עמו דווקא, וכאן חייב לברך ברכת כהנים.

האם הכהן חייב להרים כל ידו או רק חלק חציו ולמטה? נהגו רק חצי שלמטה.

שאלתי. נוסח ברכת המצוות של ברכת כהנים היא: אשר קדשנו בקדושתו של אהרן וגו', כיצד אהרן הכהן אמר בברכה זו,
הרי לא יכול היה לומר נוסח כזה? הנוסח הזה של ברכת כהנים אשר קדשנו בקדושתו של אהרן וגו' הובא ברמב"ם סוף

תרומות וכתב שכן הנוסח בכל מצוות הכהנים, וגם באכילת תרומה כן, וזה לכבוד הכהונה. ומה ששאלת לגבי אהרן הכהן
ע"ה, הנה ברכת המצוות דרבנן, ואם הוא בירך, אמר: אשר קדשנו במצוותיו וציוונו על נשיאות כפיים. [בצל"ח כתב שאף

אם הברכה מהתורה כל אחד יכול לומר נוסח שלו, והנוסח הוא דרבנן].

(כל משאלותיך)

שאלו לרבינו שנכשל בכניסה לבית הקברות והוא כהן, אמר רבינו שילמד בש"ע הלכות טומאת כהנים.

שמעתי מרבינו שבתקופה זו [שבט אדר תשס"ז] שמעתיק לדפוס את הספר דרך חכמה ח"א, עונה רק על עשרה מכתבים
ביום. ואמר שממין המכתבים, וקודם עונה לכהנים, ואח"כ ללויים, ואח"כ לפי סדר קבלת המכתבים.

הגיע מכתב ששלח יהודי בשם "קאהן" ואמר רבינו שזה ספק כהן. התבטא רבינו ספק כהן לחומרא וענה למכתבו ראשון
מתוך ערימת המכתבים.

רבינו הניח בצד ארבע מכתבים שנשלחו ע"י כהנים ואמר זה "כהנים". ואמר שיש גם בזה ענין וקדשתו, ותוך כדי פתיחת
המכתב אמר בדרך צחות לפתוח ראשון.

כתב הרה"ג ר' מאיר מונק שליט"א: כאברך צעיר היה רבינו שהיה בכור רץ ליטול ידים לכהנים, כאשר לא היה לוי. וכשנשאל
על מה הזריזות הזו? היה משיב בזוהר כתוב דברים גדולים בענין נטילת ידים לכהנים.

(מנחת תודה)

(ש"ק נשא תשס"ח) סיפר רבינו שראה פעם בספר [שאינו זוכר איך קוראים לו] בערך מלפני מאה שנה, שאוסף כל מילה בברכת
כהנים איזה ברכה יש בכל תיבה, כגון 'ויחונך' בבנים ובנות, וישם לך שלום לשלום בית, וכותב שאפשר לבקש מהכהן שיכוון
עליו בברכת כהנים על הדבר שצריך ישועה, והרבה פעמים הועיל להם, הנה באים כל יום אנשים בבעיות של שלום בית
חשבתי שאפשר שיעשו עצה זו.

לאחר בירור נמצא הקונטרס ששמו 'חסד לאלפים' [מהרב אליהו פנחס הכהן מריינא נדפס בירושלים בשנת תרע"א] אשר
בשער הספר נכתב "בו יבואר מדברי חז"ל סגולת 'ברכת כהנים' להשיג הצלחה לעושר וכבוד וחיים טובים וארוכים ולבטל
כל רעה וזעם וצרה מן האדם ע"י כוונת הכהנים בעת דוכנם וכו' וכן עשה השל"ה הק' זצ"ל שהיה לוי ובעת הדוכן היה מכוין
להמשיך הברכות על כל משפחתו שהיו בחו"ל... ע"ש כל דבריו. וצולם לרבינו הקונטרס והובא לפניו ואמר שלכך נתכוין.

שמע מכך רבינו הגרא"ל שטינמן זצוק"ל והתפעל מדבר זה, וכשהיה אצלו הרב דוד אליעזר בן הרב יואל קלוגמאן שליט"א
אשר ידיו רב להם בהוצאת ספרי ראשונים ועוד, שאלו להגרא"ל אם יש לו עצה מה להוציא דבר נוסף, השיב להם רבינו
הגרא"ל ראשונים איני יודע, אבל יש קונטרס חסד לאלפים, על ברכת כהנים שיש שם לקט מדרשים וסגולות שיש בברכת
כהנים, שמעתי מרבינו הגרא"ל שהאמת שרצה בעצמו להדפיס קונטרס זה, אבל עכשיו ששאלני מה להדפיס שיהיה לו
המצוה, ואכן הוציאו בשנת תשס"ט בהוצאה חדשה.

היות ורבים מחפשים קונטרס זה ולפי הידוע אינו ניתן להשיגו כהיום, הננו רוצים להדפירו ולהדפיסו מחדש
במהדורה מכובדת ולהפיצו לזיכוי הרבים, כל המעוניין להיות שותף בהוצאה זו יפנה בהקדם למס' 053-3145900.

לקבלת הגליון ניתן לשלוח בקשה במייל: 0573145900@okmail.co.il או בפקס: 077-2092005

נשמח לקבל הערות והארות וכן עובדות ושו"ת מרבינו

להנצחות ולתרומות: 053-3145900 כתובת: ר' יהודה הנשיא 52 בני-ברק

דרכי החיזוק

ארבעה צריכים חיזוק (ברכות לב:) – שיתחזק אדם כהם תמיד בכל כחו (רש"י)

• שיחה ממרן הגאון רבי גרשון אדלשטיין שליט"א •

מדרגת המזכה את הרבים

הנה יש ענין ומצוה גדולה לזכות את הרבים, ואין לשער מדרגתו של המזכה את הרבים, כמו שכתב בחובות הלבבות (שער אהבת השם פ"ו) "וראוי לך אחי לדעת, כי זכויות המאמין, אפילו אם יהיה מגיע אל התכלית הרחוקה בתיקון נפשו לאלוקים יתברך, ואילו היה קרוב למלאכים במידות הטובות ומנהיגיהם המשובחים והשתדלותם בעבודת הבורא ואהבתם הזכה בו, אינם כזכויות מי שמורה בני אדם אל הדרך הטובה ומיישר הרשעים אל עבודת הבורא, שזכויותיו נכפלות בעבור זכויותם בכל הימים ובכל הזמנים", עכ"ל.

היינו שיכול להיות אדם שעושה הרבה מעשים טובים, שלומד הרבה ומתפלל ועושה חסד, אך אינו מזכה את הרבים, ואפילו אדם שיש לו כוחות של מלאך, שעושה מעשים טובים בכל כוחותיו, אם אינו מזכה את הרבים, אינו מגיע במדרגתו למי שמזכה את הרבים, והמזכה את הרבים הוא במדרגה יותר גדולה ממנו.

ושמעתי ממרן הרב מפוניבז' צ"ל בשם מדרש¹, שמי המבול נקראים על שם נח, כמו שכתוב (ישעיה נד, ט) כי מי נח זאת לי אשר נשבעתי מעבור מי נח וגו', היינו שנח אשם במבול, ומי המבול נקראים על שמו, המים של נח, מפני שלא השפיע על בני דורו.

ואילו אברהם אבינו השפיע על בני דורו, כמו שכתוב (בראשית יב, ח) "ויקרא בשם השם", אברהם היה מגייר את האנשים ושרה מגיירת את הנשים (רש"י שם ה), והיה משפיע אמונה, ולימד לבני דורו שבע מצוות בני נח, אבל נח לא השפיע כל כך על בני דורו, ורק הציל את משפחתו אבל על הדור לא השפיע, ולכן נקראו מי המבול על שמו.

ואמנם נח היה צדיק ובעל מדרגה, וכפי שהעיד עליו הכתוב (שם ו, ט) נח איש צדיק תמים היה בדורותיו וגו', אבל לא השפיע על בני דורו כמו שהשפיע אברהם, ולכן המבול מתייחס אליו.

מלמד – מזכה הרבים בכל העתיד של התלמיד

והנה השפעה וזיכוי הרבים שייך בהרבה עניינים, והדבר הגדול ביותר הוא זיכוי הרבים בתורה, שתלמוד תורה כנגד כולם.

וזיכוי הרבים בתורה שייך כבר בגיל הרך, כשמלמדים את הילדים אל"ף בי"ת, זהו היסוד לכל ההמשך, שבלי זה לא יידעו לקרוא ולא יוכלו ללמוד, והמלמד אל"ף בי"ת נתן לילדים את היסוד שמכוח זה יוכלו אחר כך לגדול ולהתעלות בתורה.

כגון ילד שגדל בתורה ונעשה יחזון אישי, הרי בלי לדעת אל"ף בי"ת לא היה מגיע לזה, ונמצא שמי שלימד אותו אל"ף בי"ת זיכה את

¹ בזוהר פרשת נח (סז, ב) איתא, כיון דאמר ליה [הקב"ה לנח] דישתזיב הוא ובניו לא בעא רחמין על עלמא ואתאבידו ובגין כך אקרון מי המבול על שמה כמה דאת אמר כי מי נח זאת לי וגו'. ובספרנו סוף פרשת בראשית כתב: ונח מצא חן – להציל גם בניו ובנותיו, לא מפני שהיה ראוי לכך, אבל על צד חנינה זיכהו הקל יתברך לזה, כאמרו (יחזקאל יד) ושלשת האנשים האלה בתוכה נח דניאל ואיוב וגו'... כי לא לימדו את דורם לדעת את השם כאברהם משה ושמואל וזולתם, כאמרם ז"ל עולם – והם דניאל וחבריו – זכתה ללמוד ולא זכתה ללמד, וכן נח אף על פי שהוכיח על המעשים המקלקלים ענין המדינות, לא הורה אותם לדעת הקל יתברך וללכת בדרכיו אף על פי שהוא היה צדיק תמים בעיון ובמעשה.

העולם בחזון אישי, כי האל"ף בי"ת שלו היה היסוד, שמכוח זה אחר כך היה ההמשך, ובלי האל"ף בי"ת לא שייך המשך.

אם כן מי שמלמד אל"ף בי"ת לילדים, הרי הוא מזכה את הרבים בתורה, ובדרך כלל לא חושבים על זה, **מלמדים בחיידר לא חושבים על הזכויות שיש להם, שהם נותנים את היסוד לכל ההמשך**, ובלעדיהם לא היה המשך, אמנם יתכן שמישהו אחר היה מלמד, אבל עכשיו כשהם המלמדים הרי הם המזכים.

וכן כשמלמדים קריאה ופירוש המילים, ואחר כך כשמתחילים ללמד חומש עם רש"י, ומשניות, וגמרא, כל אחד מזכה בכיתה שהוא מלמד, ומזכה את הרבים בכל העתיד של התלמיד!

זיכוי הרבים בהבנה בתורה

והנה זהו זיכוי הרבים בפשטות התורה, ויש גם זיכוי הרבים בהבנה בתורה, לתת לתלמידים הבנה בתורה.

וכבר הזכרתי מה ששמעתי ממרן הגרא"א דסלר בשם רבי חיים מברסקי על מה שאמרו הז"ל (סנהדרין צט, א) כי דבר השם בזה וגו' כל שאפשר לעסוק בתורה ואינו עוסק, שאין הכוונה רק למי שאינו לומד, אלא אפילו מי שלומד, **אם יכול ללמוד ביותר העמקה, עם יותר הבנה, ולהגיע למדרגה גבוהה יותר בתורה, ואינו משתדל בזה כפי כוחו, זה גם כן נקרא שאפשר לעסוק בתורה ואינו עוסק**, ועליו נאמר כי דבר השם בזה, שהוא לא מחשיב את התורה, ומבטל תורה באיכות.

לכן מי שמחנך תלמידים, בחיידר או בישיבה קטנה, לא משנה באיזה גיל, שמחנך תלמידים להבנה בתורה, שיהיה להם טעם בלימוד, שיהיו וימשיכו ללמוד, עם התמדה בכמות והתמדה גם באיכות כל אחד לפי כוחו, הרי הוא מזכה הרבים, שזכויותיו עצומות שאין לשער.

החיוב לנטוע בנפש מידות טובות

וכן יש זיכוי הרבים במידות טובות, לחנך את הילדים למידות טובות, והנה מי שנולד עם מידות טובות, צריך בעיקר להיזהר שלא יתקלקל, שימשך עם מידותיו הטובות ויעשה מעשים טובים, אבל מי שנולד עם מידות רעות, כגון שנולד כעסן בטבעו, או שחושב רק על עצמו, לכאורה מה יעשה, ומה הוא אשם, הרי נולד כך.

אבל באמת כתוב ברמב"ם שצריך לחזור בתשובה ממידות רעות, ואפילו מי שנולד עם מידות רעות בטבעו, צריך לשנות את טבעו ולתקן את מידותיו שיהיו לו מידות טובות.

וכך כתב הרמב"ם בפ"ז מהלכות תשובה, אל תאמר שאין תשובה אלא מעבירות שיש בהן מעשה וכו' אלא כשם שצריך אדם לשוב מאלו כך הוא צריך לחפש בדעות רעות שיש לו ולשוב מן הכעס ומן האיבה ומן הקנאה ומן ההיתול ומרדיפת הממון והכבוד ומרדיפת המאכלות וכיוצא בהן מן הכל צריך לחזור בתשובה וכו'.

ובהלכות דעות פ"א כתב, ומצווין אנו ללכת בדרכים אלו הבינוניים והם הדרכים הטובים והישרים שנאמר והלכת בדרכיו, כך למדו בפירוש מצוה זו – מה הוא נקרא חנון אף אתה היה חנון, מה הוא נקרא רחום אף אתה היה רחום וכו'. והיינו אפילו אדם שבטבעו אינו מרחם, צריך לשנות טבעו ולהיות רחום, **ואם התורה ציוותה "והלכת בדרכיו", סימן שזה שייך ואפשר לשנות את הטבע.**

ויש דרכים לזה, כיצד לשפר את המידות ולקבל מידות טובות, כגון מה שכתב הרמב"ם בפירושו המשניות (אבות ג, טו) על המשנה "הכל לפי רוב המעשה", שאם אדם נותן צדקה הרבה פעמים זה משפיע עליו להשריש בנפשו טבע של אהבת חסד.

וכתב שם שאם אדם נותן לצדקה אלף זוז בפעם אחת, זה גם כן משפיע עליו שיתחזק בו הטבע של אהבת חסד, אבל יותר מזה משפיע כשנותן אלף זוז באלף פעמים, בכל פעם זוז אחד, שיש כאן ריבוי מעשים של חסד, וכל מעשה משפיע עוד חיזוק באהבת החסד, וההשפעה של אלף מעשים היא השפעה אחרת שאין לשער, ונהפך בזה לאוהב חסד יותר ממי שנתן פעם אחת אלף זוז.

כמו שור המועד, שאם נגח רק פעם אחת, אפילו שהייתה נגיחה בכוח ובאכזריות גדולה, ולעומתו היה שור אחר שנגח שלוש נגיחות בפחות אכזריות, אף על פי כן זה שנגח שלוש פעמים נעשה מועד, והראשון שנגח רק נגיחה אחת נשאר תם ואינו מועד.

וכן ביראת שמים, יש הרבה מדרגות ביראת שמים, ורבינו יונה כתב בכמה מקומות (שע"ת ג, טו ועוד) שצריכים להוסיף יראת שמים, אין שיעור למדרגות של יראת שמים, והדרך לזה היא על ידי שעוסקים ביראה, וגם על ידי תפילה, צריכים תפילה לסייעתא דשמיא. יהי רצון שנזכה כולנו לסייעתא דשמיא.

וכמו שמצינו שיש מצוה "ואהבת לרעך כמוך", ולכאורה וכי שייך לצוות על זה בגזירת הכתוב, הרי אהבה היא דבר טבעי, ואי אפשר לעשות אהבה בידיים, ומי שאינו אוהב את מישהו, כיצד שייך שיאהב אותו נגד הטבע? – אבל הביאור הוא, שאם התורה ציוותה "ואהבת" סימן שזה לא נגד הטבע, כי באמת כל אדם מישראל יש לו בטבעו אהבת הבריות, אלא שיש גם יצר הרע המפתה בנגיעות וחשבונות רבים כנגד הישרות, ועל זה בא הציווי שצריכים להוציא את היצר הרע, ולהתנהג כפי הטבע הישר באהבת הבריות.

זהו מה שכתב הרמב"ם שצריכים לתקן את המידות, ויש דרכים לזה, יש ספרי מוסר ויש בעלי מוסר שיודעים איך הדרכים לתיקון המידות, כגון מידת הכעס, ומידת הגאווה, ומידת אהבת עצמו. המסילות ישירים מדבר על כל המידות, וכתב בהקדמתו כי "המידות כולם צריכות תיקון והישרה, מי יישרם ומי יתקנם אם לא נשים לב עליהם ולא נדקדק בדבר דקדוק גדול", עיין שם.

וגם רבינו יונה בשערי תשובה (ג, לו) כתב על הפסוק "לא תאמץ את לבבך ולא תקפוץ את ידך" – הוזהרנו בזה להסיר מנפשנו מידת האכזריות ולנטוע בה נטעי נעמנים, הם הרחמים והחסדים הנאמנים, כמו שכתוב והלכת בדרכיו, ע"כ, היינו שצריכים להשריש בנפש את המידות הטובות, "נטעי נעמנים" מלשון נטיעה נעימה, שהמידות הטובות יהיו נטועות בנפש.

מעמד חיזוק בבית רבינו לרגל פתיחת הזמן ברשת כוללי ש"ס אידען

שנינו במשנה ריש פאה "ותלמוד תורה כנגד כולם", בלימוד התורה זוכים לעולם הבא יותר מכל המצוות, אך גם לעולם הזה, אשריך בעולם הזה, וכמו שאמרו באבות פרק ששי כך היא דרכה של תורה וכו' ובתורה אתה עמל ואם אתה עושה כן אשריך וטוב לך – אשריך בעולם הזה וטוב לך לעולם הבא.

ואמרו שם כי דרכה של תורה הוא: פת במלח תאכל ומים במשורה תשתה ועל הארץ תישן וחיי צער תחיה, כל כך הרבה קשיים, ובתורה אתה עמל לכאורה זהו עוד קושי, ואף על פי כן "אם אתה עושה כן אשריך", כך המציאות, שאם אדם עמל בתורה, אינו מרגיש בכל הקשיים האחרים, והוא המאושר ביותר בעולם הזה.

והמשיך התנא "וטוב לך לעולם הבא", ולכאורה הרי זה פשיטא שטוב לך לעולם הבא, ולמי יהיה עולם הבא אם לא לאדם כזה שעמל בתורה מתוך חיי צער וקשיים, ומה החידוש בזה?

ויש לבאר כי החידוש הוא, שהרי בדרך כלל ידוע שכל הנאות העולם הזה באות על חשבון העולם הבא, ולרשעים נותנים מן השמים עולם הזה במקום העולם הבא, ואם כן היה מקום לחשוב, שכיון שאשריך בעולם הזה, כבר לא יקבל עולם הבא, כי העולם הזה בא על חשבון העולם הבא, וחידוש התנא שאין הדבר כן, והאושר בעולם הזה של תורה שהוא מעין עולם הבא, אינו מוריד מהעולם הבא, אלא להיפך, זה מוסיף עולם הבא.

אשריכם! תלמידי חכמים שעוסקים בתורה, זה החיים הכי מאושרים בעולם הזה וגם בעולם הבא, ולא רק חיים מאושרים, אלא גם מתקדשים בזה, שהתורה מקדשת את האדם, ובכל רגע שלומד תורה הוא מתקדש.

ובאיגרת הגר"א כתב שכל רגע שאדם חוסם פיו [מלדבר דברים בטלים] זוכה בשבילו לאור הגנוז שאין מלאך ובריה יכולים לשער, אפילו חוסם פיו בשב ואל תעשה, שאינו מדבר כלום, זוכה לאור הגנוז, קל וחומר אם הוא חוסם פיו על ידי שמדבר בדברי תורה, שזה יותר מסתם חוסם פיו, ודאי שזוכה לאור הגנוז שאין לשער.

וצריכים לדעת את הערך והחשיבות בכל דיבור של דברי תורה, אפילו דיבור אחד של תורה, מילה אחת של תורה היא גם כן מצוה כמו שכתב הגר"א בשנות אליהו עמ"ס פאה, וזה כנגד כולם, תלמוד תורה כנגד כולם, שהאדם מתקדש ומתקדש בזה, ומוסיף עוד קדושה ועוד קדושה. זוהי הדרגה של מי שעוסק בתורה.

וכאן נמצאים גם מחזיקי תורה, שיש להם חלק בתורה כמו יששכר וזבולון, ובעולם הבא יזכו ללמוד את אותה התורה, כמו שידוע ממעשים שהיו. אני יודע עובדא באחד שנפטר, והשאר עיזבון להחזקת תורה, וקנו מזה ארון עם ספרים לישיבה, ובאותו הזמן למדו בישיבה מסכת גיטין, והנפטר בא בחלום ואמר בעל פה מחידושי הרשב"א בגיטין, למרות שבחיי לא למד, זכה ללמוד במתיבתא דרקיעא, כיון שהחזיק תורה בממונו. 'זבולון' זוכה לאותה התורה כמו ה'יששכר', וגם אם בעולם הזה הוא לא יודע, בעולם הבא יזכה לדעת וללמוד שווה בשווה כמו יששכר. זוהי הזכות שאין לשער, מה שזוכים בלימוד התורה ובהחזקתה. אשרינו שיש לנו בני תורה ומחזיקי תורה.

הקב"ה יעזור שנזכה כולנו להתחזק בתורה ולהיות דבוקים בתורה כמה שאפשר, דבקות בתורה עם תפילה, צריכים סייעתא דשמיא לתורה, ובתפילה זוכים לסייעתא דשמיא, וכן תפילה על כל מה שצריך, על כל הגשמיות והרוחניות, גשמיות לצורך הרוחניות, ונזכה להצלחה ולגאולה שלמה בקרוב במהרה בימינו.

קנייני התורה – זכויות להצלחה בתורה

שיחת מרן ראש הישיבה הגר"ג אדלשטיין שליט"א, יום ג' לסדר במדבר, ערב חג מתן תורתנו תשע"ח

חג השבועות: יום הדין והשפעה של הצלחה בתורה

הנה חג השבועות נקרא "זמן מתן תורתנו", שבו הייתה קבלת התורה, ואמנם קבלת התורה הייתה לפני הרבה שנים, אבל זה זמן מתן תורתנו בכל שנה ושנה, והענין בזה כתוב בספרים (עיי' דרך השם להרמח"ל ח"ד פ"ז) שבכל שנה חוזרת ההשפעה, וכיון שבחג השבועות במתן תורה הייתה השפעה של תורה על כלל ישראל, ההשפעה חוזרת בכל שנה, והוא זמן שיש בו השפעה של הצלחה בתורה.

וידוע עוד מהשל"ה הק' (מסכת שבועות) שחג השבועות הוא יום הדין על תורה, והביא כן מספר תולעת יעקב "ודע כי כמו שבראש השנה רצה הקב"ה להשגיח ולדרוש מעשה בני אדם כי הוא יום הבריאה הראשונה וכו', כן רצה ביום מתן תורה שהוא מורה על חידוש העולם להשגיח ולדרוש על מעשה העולם ולדונו על פירות האילן וכו', וכבר ביארנו כי הפירות הם הנשמות הפורחות מאילנו של הקב"ה, והעולם נידון ביום זה על התורה שניתנה בו שבטלו עצמם ממנה, והוא אמרם על פירות האילן בלא השלימים בתורה ובמצוות כראוי וכו', עכ"ל.

ואמנם גם בכל יום יש דין, כמו שמובא בגמרא (ר"ה טז, א) רבי יוסי אומר אדם נידון בכל יום, והיינו מלבד הדין בראש השנה יש גם דין בכל יום. וכן לענין תורה, מלבד הדין בשבועות, גם בכל יום יש דין על הצלחה בתורה, והאדם נידון לפי זכויותיו, כל אחד לפי הזכויות שלו זוכה להצלחה בתורה.

ההצלחה בתורה תלויה בזכויות

ומה הם הזכויות? יש ברייתא באבות פרק ששי, שהתורה נקנית בארבעים ושמונה דברים, והם הרבה עניינים שעל ידם זוכים לשלמות בתורה. ובתחילה כתוב שם: בתלמוד, בשמיעת האוזן, בעריכת שפתיים, בבינת הלב, והנה עניינים אלו הם דברים מובנים, השייכים ללימוד עצמו, ומועילים להצלחה בתורה.

אבל אחר כך כתוב גם: באימה ובריאה, וזה צריך ביאור, שהרי אדם שלומד מתוך אימה, הוא לא מרוכז כל כך, וכיצד יוכל להבין את מה שהוא לומד, וכן ביראה, שהיא מדרגה נוספת, אימה ויראה הם שתי מדרגות, וכשאדם נמצא באימה ובריאה כיצד יוכל להתרכז להבין את מה שהוא לומד?

אבל הביאור הוא, כי ההצלחה בתורה היא לא בדרך הטבע, אלא תלויה בזכויות, וכפי שכתב בספר יערות דבש לבעל התומים (ח"א דרוש ד') "אל תאמרו הא דעדיף זה מחברו לרוב שכלו ועוצם חכמתו ובינתו. לא כן הוא, שקר נחלתם, רק מתת השם הוא כאשר נוחל טובו וחסדו הגדול ברוב תפילה ותחנונים", היינו שההצלחה בתורה אינה בדרך הטבע, ואינה תלויה בכישרונות וכדומה, אלא בסייעתא דשמיא לפי הזכויות. ולכן התורה נקנית באימה ובריאה, שהם זכויות שעל ידם זוכה האדם לסייעתא דשמיא להבין את מה שהוא לומד.

וכתב ביערות דבש שם "ואין לך דבר שמזכה לאדם להשיג ישרות התורה ולפענח מצפונים בדרכי ישר ואמת אלא להתפלל להשם בדמע שישוב וירחמהו כי קל שומע תפילה הוא וקרוב לכל קוראיו באמת", ומעיד שם על עצמו כי "בעת שאיני מתפלל בכוונה כראוי, כל היום אין שמועתי בתורה מכוונת וקרעים אלביש, ולהיפך אם אזעק ואשווע להשם מקירות לבבי בתפילה לחונני דעה כי דלותי עד מאד בעוונותינו הרבים, אף הוא ירחם עלי להאיר עיני בתורתו", והיינו כמו שנתבאר שההצלחה בתורה תלויה בזכויות, והתפילה היא זכות להצלחה בתורה.

וכן אמרו בגמרא בנדה (ע, ב) מה יעשה אדם ויחכם? ירבה בישיבה וכו' ויבקש רחמים ממי שהחכמה שלו, ומבואר שם בהמשך הגמרא וברש"י כי זה פשוט שצריך לבקש רחמים, ועיקר החידוש הוא שצריך גם להרבות בישיבה, כי היה מקום לחשוב שאחרי שאדם מבקש רחמים, כבר אינו צריך להרבות בישיבה, ומן השמים יתנו לו הצלחה בתורה בזכות בקשת הרחמים, וחדשה הגמרא שאין הדבר כן, אלא צריך גם להרבות בישיבה, היינו, שלא מספיק הזכות של בקשת הרחמים, אלא צריך גם זכות של ריבוי בישיבה, ובזה זוכים להצלחה בתורה.

וענין ירבה בישיבה היינו ללמוד תורה "בישיבה", לא לבד, אלא בציבור, שיש שם את המעלות של דיבוק חברים, ושימוש חכמים, ופלפול התלמידים, שהם גם כן מקנייני התורה, וזה הרבה זכויות להצלחה בתורה.

מרבתי ומחברי ומתלמידי – ההצלחה כפי הזכויות

וכן אמרו בגמרא (תענית ז, א) הרבה למדתי מרבתי, ומחברי יותר מרבתי, ומתלמידי יותר מכולם, והנה יש בזה הסברים על פי דרך הטבע, אבל באמת אין דרך הטבע, אלא הכל תלוי בזכויות, וכמו שיבואר.

"הרבה למדתי מרבותי" זהו שימוש חכמים, וזו זכות להצלחה בתורה, שיש לו אהבת תורה, ולכן הוא מבקש ורוצה ללמוד, ובזכות זה זוכה לסייעתא דשמיא להצליח בתורה.

ו"מחברי יותר מרבותי" זה דיבוק חברים, וזו זכות יותר גדולה, שזוכה בה להצלחה יותר מרבותי, כי מחברי זה יותר קשה, להתחבר עם החבר ולעזור לו, ולהסביר לו את מה שאינו מבין, וזהו "דיבוק" – שכל אחד עוזר ומסביר לשני, וזו מדרגה יותר גדולה, תורה עם חסד, לעומת מרבותי שאינו עושה חסד אלא לומד בשביל עצמו, אבל מחברי יש בזה גם אהבת חסד, ולכן זוכה בזה להצלחה יותר מרבותי.

ו"מתלמידי יותר מכולם" זה גם כן מובן בדרך הטבע, אבל העיקר הוא מצד הזכויות, שהרב עושה חסד עם התלמידים ומסביר להם בסבלנות, מתוך אהבת הבריות. ועל זה אמרו (אבות א, יב) הוי מתלמידיו של אהרן וכו' אוהב את הבריות ומקרבן לתורה, היינו אוהב את הבריות תחילה, ואחר כך ומקרבן לתורה, וזה גם כן מובן בדרך הטבע, שעם אהבת הבריות מצליחים יותר לקרב תלמידים לתורה, אבל העיקר הוא מצד הזכויות שבזה, שהוא אוהב את הבריות, ועושה חסד עם התלמידים שמלמד אותם תורה, שזהו החסד הכי גדול והכי טוב שאפשר לעשות, וכיון שיש לו אהבת הבריות כזו, לכן הוא מצליח לקרב לתורה, בזכות אהבת הבריות.

בשמחה – בזכות הכרת חשיבות התורה זוכים להצלחה

ועוד מוזכר בקנייני התורה: בשמחה, והשמח בחלקו. ועניינים אלו הם גם כן זכויות.

שמחה היינו ששמח כשהוא לומד, והשמח בחלקו היינו גם כשאנו לומד, ששמח במה שלמד כבר. ומדוע הוא שמח? כי הוא אוהב ומחשיב את התורה, וכשיש לאדם דבר שאהוב וחשוב אצלו – הוא שמח בזה, כך גם **אדם שלומד תורה בשמחה ונהנה ומתעניין בזה, הוא מחשיב את התורה, ובזכות זה מגיע לו הצלחה בתורה.**

וכן השמח בחלקו, שגם אחרי הלימוד הוא שמח במה שזכה ללמוד, זהו גם כן מפני שהוא אוהב ומחשיב את התורה, ובמסילות ישרים פרק י"ט כתב שהשמחה בתורה ובמצוות היא ענף מאהבת השם, וכיון שהוא במדרגה כזו, השייכת לאהבת השם שהיא מדרגה גדולה, זוכה בשכר זה להצלחה בתורה.

השמח בשמחתו של חברו – מדרגה באהבת הבריות

והנה מצינו עוד בגמרא (שבת קיח, ב) אמר אביי תיתי לי דכי חזינא צורבא מרבנן דשלים מסכתיה עבידנא יומא טבא לרבנן, אביי היה ראש הישיבה, וכשאחד מן התלמידים היה מסיים מסכת, היה אביי עושה סעודה לכל התלמידים, מפני שהמסיים שמח במה שזכה לסיים, וכולם היו שמחים בשמחתו.

ובאמת זו מדרגה לשמוח בשמחתו של חברו, כי אמנם המסיים עצמו יש לו במה לשמוח, אבל חברו שלא סיים, בדרך הטבע יכול להיות קנאה, או חלישות הדעת לכל הפחות, קנאה זה יותר גרוע – שהוא לא מפרגן לשני, ומצטער על מה שהשני מצליח, ואילו בחלישות הדעת הוא מפרגן, ורק כואב לו על עצמו, למה הוא לא מצליח גם כן, ופה רואים מדרגה יותר גדולה, שאין אפילו חלישות הדעת, ושמחים שמחה שלמה בשמחתו של החבר, כמו שאדם שמח כשהילד שלו מסיים מסכת, אפילו שהילד זה לא הוא, טבע האב שהוא שמח, מפני שהוא אוהב את הילד, והאהבה גורמת לשמוח בשמחתו.

וידוע מבעלי המוסר כי **לשמוח בשמחתו של חברו, זו מדרגה גדולה יותר מאשר להצטער בצערו של חברו, כי להצטער בצער אחרים זהו דבר מאד מובן, אבל לשמוח בשמחתו של חברו, שיש לו ואין לי – ואף על פי כן לשמוח, לא רק שאין חלישות הדעת ואין קנאה, אלא גם לשמוח, זוהי מדרגה של אהבת הבריות! ובזה זוכים להצלחה בתורה.** וענין זה הוא גם כן מקנייני התורה "אוהב את הבריות".

ענווה – הכרת האמת שהכל חסדי שמים

והנה עוד אחד מהדברים שהתורה נקנית בהם הוא "בענווה", מי שיש בו מידת הענווה זוכה להצלחה בתורה, ולכאורה הרי ענווה פירושה שאדם מרגיש שהוא כלום, והוא כאין וכאפס, וזוהי הרגשה מאד לא טובה, ומי שמרגיש כך כיצד הוא יכול לשמוח, וכיצד יכול להתרכז ולהצליח בתורה בזמן שמרגיש לא טוב כל כך, הרי זה נגד הטבע.

אבל האמת היא שזה לא נכון, וענווה אינה גורמת לחוסר שמחה אלא להיפך, ענווה היא סיבה לשמחה וכפי שיבואר, וצריכים תחילה לפרש מה היא ענווה.

הנה במשנה בסוף סוטה אמרו "משמת רבי בטלה ענווה", ומובא על זה בגמרא שם שרב יוסף אמר "לא תיתני בטלה ענווה דאיכא אנא", היינו שהוא עצמו עניו. ולכאורה הרי זו גאוה לומר על עצמו שהוא עניו.

ויש להבין באמת מה היא ענווה? – ענווה היא מדרגה, שאדם מרגיש שהוא כלום ואינו מחשיב את עצמו, ומי שמחשיב את עצמו זה גאוה, ולכאורה מה זה שייך לגאוה ומדוע להרגיש שהוא כלום, הנה למשל רב יוסף, הרי הוא היה אמורא והעמיד תלמידים, אביי ורבא היו תלמידים של רב יוסף, וכיצד יתכן להרגיש שהוא כלום.

ובאמת רב יוסף הכיר את מדרגתו, והיה שמח בתורתו, כמו שמובא בגמרא (פסחים סח, ב) רב יוסף ביומא דעצרתא אמר עבדי לי עגלא תילתא, אמר אי לאו האי יומא דקא גרים כמה יוסף איכא בשוקא, היינו שידע והכיר את עצמו שהוא לא כשאר יוסף שבשוק, ושמח בזה, ומבואר כי שייך שתהיה ענווה עם שמחה.

וכן משה רבינו, שהתורה העידה עליו "והאיש משה עניו מאד מכל האדם אשר על פני האדמה" (במדבר יב, ג), וכי הוא היה עצוב? – משה רבינו אמר "ונחנו מה" (שמות טז, ז), היינו שהרגיש שהוא כאפס, כלום, וזו דרגת ענווה גדולה יותר מאברהם אבינו שאמר "ואנכי עפר ואפר" (בראשית יח, כז) ויותר מדוד המלך שאמר "ואנכי תולעת ולא איש" (תהלים כב, ז) כדאיתא בחולין דף פ"ט, והם לא אמרו ונחנו מה, שזו דרגה גדולה מאד שרק משה רבינו הרגיש חוסר חשיבות עד כדי כך, ועם כל זה ודאי שלא הרגיש עצבות מחמת הענווה.

והענין, כי ענווה פירושה הכרת האמת, ובפרט משה רבינו שהיה רואה באספקלריה המאירה (יבמות מט, ב) ראה והכיר את האמת בבהירות הגדולה ביותר, ולא שכח אף רגע מזה, שהאמת היא שכל הכוחות שיש לו הם חסדי שמים, ואין לו שום כוח מעצמו כלל, וממילא אין במה להחשיב את עצמו.

וזה הפירוש ענווה, להכיר את האמת שכל כוחות הטבע שיש לו, כוחות הגוף כגון ראייה, שמיעה, תנועה, וכן כוחות הנפש כגון הבנה, שמחה, הרגשה, כישרונות, כל הכוחות האלו הם חסדי שמים, ואין לו שום כוח מעצמו, וכשמכיר בזה ממילא הוא מרגיש שהוא כלום ואינו מחשיב את עצמו.

ההכרה בחסדי שמים מביאה לשמחה

והכרת האמת הזאת מביאה לידי שמחה, אם אדם רואה ומכיר את האמת שמן השמים נותנים לו חסדים כאלו, וגם עצם ההבנה – שהוא מבין ומכיר את האמת מה שלא כולם זוכרים ומבינים, הרי זה גם כן חסדי שמים, שנתנו לו מן השמים הבנה להרגיש את האמת, וכמה חסד יש בזה!

וכשיחשוב על החסדים שנותנים לו מן השמים, יבין שהוא אהוב בשמים, שבית דין של מעלה נותנים לו מה שהוא צריך, כל הדברים הכי חשובים לזכות לחיי נצח וגם בעולם הזה, תענוגי העולם הזה, הרגשה נעימה כל כך שזוכים על ידי מידת הענווה, שלא אכפת לו אם מבזים אותו, והוא שמח כל הזמן.

כמו שרואים במשה רבינו, שמעולם לא כעס, ובכל מה שהיה נוגע לכבודו אמר "ונחנו מה" ולא הקפיד, ורק כשראה שעשו דבר שלא כדין, אז "ויקצוף משה" [כשהותירו מהמן, ובשעיר החטאת, ובמלחמת מדין], מפני שהיה אכפת לו על כבוד שמים, אבל בשביל כבוד עצמו לא כעס ולא הקפיד מעולם.

אלו הם החיים המאושרים שזוכים על ידי מידת הענווה, כשאדם מכיר את האמת שכל מה שיש לו זה חסדי שמים, הוא תמיד שמח וטוב לו, ואין לו שום דאגות, כי הוא אהוב מצד ההשגחה העליונה.

כמו שידוע מהגרא"א (מובא באבני אליהו בסידור הגרא"א) על מה שאומרים בתפילת שבת "עד הנה עזרונו רחמיך ולא עזבונו חסדיך ואל תטשנו השם אלוקינו לנצח", ופירש בזה הגרא"א "כלומר מה שאתה עד הנה עזרונו, הוא רחמיך ולא למעננו, ומה שאתה לא עזבונו הוא חסדיך, ולכן אנו בטוחים שאל תטשנו השם אלוקינו לנצח, כי אם היה בשבילנו היינו מתייראים שמא יגרום החטא, אבל כאשר למען חסדיך אין אנו מתייראים כלל, כי חסדיך המה קיימים תמיד". כשאדם מכיר את האמת שכל מה שיש לו זה חסדי שמים, והוא רואה שמן השמים יש הנהגה של חסד ורחמים עם כלל ישראל, ממילא אין לו שום דאגות, והוא תמיד שמח ובטוח שגם בעתיד "אל תטשנו השם אלוקינו לנצח".

[ואחרי המבואר, לא קשה כלל מה שאמר רב יוסף על עצמו שהוא עניו, כי ענווה אין פירושה להרגיש חלישות הדעת ולא להכיר את מעלותיו, אלא ענווה היא הכרת האמת שאין במה להתגאות, ואף שידע ומכיר את מעלותיו, אינו מחשיב את עצמו בהן, כי הוא יודע שכל המעלות והכוחות שיש לו זה בחסדי שמים, ורב יוסף רק אמר שהוא מכיר את האמת שאין לו במה להחשיב את עצמו, וזו אינה גאוה].

הזכויות הגדולות ביותר: לב טוב ומידות טובות

עיקר ההצלחה בתורה תלויה בזכויות, יש זכויות שבמעשים ויש זכויות שבלב, ומסתבר שזכויות שבלב הם יותר מזכויות שבמעשים, זכויות שבלב: שיהיה "לב טוב" – זה גם כן אחד מקנייני התורה, ובפ"ב באבות שאל רבי יוחנן בן זכאי את תלמידיו "איזוהי דרך טובה שידבק בה האדם", וכל אחד אמר איזה דרך טובה, ורבי אלעזר אמר לב טוב, ואמר על זה רבי יוחנן "רואה אני את דברי אלעזר בן ערך שבכלל דבריו דבריכם".

אלו הן הזכויות הגדולות ביותר, לב טוב, מידות טובות ואהבת הבריות, וזהו גם ענין פלפול התלמידים, להסביר להם בסבלנות עד שיבינו, מתוך אהבת הבריות. וזה שייך גם בין התלמידים עצמם, בתוך כל ציבור יש רבנותי וחברתי ותלמידתי, כי יש אחד יותר חלש, ואחד יותר טוב, או שווים, וכל אחד יכול להיות רב, ויכול להיות חבר, ויכול להיות תלמיד, וזהו על ידי שיש ביניהם דיבור חברים באהבה ואחוה ושלוה ורעות.

וכבר דיברנו פעם על מה שמובא בגמרא (ברכות יב, א) שבבית המקדש היה המשמר היוצא מברך את המשמר הנכנס בלשון זו: "מי ששיכן את שמו בבית הזה הוא ישכין ביניכם ואהבה ואחוה ושלוה ורעות", גם בבית המקדש, במקום קדוש, צריכים ברכה וצריכים סייעתא דשמיא לאהבה ואחוה ושלוה ורעות.

ומוזכרים כאן ארבע לשונות, שהם דרגות שונות של אהבה. יש אהבת הבריות הפשוטה, כמו שכתוב (ויקרא יט, יח) ואהבת לרעך כמוך, ולכאורה הרי זה נגד הטבע, לאהוב את מי שאינו אוהב, אבל אם יש מצוה על זה, סימן שזה שייך! ובטבע הישר של האדם יש אהבת הבריות, וכך רואים במציאות שילדים קטנים אוהבים אחד את השני, מפני שאין להם חשבונות, וכל הסיבה לחוסר אהבת הבריות היא מחמת חשבונות של היצר הרע, אבל כשאין חשבונות יש אהבת הבריות, והאהבה קיימת בטבע. זה נקרא "אהבה".

ויש "אחוה" שהיא דרגה של אהבה יותר גדולה, לא סתם אהבה, אלא אהבה יותר חזקה, כמו אהבת אחים. ו"שלוש" זוהי מדרגה נוספת, כי יכול להיות שיש אהבה ואחוה ואין שלום, יש סכסוכים, למרות שאחד אוהב את השני ומרחם עליו, אבל השני מפריע לו משהו, ומחמת זה אין שלום ביניהם. וגם לאחר שכבר יש שלום, עדיין יש מדרגה נוספת של "רעות" – חברות, שאחד משמח את השני, משמח את הבריות, שמתעניין בשלמו של השני, ומשתדל לתת לו הרגשה נעימה, ויש קשר של ידידות ביניהם. זה נקרא רעות.

וכל אלו הם מדרגות של אהבת הבריות, שהם זכויות להצלחה בתורה. שמעתי פעם מאבא זצ"ל כי הוא זוכר שבזמנו בישיבה [בסלבודקא אצל רבי ברוך בער] המצוינים בתורה היו בעלי מידות טובות, מי שיותר בעל מידות טובות הוא גם יותר מצוין בתורה. תורה ומידות טובות הולכים ביחד. וככל שיש יותר מידות טובות יש יותר הצלחה בתורה, שהמידות הטובות הם זכויות, וההצלחה בתורה תלויה בזכויות.

הדבר הראשון: התמדה בכמות ובאיכות

כמובן שהתמדה בתורה זה הדבר הראשון, והוא הראשון שבקנייני התורה: "בתלמוד" – ללמוד בהתמדה בלי בטלה, וכשיש בטלה הרי זה חוסר זכויות, חוסר אהבת תורה ויראת שמים, ואמנם אם יש צורך במנוחה הרי זה לצורך, אבל אם זה שלא לצורך, זהו זלזול בחשיבות עסק התורה, ועל זה אמרו חז"ל (סנהדרין צט, א) כי דבר השם בזה וגו' כל שאפשר לעסוק בתורה ואינו עוסק, וסיום הפסוק שם הוא איום ונורא רח"ל.

וכבר הזכרתי מה ששמעתי ממו"ר הגה"צ רא"א דסלר זצ"ל בשם הגר"ח מבריסק זצ"ל כי הדברים אמורים לא רק במי שיכול ללמוד ואינו לומד, שזה בודאי דבר מובן ופשוט מאד, שאדם שיכול ללמוד ומתבטל ואינו לומד הוא מזלזל בחשיבות התורה. ויש על זה משל בספרי המוסר בראשונים, שאם אדם רואה הרבה מטבעות של דינרי זהב ואינו לוקח אותם, זה סימן שאינו מחשיב את הזהב, והוא לא בר דעת, שאינו יודע את החשיבות של זהב, או שהוא בעל מדרגה באמונה שאינו צריך את הזהב ולכן אינו מחשיבו, אבל בתורה מי שיכול ללמוד ואינו לומד ודאי שאינו בר דעת, שאינו יודע את חשיבות התורה, וזהו "כי דבר השם בזה".

ואמר על זה רבי חיים, שאפילו מי שלומד, אם הוא יכול יותר להתעמק, לפי כוחו, יש לו כוח ליותר הבנה, והוא מתעצל להתעמק, ואינו רוצה להתאמץ, למרות שהוא יכול יותר להבין באיכות, זה גם כן נקרא "כי דבר השם בזה" באיכות, שהוא לא מחשיב את האיכות של התורה. בתורה יש גם חיוב של איכות, כמו שאמרו חז"ל (קידושין ל, א) ושיננתם שיהיו דברי תורה מחודדים בפין [ופירש רש"י: חזור עליהם ובדוק בעומקם וכו'], ומי שמתעצל מלהתעמק כפי כוחו, הרי הוא מבזה את האיכות, ועליו גם כן נאמר כי דבר השם בזה.

החיוב להשתדל בשלמות המידות

וכך גם במידות טובות, יש הרבה מדרגות באיכות המידות, וצריך להשתדל כפי כוחו להוסיף מדרגות בשלמות המידות, כמו שכתוב (דברים כח, ט) והלכת בדרכיו, ודרשו חז"ל (עין שבת קלג, ב) הוי דומה לו מה הוא חנון ורחום אף אתה היה חנון ורחום, ואפילו אדם שנולד עם טבע של מידות רעות, צריך לשנות את מידותיו ולתקן, כמו שכתב הרמב"ם בהלכות תשובה (ז, ג) שיש חיוב תשובה ממידות רעות.

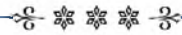
ואם התורה ציוותה "ואהבת לרעך כמוך" סימן שזה שייך, וכל אחד יכול לקיים זאת, וגם מי שנולד בטבעו חסר באהבת הבריות, צריך ויכול להשתנות, ויש דרכים לזה, יש בעלי מוסר המבינים בכוחות הנפש, ויש ספרי מוסר, שמבארים את הדרכים לקבל אהבת הבריות, ועל ידי התבוננות ומחשבות שייך לקבל אהבת הבריות, וכאמור גם מי שלא נולד עם הטבע הזה, חייב בשינוי הטבע, כמו שכתוב "והלכת בדרכיו".

והדברים האלו הם זכויות להצלחה בתורה, זכויות של קיום חובות הלבבות, ועל זה הולך הספר חובות הלבבות, שמבאר את הדברים שהם "חובות" הלבבות – לא מידת חסידות אלא חיובים, וכבר אמר הגר"ח מבריסק כי החובות הלבבות הוא "שולחן ערוך של אידישקייט", שולחן ערוך על הלכות הלב, ויש בו עשרה שערים, איך הלב צריך להיות, לב על פי התורה, לב כשר, לב טוב, מה נקרא לב טוב, ומה הדרכים שהלב יהיה טוב.

וכעת בעמדנו לפני זמן מתן תורתנו, בימי ההכנה לתורה, זהו זמן שאפשר להצליח בהכנה לתורה, יהי רצון שנזכה כולנו לנצל את הזמן המסוגל, ונזכה להצלחה בתורה.

פניני חשוקי חמד

מאוצרותיו המתוקים של מו"ר הגאון הגדול רבי יצחק זילברשטיין שליט"א
חבר מועצת גדולי התורה. רבה של שכונת 'רמת אלחנן' ב"ב. זראש כולל 'בית דוד' חולון

האם מותר לתייר לבקש מנכרי שיצלם לו את כל שטח הר הבית

מזכר עד נקבה תשלחו אל מחוץ למחנה תשלחום ולא יטמאו את מחניהם אשר אני שכן בתוכם (ה-ג).

שאלה: תייר שהגיע לארץ ישראל, וביקר בכל המקומות הקדושים, והנה הוא רוצה לראות מקרוב את הר הבית, אך אסור לעלות להר, כי הוא באיסור כרת, ולכן הוא שואל האם מותר לו לשלם כסף לערבי כדי שיעלה להר הבית ויסריט לו את כל שטח ההר, או שמא יש בזה איסור?

תשובה: בספר שמש ומגן (עמוד מו ע"ב) כתב ששמע שיש יהודים שמשלמים כסף לנכרים כדי שיביאו להם מים מהבורות הנמצאים בהר הבית. וכתב שלא שפיר עבדי, וזאת מכמה טעמים: א. שאולי יש בזה איסור מעילה, שנהנה מעפר ואבני המקדש ששומרים את

המים ונע"ש שכתב שיש מקום לדחות ונע"ע להגרצ"פ פרנק בספר מקדש מלך פ"ב. והחיד"א בספר מחזיק ברכה (ק"א א"ח סימן קנא) בענין הענבים הגדלים בהר הבית האם מותר להנות מהם. ב. יש בזה ביטול מצות עשה של שילוח טמאים, דבמקום שאנו מחהרים לשלח כמ"ש הרמב"ם (הלכות בית הבחירה) אנו נותנים לו שכר לכנוס למקום הקודש, ולא מדין שליחות הוא אלא דהישראל עצמו מבטל מצות עשה המוטלת עליו בקום ועשה, ואף מדין שליחות בנותן לו שכר יש לצדד יד פועל כיד בעל הבית. ג. דיש כאן אמירה לנכרי דיתכן שאסור גם בשאר איסורין. והוא בעיא דלא איפשטא ופסקו כמה פוסקים לחומרא. ד. אפשר דגם הגוי מזהר שלא ליכנס למקדש, והוא גורם לו להכנס, וקעבר משום לפני עור, ואע"ג דבלא זה היה נכנס, עם כל זה במשדלו ונותן לו שכר עובר לפחות בלפני עור מדרבנן.

ובשדי חמד (כללים מערכת ואו כלל בו אות לג) העיר עליו למה יעבור על לפני עור, שהרי באיזה שבע מצות בני נח, נאסר עליו להכנס טמא למקדש, ועוד הקשה שהרי אין לנכרי שום טומאה בעולם בעודנו חי, וכמבואר ברמב"ם (פ"א מהלכות טומאת מת ה"ג) שהרי הוא כבהמה שנגעה במת, שאינה נטמאת. ונראה פשוט שאין הנכרי מזהר להכנס למקום מוקדש, ואף שתנן שאף בחיל שקדושתו קלה מקדושת העזרה אין הנכרי נכנס לשם, היינו רק מדרבנן, ולא גזרו לנכרי שלא להכנס, אלא גזרו שישראל לא יכניסנו, וממילא אין בזה משום לפני עור, עכ"ד. וכן כתב בספר דרך הקודש (דף י ע"ב) שהביא בשם המהר"ט שהמכניס נכרי למקדש עובר משום לפני עור, וכתב עליו לא ידעתי איזה איסור יש להכניס נכרי למקדש. וע"ע בשו"ת ציץ אליעזר (ח"י סימן א אות י). ע"ש.

והנה בספר מקדש מלך (פ"ב) כתב לתרץ את האיסור, שהגם שנכרי אינו מקבל טומאה אבל בגדיהם טמאים, ואסור להכניס כלי טמא למקדש, ועיין ספרי (פרשת נשא) דדריש 'מזכר עד נקבה תשלחו' לרבות גם הקטן, ולכאורה הרי קטן לאו בר מצוה הוא, ומצאתי שהעיר כן בספר חקרי לב, וכתב דעשה דשלוש טמאים מצוה

על בית דין וכל ישראל, ולכן החזרנו גם על שלוח הקטן שנטמא, ולפי זה בנידון דידן נמי מי שישלח נכרי להר הבית הרי הוא עובר על מצות עשה זו דשלוש טמאים, דדינו של מכניס כלי טמא נמי מידרש מהאי גופיה ד'מזכר ועד נקבה תשלחו'.

ובשו"ת ציץ אליעזר (ח"י סימן ה אות ו) הביא מה שמספרים זקני ירושלים שפעם אחת ברחו ב' שוורים מבית המטבחיים ועלו אל המסילה שבמקצוע דרומית מזרחית שמאחורי חומת הר הבית, ואסר הגאון רבי שמואל סלנט זצ"ל אפילו לשלוח השומר הנכרי לתופסם שם ולהביאם, והתיר רק להקים עליו צעקות לא שמר היטב על השוורים שלא יברחו, כדי שיבין על ידי זה מעצמו מה שעליו לעשות.

אך יש לעיין כאשר הנכרי ממילא עולה להר הבית, ואינו יכול למנעו מכך, שאולי מותר לבקש ממנו שיסריט גם עבורו, אך מסתבר שאין זה ראוי, וצריך לבכות ולקרוע בגדיו על ראיית חורבן המקדש, ודי בצער הגדול שיש בראיית החורבן, ולמה יש לו להוסיף ולראות החורבן הגדול יותר. (חש"ח שבועות יד ע"א).

לומר קדיש וקדושה כשיש פילפיני במזרח בית

הכנסת

דבר אל אהרן ואל בניו לאמר כה תברכו את פני ישראל אמור להם (ה-כג).

שאלה: באחד הבתי הכנסיות הותיקות מגיעים לבית הכנסת זקנים שכבר אין כוחם במותנם כבימי קדם, והם נעזרים בעובדים פילפינים, הפילפינים הם עובדים מסורים מאד, והם שוהים ליד הזקנים במהלך כל התפילה.

כעת מגיע רב בית הכנסת ושואל, הזקנים מחמת שאינם שומעים כל כך טוב, יושבים במזרח בית הכנסת, ולידם יושבים העוזרים הנכרים, ומאחוריהם יושבים כל המתפללים, האם מותר לומר קדיש וקדושה וברכת כהנים. שהרי הגוי מפסיק בין העשרה, ומעכב את השכינה מלשרות עליהם?

תשובה: כתב השולחן ערוך (סימן נה סק"ב) שהשומע קדיש וקדושה אפילו מי שאינו נמצא עמהם ושומע יכול לענות, וי"א שלא יהא מפסיק בינו לבין העשרה טינף או גוי.

אמנם בבית דוד (סימן לב) כתב שכל זה אמור רק כאשר עשרה נמצאים בבית אחד, ואחד שנמצא ברשות אחרת רוצה לענות עמהם, ואז אם יש גוי או טנוף המפסיק אינו יכול לענות עמהם, אולם אם כל העשרה נמצאים במקום אחד, אינו מפסיק, ודבריו הובאו להלכה בכמה אחרונים, עי' בן איש חי (פרשת ויחי אות ז) וכף החיים (סיק צד).

אמנם בדבר שמואל (סימן קפט) כתב שעכ"ם מפסיק גם כשהוא נמצא בבית אחד ונע"ש שהסתפק מה הגבול בהפסק האויר,

ומסיים שהיורא את דבר ה' ורוצה להחמיר בטוהרות מקום האויר, יוכל לבין לבנו ולא להוציא בשפתיו, וכן משמע מדברי הלבוש (שם סי"ב) שכתב

שאים עשרה נמצאים במקום אחד שכינה שרויה ביניהם, ואז אפילו מחיצה של ברזל אינה מפסקת בין כל מי שרוצה לצרף עצמו עם אביו שבשמים השוכן בתוך אלו העשרה, ויש אומרים שצריך שלא יהא מפסיק ביניהם טינוף או גוי בין העשרה ובין זה שרוצה להצטרף עמהם, שטינוף או גוי מפסיקין בין השכינה וגורם שאינה שורה בכאן. ואם כן כל שכן כשהגוי נמצא בין העשרה שגורם שהשכינה לא תהיה שרויה ביניהם. וכדבריו כתבו האליה רבא (ס"ק יח) והפרי מגדים

(א"א ס"ק טו) והמשנה ברורה (ס"ק סה).

ועוד שהשו"ע דימה דין טינוף לדין עכו"ם ובטינוף כתב המג"א (סימן עג ס"ג) שגם אם נמצא בתוך בית הכנסת אף שאינו מעכב את התפילה, כגון שהוא במרחק ד' אמות ואין ריח רע, והוא יושב בתוך בית הכנסת לא יענה עמהם אמון, וכדבריו כתב המשנ"ב (ס"ק טג-טד).

ובשו"ת אלף לך שלמה (סימן מ) הוסיף עוד שלא רק שאינם מצטרפים למנין, אלא גם אם אדם שומע ברכה מחבירו, וביניהם מפסיק גוי, אינו יכול לענות אמון, כי הרי זה כאילו לא שמע את הברכה.

והנה אף שכתב המשנה ברורה (ס"ק טו) שמדברי השו"ע שכתבו בלשון י"א משמע שאינו סובר כן, וכן מבואר ברמ"א (סימן עט ס"א) עוד כתב בשם החיי אדם שאמון היא שמיה רבא וקדושה יענה דהוי רק פסוקים, אבל ברכו לא יענה ועיין בלבושי שרד. [שכתב שם שלכתחילה ראוי להחמיר ולא לענות].

אולם דבריהם נאמרו כאשר כבר יש מנין והוא רק מצטרף עמהם, אבל אם הגוי עומד מאחורי החזן ואין עשרה העומדים יחדיו שתשרה שכינה עליהם, ולדברי השו"ע והלבוש ושאר פוסקים אין כאן חזרה כי השכינה אינה שורה בכאן, אולי יש להחמיר כדבריהם שלא לומר חזרת הש"ץ, וצ"ע. (חש"ח בכורות מה ע"ב).

בעל קורא שקיבל עליה ולפני הקריאה אמר אמון ובאו המים המארירים האלה במעיך לצבות בטן ולנפל ירך ואמרה האשה אמון אמון (ה-כב).

שאלה: נאמר במשנ"ב (סימן קנא ס"ק יז) שהמנהג שהקורא, עונה אמון עם הציבור בקול רם, וממשיך בו קצת יותר מהציבור, בכדי שיבינו שמתחילים לקרות ויטו אוזן לשמוע, עכ"ל. והנה מעשה שהיה בבעל קורא שקראתהו לעלות לתורה, ומתוך הרגלו ענה אמון אחר ברכת עצמו, האם הוא הפסק, ודומה למבואר במשנ"ב סימן רטו א' שאם בירך על איזה דבר מצוה שעומד לעשות, או ברכת הנהנין, דאם הפסיק ע"י האמן בין הברכה לאותו דבר, עשה איסור בזה, וחוזר ומברך, עכ"ל. האם גם בענייננו הוא הפסק?

תשובה: כבר דן בזה מורנו ה"שבת הלוי' זצ"ל (ש"ת ח"ה סימן צב), והשיב כיון שאמן זה יש בו קצת צורך לקריאה, (ואינו משמש רק כעניית אמון והאמנה לברכה), אפשר שבדיעבד לא היה הפסק ואין לחייבו לברך שנית. והוא דומה למברך המוציא ואמר שיתנו מזון לבהמה, שאין זה הפסק כי הוא צורך הסעודה, וגם כאן האמן הוא צורך הקריאה.

והנה נהגים להעלות את הבעל קורא לתוכחה, ובפרשת כי תבא מעלין אותו לששי, והחמישי מסיים ארור אשר לא יקים את דברי התורה הזאת ואמר כל העם אמון (ואח"כ קורין לחמישי עוד כמה פסוקים). והנה אם העלו בעל קורא לששי כנהוג וטעה ואמר

אמן, אולי כדאי שיתחיל אחר האמן, והיה אם שמוע תשמע בקול ה"א... ואז יחשב האמן, כאילו התחיל מגמר הקריאה הקודמת של החמישי ואמר כל העם אמון, וכאילו התחיל באמן של סוף הפסוק הקודם. ואמנם אסור להתחיל באמצע פסוק, אבל בדיעבד אולי כדאי שיתחיל הבעל קורא משם, כדי שיתפרש כאילו התחיל מהאמן של גמר הקריאה של החמישי, וצריך עיון. (חש"ח ברכות מה ע"ב).

המותר לאשה לקבל טיפולים רפואיים מסוכנים כדי שתלד

ואם לא נטמאה האשה וטהרה הוא ונקתה ונזרעה זרע (ה-כח).

שאלה: אשה שלא זכתה להבנות, וישנם טיפולים מסוכנים שבאמצעותם תוכל ללדת, יש להסתפק האם מותר לה להכנס לסכנה כדי לזכות בבן. כי הרי נאמר במסכת נדרים (דף סד ע"ב) שארבעה חשובין כמת, ואחד מהם הוא מי שאין לו בנים שנאמר הבה לי בנים ואם אין מתה אנכי..., לכן אולי מותר לה להסתכן כדי שתוכל ללדת?

תשובה: יש מקום להתיר לה להסתכן קצת בטיפולים אם היא מרגישה שבין כך היא מסוכנת בגלל "הבה לי בנים ואם לא מתה אנכי" (בראשית ל-א) מצער. וקצת ראייה לכך מהנאמר במסכת ברכות (דף לא ע"ב) אמרה חנה לפני הקב"ה רבש"ע אם ראה, מוטב, ואם לאו תראה. אלך ואסתתר בפני אלקנה בעלי וכיון דמסתתרנא משקו לי מי סוטה, ואי אתה עושה תורתך פלסתר שנאמר (במדבר ה-כח) ונקתה ונזרעה זרע, ע"ש. וצריך עיון איך היה מותר לה לעשות חטא ולעבור על איסור יחוד כדי ללדת? ולדברינו אולי מותר כי הרגישה שעלולה להסתכן מחמת הצער שהרי מי שאין לו בנים נחשב כמת.

והנה מובא בגמ' ברכות (לא ע"ב) מחלוקת רבי עקיבא ורבי ישמעאל האם בהשקיית סוטה עקרות נפקדות או רק מי שיוולדת בצער תלד ברווח. וכן איתא במסכת סוטה (דף כו ע"א. בחילוף השיטות) ונקתה ונזרעה זרע, שאם היתה עקרה נפקדת דברי ר' עקיבא. אמר לו ר' ישמעאל אם כן יסתרו כל העקרות ויפקדו?... אם כן מה תלמוד לומר ונקתה ונזרעה זרע, שאם היתה יולדת בצער יולדת בריוח... והקשו התוס' תימה ור' ישמעאל לימא ליה לנפשיה, יסתרו כל יולדות בצער וילדו בריוח. ע"ש.

והשיב על כך מו"ח מרן הגר"ש אלישיב זצ"ל (בהערות על מסכת סוטה), הרי יש כאן איסור בסתירתה ואם כן דוקא בעקרה שעדיין אין לה בן, חששו להא, אפילו אדעתא דאיסורא. אבל לא חששו בזה היכא שיוולדת בצער דמשום ריוח, תלך ותעבור על איסור? עכ"ל, הנה מבואר שתחבולה זו אסורה ואין לחוש שבת ישראל תעשה כזאת ורק למי שלא זכתה בפרי בטן יש לחוש בגלל שמצב העקרות עלול להביא את האשה לסכנה.

[ומה שתוס' מיאנו ולא השיבו כדברי מו"ח זצ"ל, אפשר לומר, דיש נשים שצער ההריון גדול מאד ואולי אף מסכן אותם, כמו אשת ר' חייא במסכת יבמות (דף סה ע"ב) דאולי צער הלידה שלה היה קשה מאד ולכן שתתה כוס עקרון ועל אותם נשים יש לשאול שיסתתרו כדי להמנע מצער זה, וצריך עיון]. (חש"ח ברכות לא ע"ב).

משיעורי וחידושי הגאון הגדול רבי יצחק זילברשטיין שליט"א

האם ראוי לערוך ספר שמטעים את הגמרא ומונע את היגיעה והעמל בהכנת הדברים

בגמרא מוזכר שפעמיים נזדעזעה ארץ ישראל ד' מאות פרסה, פעם אחת מבואר בסוטה (דף מט ע"ב) כשצרו מלכי בית חשמונאי זה על זה, היה הורקנוס מבחוץ ואיסטובלוס מבפנים, בכל יום ויום היו משלשין דינרים בקופה, ומעלין להן תמידים, היה שם זקן אחד שהיה מכיר בחכמת יוונת, אמר להן כל זמן שעוסקים בעבודה אין נמסרין בידכם, למחר שלשלו להם דינרים בקופה, והעלו להם חזיר, כיון שהגיע לחצי חומה נעץ צפרניו, נזדעזעה א"י ארבע מאות פרסה, אותה שעה אמרו ארור אדם שיגדל חזירים, וארור אדם שילמד לבנו חכמת יוונת.

הפעם השניה: מובא במגילה (דף ג ע"א) תרגום של נביאים יונתן בן עוזיאל אמרו מפי חגי זכריה ומלאכי, ונזדעזעה ארץ ישראל ארבע מאות פרסה על ארבע מאות פרסה, יצתה בת קול ואמרו, מי הוא זה שגילה סתריי לבני אדם, עמד יונתן בן עוזיאל על רגליו, ואמר אני הוא שגליתי סתריך לבני אדם, גלוי וידוע לפניך שלא לכבודי עשיתי, ולא לכבוד בית אבא, אלא לכבודך עשיתי, שלא ירבו מחלוקת בישראל.

ולכאורה הפעם הראשונה שארץ ישראל נזדעזעה מובן, הקרבנות מחזיקים את ארץ ישראל, וכשרוצים להקריב חזיר, הרי שכל ארץ ישראל עומדת בסכנה. אבל מה הדמיון בין המעשה המחפיר ביותר של העלאת חזיר, לבין מה שיונתן בן עוזיאל תרגם את הנביאים.

עוד קשה מה שיצתה בת קול ואמרה, מי הוא זה שגילה סתרי לבני אדם, ולכאורה מי שלומד תרגום יונתן, לא מוצא שם שום סוד שנתגלה.

והביאור בזה היא על פי מה שכתב התוס' ר"ד שכתב, שלא ארץ ישראל הזדעזעה, כיון דכתב תרגומא דקראי, לא מסרי נפשייהו למילפינהו כדמעיקרא. כלומר שעד לזמנו של יונתן בן עוזיאל, עמלו על הבנת הנביאים, אבל יונתן בן עוזיאל עשה פירוש לפשט את המוקשה של הנביאים ומשום כך אין צריך לעמל התורה, וזה שגילה סתרי, היינו הדברים המוסתרים, שהיו צריכים לעמול עליהם.

ולכן נזדעזעה ארץ ישראל, כי כל ישיבת עם ישראל בארץ ישראל הוא רק בזכות עמלות התורה, וכמו שכתוב בפרשת בחוקותי אם בחקותי תלכו, שתהיו עמלים בתורה, אז ושכבתם ואין מחריד, ונמצא כשחסר בעמל התורה, זה מזעזע את כל ישיבת ארץ ישראל בארץ ישראל, בדיוק כמו שלא הקריבו את הקרבן תמיד, שהוא המוריד את השפע בעולם, ומכפר על העבירות של עם ישראל.

ולכאורה זה המחלוקת בין הבת קול, לבין יונתן בן עוזיאל, כאשר חלק מעם ישראל לא יבינו את התורה, אבל חלק יעמלו יותר ויותר, מה עדיף, שהבת קול סברה שיותר ראוי שלא לעשות פירוש כדי שיעמלו, למרות שלא יבינו, אבל יונתן בן עוזיאל, אמר גלוי וידוע לפניך שלא לכבודי עשיתי, ולא לכבוד בית אבא, אלא לכבודך עשיתי, שלא ירבו מחלוקת בישראל.

ומן השמים קבלו את תשובתו, הרי שמותר לעשות פירוש קצר וקולע, כדי שכל עם ישראל יבינו את הגמרא.

ונראה, שהתשובה לשאלה היא, שיש לדעת שספרים אלו, מזעזעים את ארץ ישראל, כי הם מונעים עמל התורה, אבל לאידך גיסא, הם גם נצרכים כמו שעשה יונתן בן עוזיאל, ומן השמים קבלו את תשובתו, ולכן דבר זה מסור לגדולי ישראל בכל דור ודור, להכריע, איזה פירוש מותר לעשות, ואיזה פירוש אין ראוי לעשות.

אך בוודאי שגם לאחר שגדולי ישראל הכריעו שמותר להוציא ספרים אלו, מי שיכול ללמוד בלא ספרי עזר אלו, ולהתייגע כדי להבין את דברי התורה כפשוטם, בוודאי אשרי לו, ויקיים בזה עמילות התורה, וכל הברכות שבתורה יחולו עליו.

מי שעמל רק על חלק מהתורה, ושאר חלקי התורה לומד בבקיות האם יוכל לזכות גם לחלק זה שבתורה

השבוע למדתי פרק ב' של פרקי אבות, וכשהגעתי למשנה יב נאמר שם, 'והתקן עצמך ללמוד תורה שאינה ירושה לך' ופירש רש"י, אל תאמר הואיל ואבא חכם גדול היה, אך אני אהיה כמו כן בלי שום טורח. וכן פירש רבינו יונה שלא תשיגנה אם לא תיגע בה, כי אינה כירושת אבות שהבן זוכה בלי טורח, וגם בהיות אבותיך חכמים ונבונים מכמה דורות לא תחשוב, ותאמר תורה חוזרת לאכסניא שלה בלי עמל, וכי פרי צדיק עץ חיים, ואין הדבר כן כי אם למחזיקים בה ותומכיה מאושר, ולאבותיך לבדם ניתנה החכמה ולא תירש אותם. ואם תחפוץ אותה קנה אותה לעצמך ביגיע כפיד, ואם כה תעשה אשריך וטוב לך.

נתעוררתי בשאלה, אם כן אי אפשר ללמוד בבקיות, כי רק על ידי העמל התורה, אפשר לזכות בתורה, וכשאני לומד בבקיות, אין לי כל כך עמל, ואם כן לא אשיג את התורה בלי יגיעה ועמל.

תשובה

בשו"ת צפנת פענח (מהדורת וורשא סימן ו) כתב לאחד שרצה הדרכה כיצד ללמוד, ובתוך הדברים כתב, שלכאורה קשה, שמבואר בבא בתרא פ"ח [בטעם הצבי כתב, שיש לומר בירושלמי פ"ח סוף ה"ב] שהתורה היא כן ירושה לעם ישראל מאבותינו הקדושים, ולמה אמרה המשנה שאינה ירושה לנו.

אלא שבאמת התורה היא ירושה לכל עם ישראל, ולכל אחד יש לו חלק בה, אך הירושה היא מעורבת, והחלקים של כל אחד אינם מבוררים, ותפקידו של כל אחד, הוא לברר חלקו, ובירור החלק שלו, היא רק על ידי עמל ויגיעה בתורה.

ולכן כתוב בתורה בלשון אם בחקותי תלכו, שתהיו עמלים בתורה, ולכן נקרא עמל התורה בשם הליכה, כי אף שמבואר בבבא בתרא (דף ק ע"ב) שהליכה אינה קונה, מבואר ברמב"ם (פירוש המשניות ב"ב ריש פ"א) שהיינו דווקא דבר חדש, אבל הליכה יכולה לברר לשותפים או ליורשים, מה החלק של כל אחד, כך גם בתורה, כל עם ישראל ירשו את התורה יחד, וכולם שותפים בה, וכדי שכל אחד יברר את חלקו צריך ללכת בה לארכה ולרחבה, והליכה זו היא העמל והגיעה, שעל ידי זה מברר מה החלק בתורה ששייך לו.

והוסיף עוד דבר חידוש, שכמו בהליכה של ירושה גם אם הולך בצד אחד, קונה והכל, כך גם בתורה, גם אם יעמול במקום זה, מכל מקום קנה לכל חלקו בתורה, אף במקום שלא עמל כלל.

וראיה לכך מהמבואר בסנהדרין (דף צט ע"ב) הוא עמל במקום זה, ותורתו עומלת לו במקום אחר, ויש לומר שזה הפירוש בגמרא, שעל ידי העמל במקום זה בתורה, הוא זוכה לכל התורה אף במקום שאינו עמל כלל.

כשאדם קם מהלימוד והולך ברחוב, אז אפשר לראות איך היה הלימוד שלו

'אם בחקתי תלכו' (כו ג) ופירש"י שתהיו עמלים בתורה, ולכאורה קשה למה כתוב 'תלכו', היה לכתוב תעמול, ומהי לשון הליכה.

וכתב רבי יעקב ניימן זצ"ל בספרו דרכי מוסר, שהרה"צ ר' נחום זאב ז"ל, בנו של הסבא זצ"ל מקלם תירץ זאת על פי משל, אנשים ישבו על יד השולחן ואכלו ושתו ולא היה ניכר הבדל בין איש לרעהו, אחר שנגמרה הסעודה קמו כולם והלכו, רק אחד נשאר על מקומו ולא ידעו מהי הסיבה, שאינו זז ממקומו, הביטו למטה וראו, שאין לו רגלים. כשישבו כולם ביחד על יד השולחן, לא היה ניכר, שאין לו רגלים, אבל כיון שהגיע הזמן ללכת נודע שאין לו רגלים.

כך אמר יש אנשים שיושבים בישיבה ביחד עם כל החברים ולומדים ולא מכירים הבדל בין זה לזה, אבל אח"כ שצריכים ללכת בעולם הגדול, אז מכירים הבדל בין זה לזה, ורואים למי יש רגלים ולמי אין רגלים. יש אנשים, שכל רוח קלה מפילה אותם, ויש אנשים שכל הרוחות שבעולם אינם יכולים להזיז אותם ממקומם. כמו שאמר דוד המלך ע"ה תרחיב צעדי תחתיו ולא מעדו קרסלי.

לכן אמרה התורה 'אם בחקתי תלכו' שתלכו עם התורה, שתהיינה לכם רגלים ללכת עם התורה בעולם, לא להתבייש בעיני המלעיגים, ולהיות עז כנמר לעשות רצון אביך שבשמים.

שיעור חומש

על פרשת השבוע

משיעורי הגאון הגדול רבי חיים פיינשטיין שליט"א

ראש ישיבת עטרת שלמה

פרשת נשא תשע"ח

לגני וגו' אכלתי יערי עם דבשי וגו', דאיירי בימי הנזות הבית, ונאמר על שם הקטורת שהקטירו קטורת יחיד הנשיאים על מזבחה החיצון ונתקבלה, והוא דבר שאינו נזהג לדורות, ועל כן נאמר אכלתי יערי עם דבשי וגו', יש דבש שהוא גדל בקנים ומוצצין הדבש ומשליכין העץ, ואני מרוב חיבה אכלתי יערי עם דבשי, אכלתי הקנה עם הדבש, את שאינו ראוי עם הראוי, קטורת נדבה, וכן שעירי המאת שהקריבו הנשיאים ואין המאת קריבה נדבה ואני קבלתי בו ביום.

ומבואר שקבלת קרבנות הנשיאים היה שלא כשורה, אלא באופן מיוחד לגדול חיבתן, וואפשר שמשום שהיה כבוד ה' מלא את המשכן היה חשוב כלפנים, ואם כן י"ל דעל כן הוזר הכתוב על הקרבת כל נשיא, להודיע שבכל אחד ואחד מהם הייתה חיבה זו שיתקבלו קרבנותיו.

דבר אל אהרן ואל בניו כה תברכו את בני ישראל וגו' (ו', כ"ג).

יש לומר טעם למה נסמכה פרשת ברכת כהנים, לפרשת סוטה, דהנה איתא בדברי הו"ל הובא ברש"י בפרשת קרח (י"ז, י"ג), בענין המגפה אצל המתלוננים, דהקב"ה צוה דע"י הקטורת תעצר המגפה, ואיתא במכילתא למה בקטורת, לפי שהיו ישראל מליזים ומרננים אחר הקטורת לומר סם המות הוא, על ידו מתו נדב ואביהווא, על ידו נשרפו המישים ומאתים איש, אמר הקב"ה, תראו שעוצר מגפה הוא, והחטא הוא ממות.

ולפי זה יש לבאר דאחר שנאמרה פרשת סוטה, שהכהן משביע את הסוטה, ובזה היא מתה, שלא יאמרו שהכהנים מביאים קללה, לזה נסמכה פרשת ברכת כהנים, לומר שהכהנים מביאים ברכה לישראל.

מה יהיה משפט הנער ומעשהו. (הפטר).)

הנה הרי הנביא כבר אמר לאשתו את הדינים איך לנהוג, ואם כן מה חזר ושאל מה יהיה משפט הנער ומעשהו.

ויש לומר בזה, דהנה בגמ' בנזיר דף ד: מבואר פלוגתא אם אפשר לידור ולקבל על עצמו נזירות שמשון, דדעת רבי שמעון דאי אפשר לידור בנזירות שמשון, דלא מצינו בשמשון שיצא נזירות מפיו, והא דשמשון היה נזיר הוא משום דהמלאך הדירו בנזיר. ובפירוש הרא"ש שם מבואר דגם לדעת רבי יהודה דהמקבל על עצמו נזירות שמשון נעשה נזיר, מ"מ שמשון עצמו לא קיבל עליו נזירות, ורק המלאך הדירו, ומ"מ מהני מריבו מיוחד.

אשר לפי זה יש לומר, דזהו ששאל מנזה מה יהיה משפט הנער ומעשהו, ר"ל דנסתפק אם סני במה שהמלאך הדירו, או דצריך עוד קבלה מיוחדת כדי שתחול עליו הנזירות.

והנה בכיאר כפל הדברים ששאל מנזה, משפט הנער ומעשהו,

ומן העפר אשר יהיה בקרקע המשכן יקה הכהן וגו' (ה', י"ז). יש לבאר בזה, דהנה איתא בגמ' בסוטה דף י"ז ע"א, דאי ואשה, זכו שכינה שרויה בניניהם, והיינו דביתם הוא מקום להשראת השכינה.

מעתה יש לבאר דלכן כשבאים לבדוק אם ביתם היה כראוי למקום השראת השכינה, או שנעשתה בו מעילה, בודקים זאת עם קרקע המשכן, דבעפר זה בודקים, אם אכן ראויה להיות מקום להשראת השכינה, ואם ביתה יכול להיות כמו המשכן.

ויאמר ה' אל משה נשיא אחד ליום נשיא אחד ליום יקריבו את קרבנם לחנוכת המזבחה. (ז', י"א).

הנה נאמר דבר מיוחד בחנוכת המזבחה, שתהא הנזות ע"י כל נשיא ונשיא בפני עצמו, והיינו דכל שבט ושבט יחנוך את המזבחה בחנוכה בפני עצמה, ולא שתהא הנזות המזבחה לכל ישראל במעשה אחד, ולא מצינו כזאת בשאר דברים.

ונראה לבאר בזה, דהנה כתוב אצל אליהו הנביא (מלכים א' פרק י"ח, ל' ל"א) אחר מה שהיה עם נביאי הבעל, ויאמר אליהו לכל העם גשו אלי וגו', וירפא את מזבחה ה' ההרוס. ויקח אליהו שתים עשרה אבנים כמספר שבטי בני יעקב אשר היה דבר ה' אליו לאמר ישראל יהיה שמך, ועיי"ש ברש"י, הנה מבואר דהמזבחה יש בו ענין מיוחד שהוא מתייחד לכל שבט באופן מיוחד בפני עצמו, והוא לכל ישראל על ידי שיש בו י"ב חלקים, חלק מיוחד לכל שבט, ולכן לקח אליהו י"ב אבנים, ומתם בנה את המזבחה, דמזה המזבחה עשוי, מ"ב חלקים כמספר שבטי בני יעקב.

אשר לפי זה מבואר היטב, דגם היה צריך חנוכה מיוחדת לכל שבט בפני עצמו, דכל שבט חנך בעצמו, את עניינו המיוחד לו במזבחה.

יהי המקריב ביום הראשון את קרבנו וגו'. (ז', י"ב).

הנה כבר עוררו המפרשים בזה שהאריכה התורה וכפלה את כל קרבנות הנשיאים י"ב פעמים, אע"פ שקרבנם היה שווה, והיה אפשר לכלול כולם יחד, ולומר דכל הנשיאים הקריבו ולפרט פעם אחת את כל הקרבנות.

ונראה לומר בזה, דהנה בגמ' במנחות דף נ' ע"א, הובא ברש"י בפס' י"ד, איתא, שלא מצינו קטורת ליחיד, ולא על מזבחה החיצון, אלא זו בלבד, והוראת שעה הייתה.

ויש לומר דההוראת שעה לא נאמרה באופן כללי על הנזות המשכן, אלא נאמרה הוראת שעה מיוחדת לכל נשיא ונשיא במסוים, ואם כן, יש לומר הביאור דחזרה התורה בכל נשיא ונשיא על הקרבנות, משום דבכל נשיא ונשיא נאמר פרשה מיוחדת שבה נאמרה הוראת שעה על הקרבת קרבנותיו.

עוד אפשר לומר בטעם כפילות הקרבנות, עפ"י דברי הו"ל שהביא רש"י בשיר השירים, (פ"ה פסוק א') על הפסוק 'באתי

מדברי תורה, שהיה לו לדרוש עמוני ולא עמונית מואבי ולא מואבית, והוא אמר פן אשחית את נהלתי.

והנה צריך ביאור מה שכינהו בשני הכינויים פלוני אלמוני, ולפירוש רש"י דקאי על שהיה אלמון מדברי תורה, גם צריך ביאור מה הם ב' הכינויים פלוני אלמוני.

ויש לומר, דהנה א"ז מרן הגר"ז זצ"ל מבאר דבדין עמוני ולא עמונית תרתי איכא, הדין הדרשא דעמוני ולא עמונית. ומלבד זאת יש גם הלכה למשה מסיני דעמוני ולא עמונית. ונעיי"ש הנפק"מ מההלכה למשה מסיני ולא סגי בדרשא.

והנה הגואל לא רצה לגאול משום דטעה בעמוני ולא עמונית. נמצא דטעה בתרתי גם דלא היה בידו ההלכה למשה מסיני דעמוני ולא עמונית, וגם לא דרש עמוני ולא עמונית.

ומעתה נראה דעל זה שלא ידע ההלכה למשה מסיני כינהו פלוני, שזה מלשון מכוסה ונעלם כדפירש רש"י היינו שנעלמה ממנו ההלכה, וזה אין שייך לדרשא אלא רק שמכוסה מן ההלכה, כיון שלא קיבלה.

ועל מה שלא דרש עמוני ולא עמונית לזה כינהו אלמוני דהא זה כבר יכול לדרוש מעצמו, ומשום שלא דרש הרי הוא אלמון מדברי תורה, שאינו יכול לדרוש כדבעי.

וזהו פלוני אלמוני כנגד הדרשא וכנגד ההלכה למשה מסיני.

תומת ישרים תנחם

הנה בברכות התורה בברכת אהבה רבה, אומרים 'אבינו מלכנו בעבור אבותינו שבטחו בך ותלמדם חוקי חיים כן תחננו ותלמדנו'. מבואר דעל ידי מדת וענין הבטחון הוא דוכו אבותינו לתורה. וצריך תלמוד מה ענין מדת הבטחון לקבלת התורה.

ויש לומר, דהכונה למה שבטחו ישראל בהקב"ה, והלכו אחר משה ואהרן ויצאו מארץ נושבת למדבר ואין צידה לדרך, כי האמינו בהקב"ה, כדאיתא כל זה בתרגום יונתן וברש"י (ירמיה ב', ב'), ושם קיבלו את התורה, שהיתה צריכה להינתן במדבר.

אכן יתכן מפי לפרש, דהבטחון הוא בענין קבלת התורה גופא, שהיה על ידי בטחון בהקב"ה, והוא על פי מה דאיתא בגמ' בשבת דף פ"ה ע"א ההוא צדוקי הדוייה לרבא ב', א"ל עמא פויזא דקדמיתו פומיכו לאודניכו אכתי בפחוותיכו קיימיתו, ברישא איבעיא למשמע אי מציתו קבליתו ואי לא לא קבליתו, א"ל אנן דסגינן בשלימותא כתיב בן תומת ישרים תנחם, הנך אינשי דסגן בעלילותא כתיב בהו וסלף בוגדים ישדם. וברש"י דסגינן בשלימותא התהלכנו עמו בתום לב, כדרך העושים מאהבה, וסמכנו עליו שלא יטענונו בדבר שלא נוכל לעמוד בו.

הרי מבואר דזה גופא שהסכימו לקבל התורה היה זה ממידת הביטחון, דהסכמתם לקבל התורה מבלי לשמוע תחילה אם קשה לקיימה אם לאו, הוא ממידת הביטחון שבטחו בקב"ה, ובאופן זה של בטחון הוא דניתנה תורה. ועל ידי זה שהלכו עם הקב"ה בתום לב ובביטחון נתקיים בם תומת ישרים תנחם.

אשר לפי זה מבואר היטב דקבלת התורה היה על ידי מדת הבטחון, וזהו שאומרים בעבור אבותינו שבטחו בך ותלמדם.

ויש להוסיף בזה עוד דאומרים ותלמדם חוקי חיים, ובפשוטו היינו שזוכים בם לחיים האמיתיים בעולם הבא, וגם לחיים בעולם הזה כפשוטו, כמבואר בשבת ל ע"ב ובכ"מ פו ע"א ועוד, אמנם לפי המבואר יש לפרש דעוד נכלל בזה, דחוקי חיים היינו חוקים שיוכלו לעמוד בהם, וכהמבואר בגמרא דלעיל דמכח שבטחו בו הטענים דברים שיוכלו לעמוד בו, וזהו שאומרים שעי"י שבטחו בו אז מכח זה למדנו חוקי חיים היינו חוקים שאנו יכולים לעמוד בהם.

והיו עיניך רואות את מוריך

הנה מבואר בפסוקים דאף על פי דקרן עור פני משה, ויראו ישראל מגשת אליו, ושם משה מסוה על פניו, מכל מקום בשעה שלימד משה את ישראל את התורה הסיר את המסוה מעל פניו, וכמבואר כן בפסוקים בסוף פרשת כי תשא דכתיב שם (ל"ד, ל') 'ירא אהרן וכל בני ישראל את משה והנה קרן עור פניו ויראו מגשת אליו. ויכל משה מדבר אתם ויתן על פניו מסוה. ובבוא משה לפני ה' לדבר אתו יסיר את המסוה עד צאתו ויצא ודבר אל בני ישראל אשר יצוה. וראו בני ישראל את פני משה כי קרן עור פני משה והשיב משה את המסוה על פניו. ופירש רש"י דבשעה שדבר ולימד את ישראל לא נתן המסוה על פניו.

והענין בזה צריך ביאור דהרי מה שנתן המסוה על פניו היה זה לכבוד קרני ההוד שלא יזונו הכל מהם, וכמבואר שם בדברי רש"י, וא"כ גם בשעה שמדבר עם ישראל ומלמדם היה צריך ליתן המסוה על פניו, ומאי שנא שעה שמדבר עמם לשעה שאין מדבר עמם.

ויש לומר דהטעם הוא מפני דהרי המקבל תורה מפי רב צריך לראות פני הרב בעת הקבלה, וכדכתיב 'והיו עיניך רואות את מוריך'. ובגמרא בעירובין דף י"ג: איתא אמר רבי האי דמהדדנא מחבראי, דהויתיה לר' מאור מאחוריה, ואילו הויתיה מקמיה הוה מהדדנא מפי דכתיב והיו עיניך רואות את מוריך. הרי דכן הוא המטבע של קבלת תורה תלמיד מפי הרב, שהתלמיד רואה את פני הרב, וזה מעלה בקבלת התורה מפי הרב. וכיון שכך הוא המטבע של קבלה מפי הרב, ע"כ אע"פ שישראל אינם במדריגה לראות קירון עור פני משה, ואינם ראויים ליוזן מקרני ההוד, מ"מ הסיר משה את המסוה בשביל למסור להם את התורה באופן הראוי ביותר, ובמטבע של מסירת התורה תלמיד מפי הרב.

הדברים נערכו מתוך שיעור הנמסר בעש"ק
בישיבת "עטרת שלמה" - קרית הישיבה"
את השיעור במלואו ניתן לשמוע בקול הלשון
1-5-7-1-1-1-6171001-03 (מס' חדש)

השיעור מוקדש לרפואת
הבחור חיים יהודה בן לאה בתושחי"י

חלוקת פירות זירקות בתשלום 10 מ מראש

עליו, וא"כ היה מקום לאסור מעשה דידין, שהרי בשעה שנותנים הכסף לעסקן הרי אין לו הירקות ברשותו, ונמצא שעושים עמו פסיקה בזולא כשאין לו עדיין כל הפירות ברשותו.

ברם לפי האמת פשוט שאין כאן שום חשש, שהרי אינו מבקש הכסף עבור הירקות כלל, אלא נותן ומחלק את הירקות בחינם ואינו מבקש שום תמורה על זה, וכל הכסף שמבקש הוא רק עבור שירות המשלוח שהוא עושה להם, ועל השירות אינו מוזיל עבור ההקדמה, אלא מבקש מחיר רגיל של 10 מ ונמצא שאינו מוסיף עבור הקדמת המעות.

ואפי' אם מחיר זה הוא מחיר זול מהמחיר הרגיל, ונמצא שמוזיל בשביל ההקדמה, ג"כ אין בזה איסור, דשירות משלוח נחשב 'קבלנות', ומבואר בפוסקים¹ דבקבלן מותר להוזיל עבור מי שמקדים לשלם אפי' אם אינו מתחיל לעבוד מיד, וא"כ אין בזה איסור.²

שאלה: עסקן ידוע מקבל מארגוני חסד פירות וירקות כדי לחלקם לנצרכים, העסקן מחלק את הירקות למכרי וידידיו הצריכים לכך, ומבקש מהם רק 10 מ עבור המשלוח להגעת הירקות לביתם. העסקן אינו מסכים להביא את המשלוח אלא למי שמקדים לשלם לו ה-10 מ לפני שמביא את המשלוח.

האם יש בזה איסור רבית שהרי האנשים מלויים לו 10 מ לפני שמביא להם את המשלוח, ובתמורה לזה הוא נותן להם כל הירקות בחינם שזה שווה הרבה יותר מ-10 מ.

תשובה: אין בזה איסור רבית.

סבת הדברים: מבואר בשו"ע (סי' קעג סעי' ז) דאסור להוזיל עבור מי שמקדים לשלם אלא באופן שיש למוכר את כל הפירות ששילמו

*

מבצעי סוף השנה רק למי שאין לו חוב לצרכניה

תשובה: אם ההנהלה מקבלת כל הסדר חוב שהוא, וגם באופן שהלוקח נותן כמה צ'קים מאוחרים, הם מסכימים לתת לו את ההנחות – אין בזה איסור רבית. ואף אם רק מסכימים לקבל מזומן, יש לסמוך להקל.

סבת הדברים: נחלקו הפוסקים במוכר שמבקש מחיר רגיל למי שמאחר לשלם, ומוזיל יותר מהמחיר הרגיל למי שמשלם במזומן אם יש בזה איסור, דכיון שאינו מבקש יותר מהמחיר הרגיל מהמאחר יש לומר דאין בזה איסור, אולם הלכה יש להחמיר כשיטת רוב הפוסקים האוסרים.³

ולכאורה גם במעשה זה אף שמוכר במחיר רגיל למי שיש לו חוב ואינו מבקש ממנו יותר, מ"מ כיון שמוזיל למי שאין לו שום חוב, יש בזה איסור.

ברם לאמיתו של ענין נראה דאין איסור במעשה זה, כי הנהלת הצרכניה אינה דורשת מבעלי החובות לשלם במזומן, ומקובל עליהם הסדרי תשלום בכל אופן שהוא, ואף כשיתן צ'קים לכמה חדשים ג"כ די להם בכך. כן יש הרבה אנשים ששילמו כל השנה בצ'קים וגם הם מקבלים ההנחות והמבצעים של סוף השנה, וא"כ הרי אינו תלוי אם יש להם חוב לצרכניה או לא, אלא הכל תלוי אם יש להם הסדרי תשלום או שאין להם הסדר ועיקר מטרת תנאי זה הוא שהנהלה לא תצטרך לרדוף אחרי האנשים, שהיא טירחא גדולה ואין לה שייכות אם נשאר להם חוב או לאו. וא"כ אין בזה חשש איסור,

שאלה: אחת הצרכניות הגדולות בציבור החרדי עובדת ללא מטרות רווח, וכל מטרתם רק לעזור לציבור בני תורה ומשפחות ברוכות ילדים, ולהוזיל את מחיר המוצרים כמה שיותר.

כאחת האמצעים לעזור לציבור, הם נוהגים לפני סוף השנה הלוועזית, לאזן את כל ההכנסות וההוצאות שהיה להם במשך השנה, ואם יוצא להם שהרוויחו יותר ממה שהם צריכים להחזיק המקום, הם יוצאים במבצעים חסרי תקדים ומוזילים הרבה מוצרים עד סוף השנה, לטובת ולרווחת הציבור.

באחת השנים כשיצאו במבצעים, ראו שיש הרבה לקוחות שנשארו חייבים כסף לצרכניה, שלא שילמו או שנתנו צ'קים שחזרו וכדו', לכן התנו מראש, שכל המבצעים נעשים רק למי שאינו חייב לצרכניה שום חוב, אבל מי שחייב איזה חוב לצרכניה אינו זכאי להנחות ולמבצעים של סוף השנה עד שיסדר את החוב. ויש לדון האם יש בזה איסור רבית, דנמצא שמוכרים ביוקר למי שחייב להם כסף.

אבל אם מפרש שהכסף הוא רק למשלוח והוא לוקח אחרים למשלוח, אין בזה ההיתר של פועל, וכמבואר בחלק א' (תשובה קכו) ועי' ברית יהודה (פכ"ו הערה ז, ובע"ד פ"ח ה"ה).
³ המחנה אפרים (סימן לא) והחכמ"א (קלט, ה) מתירים, והמשנה למלך (הל' הלואה ריש פ"ח), תפארת למשה (סי' קעג), שו"ע הרב (סעי' יח), והיד אברהם (ריש סימן קעג) אוסרים בזה.

¹ חלקת יעקב (ח"ג סי' רד), שבט הלוי (ח"ג סי' קי).

² וכל זה באופן שהעסקן עושה את המשלוחים בעצמו, או אפי' אם לוקח משלוחן אחר, אבל אינו מפרש שהכסף הוא נותן למשלוחן, אלא סותם שלוקח הכסף עבור השירות שדואג להגעת הירקות, וגם הוא כלול בשירות שהרי גם הוא דואג להבאת הירקות ובכך נחשב לפועל שמותר להקדים לו כסף ולהוזיל. [ואף אם באמת אינו לוקח כסף לעצמו, אבל מצד ההסכם הרי יכול לקחת חלק מהכסף].

דמותר לבקש יותר למי שאין לו הסדר חוב ואינה נקראת תוספת עבור ההמתנה.

ואף אם הצרכניה דורשת מזומן דוקא, יש לצרף בזה עוד צד היתר, דכבר מצינו בחו"ד (סי' קסג סק"ו) שמחדש שבחוב מחמת מקח מותר להזיל למלוה, ואין בזה האיסור של לא ימכור הימנו בפחות, ולפי שיטתו הוא הדין בנידון דידן דכיון שהכל הוא רק חוב מחמת

מקח מותר למכור ביוקר למי שחייב חוב מחמת מקח. ואפי' החולקים על החו"ד ואוסרים למכור בזול למלוה גם בחוב מחמת מקח, כאן מותר, שהרי מבואר ברמ"א (סי' קס סעי' ד) שבחוב מחמת מקח מותר אף להוסיף אם אינו מפרש שמוסיף בגלל ההקדמה, וא"כ גם במעשה דידן שמוכר במחיר הרגיל ואינו עושה הנחה בגלל שיש לו חוב מחמת מקח, אפשר דלכו"ע אין בזה איסור¹.

*

לקנות עוד דברים כדי שיוכל לשלם בכרטיס אשראי

לעשות חשבונות שהוא רוצה לקנות אצל מקום מסוים רק בשביל ששם נותנים לו הלואה. דאינו מוסיף יותר בגלל ההלואה, ואין זה נקרא טובת הנאה כיון שההלואה היא בתוך המקח ומותר לו לקנות במקום שיש אפשרות של הלואה².

אבל במעשה זה שמוסיף לשלם לחנות יותר מהמחיר המבוקש רק בגלל שהוא רוצה לשלם בתשלומים יש בזה איסור, דהרי מוסיף לשלם עבור ההמתנה, וכיון שאומר זאת במפורש שמוסיף כסף כדי לקבל הלואה הרי זה כמפרש שני מחירים שאסור לשלם יותר עבור ההמתנה.

אבל אם מוסיף לקנות עוד מוצר כדי שיעמוד המחיר על 500 ₪ אין בזה איסור, דאף שלא היה קונה כלל מוצר זה ורק כדי לקבל ההלואה הוא קונה מוצר זה, אין בזה איסור, וכמו שמותר לקנות בחנות מסוימת רק בשביל לשלם בתשלומים, הכי נמי מותר לקנות עוד מוצר כדי לקבל הלואה ואין בזה איסור, כל שאינו מוסיף יותר כסף עבור ההמתנה. וסברת הדברים, שהרי אינו מוסיף יותר עבור ההמתנה, וגם במזומן היה משלם מחיר זה, וזהו רק החשבון של הלוח הרוצה לשלם בתשלומים ולכן בא לקנות כאן, אבל אינו מוסיף יותר עבור ההמתנה.

שאלה: בחנות הלבשה מפורסמת אפשר לשלם בכמה תשלומים רק על קניה של 500 ₪ ומעלה. בפחות מזה התשלום במזומן בלבד.

לקוח עשה קניה בחנות, וסכום החשבון לתשלום עמד על סך 496 ₪. הלקוח שרצה לשלם בתשלומים אמר למוכר שיוסיף לחשבון עוד 4 ₪ לחשבון כדי שתעמוד הקניה על 500 ₪ ובכך יוכל לשלם בתשלומים. האם יש בזה איסור רבית שמוסיף כסף כדי לשלם בתשלומים.

תשובה: יש בזה איסור רבית.

אבל אם מוסיף לקנות עוד מוצר כדי שתעמוד הקניה בסכום של 500 ₪ אין בזה איסור.

סברת הדברים: הנה זה ברור דאף אם הלוקח הולך לקנות בחנות מסוימת רק משום שבחנות זו יש אפשרות לשלם בתשלומים אין בזה איסור, דאם החנות אינה מבקשת יותר בגלל ההמתנה מותר ללוקח

מתוך ספר התשובות ברית פנחס למענה רבני בהלכות ריבית 02-50-15-920

ריח טומאה נודף מכספי ריבית

חובות כבדים רבצו על בני ירושלים, הקהילה החליטה לשגר את שני המאורות הגדולים הגאון מהרי"ט אלגאזי זצ"ל ורבי יעקב חזן זצ"ל לאסוף כספים לכיסוי החובות. בהגיעם לפרנקפורט דאגו הגה"ק בעל החתם סופר והפרנס רבי דן גוגנהיים להצלחת השליחות, וכצאתם מן העיר יצאו ללוותם.

טרם פדתו מאותה העיר, הוציא מהרי"ט אלגאזי זצ"ל סכום כסף מכיסו ומסרו לר' דן באמרו: "כסף זה קבלתי מאדם ושמו לילנטאל ונראה לי שאינו כסף כשר אין ברצוני לטמא בה את ירושלים, השיבו לו את כספו". נטל ר' דן את הכסף והחזירם לתורם.

אדון לילנטאל שעשה את הונו מהלואות בריבית, נפגע מעובדא זו עד עמקי נשמתו ולא ידע את נפשו מרוב קצף. "על אפו וחמתו" - קרא - "ישמש כסף זה את הרב בבית מדרשו". מיד נטש את עסקיו ועלה ארצה, ובעוד המהרי"ט אוסף כספים בחו"ל הגיע הגביר לילנטאל לירושלים, נכנס לשיבת המקובלים בית אל - שהמהרי"ט עמד בראשה - והציע לגבאים להחליף את הריהוט הישן בחדש. הגבאים שמחו על ההצעה, ולשמחת הגביר לא היתה גבול.

כששב המהרי"ט משליחותו עלה לבית המדרש סקר את הרהיטים החדשים, מיד הרגיש את אשר לפניו ואמר: "הוציאם מכאן ריח טומאה נודף מהם ולא נוכל ללמוד עליהם תורה בטרהרה".

קונטרס היתר עיסקא כהלכתו (עמוד ע)

¹ מיקרי מפרש במה שמפרש שאינו מוזיל כשמאחר לשלם, דכיון שאינו מוסיף רק אינו מוזיל, מסתבר דלא היו מפרש. ² ע"י מה שכתבנו בספר התשובות (חלק א' תשובה לח).

¹ ואף דשיטת רעק"א והבית מאיר להקל רק במקדים כסף על מקח, אבל במאחר לשלם יש בזה איסור, כאן שיש גם צירוף שיטת החו"ד אפשר להקל בזה. ונראה דמעשה דידן לא

שאל אביך ויגדך

ליקוטים מתורת מרן רבן של ישראל הגראי"ל שטינמן זצ"ל

נשא | תשע"ח | גלין מס' 6

עניני ברכת כהנים

מהו קול רם

מה שאמרו (סוטה ל"ח א') שיש לומר ברכת כהנים בקול רם אין הכוונה לצעוק רק שישמעו אלה הסמוכים אליו. ועי' היטב במשנ"ב סי' קכ"ח סקנ"ג וקצ"ע.

אין להביט

אף בזמנינו שהכהנים לובשים טלית בשעת בר"כ אין ראוי להביט בהם. ועי' במשנ"ב סי' קכ"ח סקפ"ט ובזוה"ק נשא קמ"ז ע"א.

ברוב עם

שח הגר"א מן: לשאלתי אמר הגר"ח"ק כי יש מעלה לשמוע ברכת כהנים מעשרה כהנים. מחמת רוב עם. ולא דווקא עשרה כי גם בפחות מעשרה יש נפק"מ בין ג' לט' ובין י"א ל"ט. א.ה. ובשם מרן הגראי"ל שטינמן שמעתי כי המעלה של כהנים רבים היא משום שברוב כהנים גדול מצוי יותר שיהיו וודאי ב' כהנים מיוחסים.

הטבה גם בשעת אמירת הפסוקים

החולם חלום רע ורוצה לומר הרבש"ע [המודפס בסידורים] לא יאמר כשהכהנים אומרים הפסוקים רק כשמנגנים כשאומרים שלום [ובזמנינו נוהגים לנגן רק בג' רגלים] ואמר לי שיש נוהגים לנגן בסוף כל פסוק ולפי"ז יכול לומר ג"כ אז, ועי' במ"ב סי' קכ"ח ס"ק קע"ב. ואם חלם חלום שנפשו עגומה עליו מאוד י"א שיכול לומר אפי' כששומע המילים וא"צ לחכות לג' רגלים. כן א"ל בשם ילקוט מעם לועז (פר' נשא, פרק י"א).

כהן שחלם

כהן שחלם חלום ורוצה לומר הרבש"ע אין עצה אלא ילך למנין אחר שיש שם בר"כ ושם יאמר הרבש"ע. ועי' ס' חסד לאלפים שאלה ז' שכ' שהכהנים נמתקים ע"י שמברכים את ישראל.

וקדשתו בכהן בע"מ

דין וקדשתו הוא ג"כ בכהן קטן וכהן בעל מום. וכ"כ בפמ"ג במ"ז סי' קל"ה סק"ח ועי' מג"א סי' רפ"ב סק"ו, והוסיף לי שאם מוחל על כבודו יועיל (ועי' מ"ב סי' קנ"ח ס"ק קע"ה).

וקדשתו לאחר מיתה

אמר רבנו יש להסתפק אם איכא מצות "וקדשתו" גם לאחר מיתה, וכגון שיש ב' מתים לקבור, שיקדים לקבור המת הכהן הראשון [והנה לא שמענו דבר זה שחברה קדישא יקדימו קבורת כהן ללוי וישראל]

כהן יכול להשתמש בכהן אחר

כהן יכול להשתמש בכהן חברו. וכן מצדד בבה"ל סי' שכ"ח ד"ה אסור.

לעבור לפני המתפלל

בענין אם כהן יכול לעבור לפני המתפלל כדי ליטול ידים, אם יודע שאין ידיו נקיות יכול אבל אם אין יודע להם שום פסול אין להקל. ועי' במשנ"ב סי' קכ"ח סק"ט וסק"כ.

האם מותר ללוי לעבור לפני המתפלל

אין ללוי לעבור לפני המתפלל בשביל ליטול ידים. וביאר רבנו טעמו כי אין חיוב שהלוי יטול הידים לכהן והוא רק מנהגא ועי' בשו"ע בסעי' ו' ומקורו מהזוהר כמש"כ בבאר הגולה ועי' במ"ב סק"ב ובשביל זה אין לעבור בפני המתפלל.

הבכור נוטל ידים

נוהגים שכשאין לוי הבכור נוטל ידים לכהן. וכ"כ במ"ב בס"ק כ"ב ודלא ככה"ח בסק"מ.

שיעור המתנה בין הנטילה לברכה

מש"כ במג"א שאסור לשהות כדי הילוך כ"ב אמה בין הנטילה לבר"כ כמעט וא"א לנהוג כן רק במנין מצומצם, ומי שיכול לנהוג כן בודאי מה טוב. המג"א הובא בבה"ל סי' קכ"ח ס"ו ד"ה חוזרים, וכבר תמהו רבים שאין זה מתישב עם המציאות, מפני ששיעור כ"ב אמה זה כמחצית הדקה וצ"ע ועי' באשל אברהם.

קריאת כהנים

כשמתפללים בביתו נוהג לומר בקול כהנים ולא הש"ץ אומר. וכ"ה במע"ר אות קס"ח ועי' בשו"ע קכ"ח ס"י ובמ"ב שם

[במאירי (סוטה ל"ח ב') משמע שהש"ץ מקריא הפסוקים בקול רם, ומ"מ נהגו העם לומר בשקט וכנראה כדי שיבחינו מי הש"ץ ומי הכהן. ועי' בהליכות שלמה תפילה פ"י אות ט"ו שהגרש"ז אורבך תמה במנהג זה שאומרים בשקט. ורבנו הגר"ח קניבסקי שליט"א אומרים דכל החזרת הש"ץ צריך כל הקהל לשמוע ולצאת מהש"ץ ולכן צריך הש"ץ לומר בקול, משא"כ בר"כ צריכים רק הכהנים לשמוע ואין צורך שהציבור ישמע ולכן יכול לומר יותר בשקט, דסגי שהכהנים ישמעו, אבל לא מפני שיש ענין לומר בשקט].

ש"ץ כהן

ש"ץ שהוא כהן נוהגים שאינו נו"כ עי' שו"ע סי' קנ"ח ס"כ ובמשנ"ב. ויש להוסיף שבמשניות ברכות פ"ה מ"ד תנן העובר לפני התיבה לא יענה אחר הכהנים אמן מפני הטיורף וכ' הרע"ב לפי שש"ץ הוא צריך להתחיל ברכה שניה "ולהקרות להן מלה במלה", וכ' רבנו בגלין המשניות וז"ל למה צריך להוסיף זה עכ"ל. אמנם בביתו היו כמה כהנים ש"ץ שני"כ ולא מיחה. ואמר לי שאין זה איסור ותלוי במנהגים ולכן לא מיחה [ואמר לי א' מהכהנים ששאלו קודם שניגש להיות ש"ץ כשהי' אבל איך ינהג והשיב לו שיכול לישא כפיו כשהוא ש"ץ].

כשהמשיך להתפלל

ש"ץ שטעה והמשיך שים שלו' ולא עצר בבר"כ, נראה שישתוק באמצע הברכה וא' מוקהלה יקריא להם. ועי' מאירי מגילה כ"ד ב' וצ"ע.

אדיר במרום

לא מקפיד לומר אדיר במרום אחר בר"כ, והאומר יזהר לא להסיח דעת מחזרת הש"ץ. עי' בשו"ע סי' ק"ל.

אמירת כהנים אחר הברכה

נשאל רבנו במעשה שאירע באחד הבתי כנסת שכאשר עלו לדוכן לישא כפים, שכחו הקהל לומר כהנים, ולאחר ברכת אשר קדשנו קודם ברכת כהנים הורה אחד הכהנים מעל הדוכן שאחד מן הקהל יאמר כהנים, ואכן כך היה וסיימו הכהנים את ברכתם, והסתפקו האם אמירת הכהן אינה נחשבת להפסק בין ברכת אשר קדשנו' לאמירת 'ברך'?

והשיב שטוב עשה אותו כהן ואי"ז הפסק, כיון שאמירת 'כהנים' היא צורך הברכה דבלא זה אין חיובם אלא מדרבנן כדכתיב 'אמור להם' (שיעורי הגרמ"ב זילברברג)

ברכה על שמיעת ברכת כהנים

יש שואלים לשיטת החרדים דיש מצוה לשמוע ברכת הכהנים למה השומעים לא עושים ברכה, ואין לומר דאין ברכה על שמיעה לבד, זה אינו דהא בשמיעת קול שופר מברכים.

ונראה דכל שהמצוה לא מתקיימת רק על ידי שנים ע"כ רק מי שעושה המצוה מברך ואין חיוב ברכה להשני, והיינו דיש להסתפק אם כל ברכה נתקנה על כל א' שיש לו מצוה או על מה שנעשה קיום מצוה, ולכן במצוה ששניהם משתתפים וא"א להתקיים רק ע"י שניהם הברכה נתקנה על קיומה, וזה סגי שהעושה שפועל הוא המברך ואין חיוב יותר. וכן בקידושי אשה אפי' שגם להאשה יש קיום מצוה מ"מ רק המקדש מברך. וה"ל כאן כיון שברכת כהנים לא מקוימת אלא ע"י הכהנים שמברכים והשאר שומעים, אז הברכה של הכהנים כולל על כל קיום המצוה ואינם מחויבים השאר לברך, משא"כ שמיעת שופר דקיומה אינה מוכרחת ע"י תוקע ועוד איש, דיכולה להתקיים בעצמו כשתוקע ושומע תקיעתו מתקיימת המצוה.

ברכת ישר כוח

הוסיף רבנו בהאי ענינא, דבחו"ל נהגו לומר לכהנים ישר כוח על הברכה, וכאן בארץ ישראל לא נוהגים כך וצ"ע אמאי. [א"ה וראיתי בשם הגר"ש דבלצקי דתי' דכיון דעושים בר"כ גם בחול ואם יגידו ישר כוח יהיה הפסק בין תפילה לתחנון].

ובימי השבעה הגיע אחד הכהנים שזכה להתפלל בקביעות כל בוקר שחרית עם רבנו ואמר כי כל בוקר רבנו אמר לו יש"כ. והגאון משה שטיינמן הגיב על כך כי לפני כמה שנים בשיעור דיברו עם רבנו על ההלכה שאומרים יש"כ לכהנים, אז רבנו אומר שפלא שהיום לא נוהגים על כך, אמרתי לו שאכן בירושלים הרבה מקומות אומרים יש"כ לכהן, ואמר אם ככה אני יתחיל גם להגיד ומאז הוא החל לומר. ונשאל רבנו שלפעמים אחרי שאומרים לכהן ישר כוח הוא עונה ברוך תהיה. האם יש בזה בעיה של בל תוסיף, עפ"ד הגמ' (ר"ה כח, א) שאסור לכהן להוסיף על ברכת כהנים, וא"כ האם זה נחשב כהוספה על ברכותיו.

והשיב רבנו דכל האיסור להוסיף זה רק סמוך לברכה. (עי' פרמ"ג פתיחה כוללת ח"א ל"ה) וכשהכהן גמור לברך וירד ממקומו ר"ד הארון קודש, אי"ז נחשב הוספה לברכת כהנים רק ברכה בעלמא. [ועי' ערוך השולחן סי' קכ"ח סעי' כ"ד, ובשו"ת הר צבי או"ח ח"א ת' ס"א] (מים חיים תפילה עמ' 75)

דברי חלומות - החזו"א והגר"ז

החזו"א לא היה חושש לסתם חלום משום שסבר שבזמנינו אין לחשוש לחלומות ובדורות האחרונים פסקו להודיע לבנ"א דברים ע"י חלום וע"כ מעולם לא נהג להיטיב חלומות ואפי' בחו"ל, ומסופר שהגר"פ שרייבר בצעירותו הגיע לחזו"א ושאלו אם להיטיב חלום שחלם וא"ל החזו"א שבדורינו זו יוהרא לחשוב שהקב"ה מגלה לאדם דברים העתידים להיות. ומ"מ הוי עובדא וחשש החזו"א לחלום כשבאה אליו נשמת רב אחד מקוסובה לבקש תיקון והיה הדבר נראה לו אמת והתפלל בעדה שתתוקן נשמתה.

אבל הגר"ז לא סבר כן והיה חושש להיטיב את חלומותיו כמעט בכל יום ופעמים שהיה מיטיב חלומותיו אפי' כמה פעמים ביום (ובגלל שלא ישן הרבה היה מתנמנם כמה פעמים ביום), ומסתמא לא חשש להם עד כדי כך להתענות עליהם תענית חלום, וכשהיה ישן בצהרים בד"כ היה מיטיב כמה רגעים לפני השקיעה, וזכורני כן עוד מבריסק שהיינו דרים בשכונתו של הגר"ז (כ-12 מטר ע"י ביתנו) שמיום היותי בר מצוה היה קורא בקביעות לי ולאבי ולעוד א' שדר בשכונתנו כדי לעשות לו הטבת חלום (ומכיון שלא היו בנ"א אחרים מבוגרים ממני שם הייתי אני מהמיטיבים הקבועים שלו) והיינו אומרים את נוסח ההטבה ז' פעמים ואפי' בשבת היה קורא לנו סמוך ממש לשקיעה לצורך זה. (ולכן עד היום אני עוד זוכר בע"פ את נוסח הטבת החלום). ונראה שסבר שקטן אינו יכול להצטרף להטבת חלום. וכששאלוהו מדוע חושש הוא לחלומותיו ומרבה להיטיבם השיב ואמר שהרבה פעמים רואה הוא שחלומותיו מתקיימים, וכנראה חשש לזה משום שפ"א חלם על בתו הגדולה פריידל ע"ה (והיא היתה גדולה מהגר"ד) שתפטר מהעולם וכן הוה שנסתלקה אח"כ בדמי ימיה בעודה בת ז' שנים, (ואולי אם היה מיטיב את חלום זה היה מועיל לו). ובאמת שפעמים שחלומות הם מעין נבואה ורואים בהם דברים נכוחים. וכשחולם חלום שיש לו שייכות לציבור טוב שיטיבו ע"י אנשים מחשובי הציבור.

וכאן באר"י יש לנו ברכת כהנים שעדיפה על הטבת חלום ומסתמא אפי' ברכת כהנים של כהן א' מועלת לכך. ובאמת שיש מעלה לאמרה אפי' בלא שחלם חלום.

טעם כעיקר

הנה מה דנסתפקו הפוסקים על חולה שהורוהו הרופאים בשבת לאכול מרק בהמה ודנו אם ליקח מגוי מרק מבשר נבילה או דמותר לשחוט ולמלוח ולבשל כדי שיאכל משחיטת ישראל, והרבה מהפוסקים התירו לשחוט ע"י ישראל משום דנבילה קץ בה ויש שנתנו טעמים אחרים בדבר, ובאפיקי ים הביא שבזמנו לפני כמאה שנה שאלו קמיה דהגר"ח על מעשה כגון זה ביולדת והתיר גם הוא שישחוט וימלח ישראל, ולאחר זמן הראו להגר"ח דברי רש"י בחולין שפסק דטעם כעיקר לאו דאורייתא ואמר שאם היה יודע דבר זה לא היה מתיר שישחוט ישראל משום דלדברי רש"י אכילת מרק נבילה אסורה רק מדין טע"כ דרבנן וכן דם שבישלו הוא רק מדרבנן, ותמיד אני מקשה ע"כ מדברי הגמ' בזבחים כו' דהשמנונית שבדם ג"כ אסורה וא"כ מה לי שהמרק איסורו רק מדרבנן הלא יש לאסרו מדאורייתא מדין השמנונית וכן יש לדון גם בדם האיברים עצמו דדאורייתא הוא, (ויעוי' באילה"ש זבחים כו' בהרחבת הדברים) ועכ"פ רואים אנו כמה יש להעמיק ולעיין בדברי הגמ' בכל מקומות הש"ס כדי לאסוקי שמעתתא אליבא דהלכתא כראוי.

ספק סוטה

הנה בחי' רבינו חיים הלוי (הל' יבום וחליצה פ"ו הי"ט) כתב לחדש דהא דחשבינן לסוטה רגלים לדבר א"יז מחמת עצם הקינוי וסתירה לחוד דבשביל זה לבד לא הי' נעשה לנו ספק ורק חידוש התורה הוא דעי' הקינוי וסתירה נעשה רגלים לדבר והוי ספק ע"ש וכן אמר לי החזו"א ז"ל על דרך זה וכך אמר דמגדרי ספק של התורה זה לא היה

ז"ל באמת אין בה רגלים לדבר ורק התורה חידשה דאסורה ומאי הו"א להאמין עד אחד מחמת זה דהא לפי דבריו על כל דבר צריך חידוש לומר שאסורה בו כיון דבלי חידוש התורה לא היינו אוסרין כלל וא"כ מה שגילתה תורה דאסורה אסורה, אבל אם לא נתחדש דע"א יהיה נאמן בה האריך היינו אוסרין ע"פ ע"א ולא השיב. וכן צ"ב לפי דבריהם האריך ילפינן דספק טומאה ברה"ר טהור הרי בסוטה אין ספק כלל מצד עצמו רק דברה"י אסרה תורה וברה"ר שלא אסרה תורה לא נאמר חידוש זה וא"כ איזה ראייה יש מסוטה דספק טומאה ברה"ר טהור. (העירו דבתוס' לעיל ד"ה והלל שכת' ג"כ דע"י רגלים לדבר נעשה ריעותא אפי' במקום דאין דין סוטה הרי דמצד עצמו הוי ריעותא לשווי ספק). (אילת השחר נדה)

נחשב ספק רק התורה חידשה שזה כן נקרא ספק וכ"כ באחיעזר (סי' א' סק"ג).

ולפי"ז צריך להבין האריך אמר' פירכא דהתם יש רגלים לדבר הרי זה הכל מחמת הגז"כ שחידשה תורה דאסורה ובלי זה גם ספק לא היה ואדרבה אם ילפי' מסוטה לטמאות ברה"י ממילא יש לנו ללמוד דאסרה תורה אפי' כשאין רגלים לדבר ובשם הגר"י אברמסקי זצוק"ל מובא ששאל את זה להגר"ח ז"ל והשיב דפירכא מיהא הוי, ופעם שאלתי למרן הגר"ז זצוק"ל מגמ' בריש סוטה (דף ב' ב') דמשמע ג"כ לא כהגר"ח ז"ל, דאמר' התם ס"ד אמינא דעד אחד נאמן בסוטה יותר מכל מקום משום דאית לה רגלים לדבר והרי להגר"ח

בדידי הוי עובדא - תגיד שכחתי

עבורו. אמר לו רבנו בב' פעמים הראשונות שיבקשו ממך תאמר להם ששכחתי, ויותר לא יבקשו ממך, ואכן כך עשה ובפעם השלישית אמו אמרה לו תזכור להדליק את הנור אבל מיד התחרטה ואמרה א"א לבקש ממך אתה תמיד שוכח.

שח נכדו הרה"ג ר' אשר שטינמן בכינוס לב לאחים: היה בחור מאחד המדינות בחו"ל שמשפחתו עדיין לא התקרבה, פנה בשאלה דחופה לרבנו, שאמו מכניסה לתנור מאכלים טריפות, וכשהיא חוזרת מאוחר היא מבקשת שידליק את התנור, והשאל האם מותר לו לעשות דבר כזה, ואם לא יעשה יגרום מריבה עם הוריו וזה לא טוב

תשובות רבינו זצ"ל השייכות להנהגות הגר"ח מוולאזין זי"ע

בכך איסור גאוה].

ג] בכת"ר הובא: "ממקום שמסתיים הפילוסופיא, משם ולמעלה מתחיל חכמת הקבלה. וממקום שמסתיים קבלת הרמ"ק, משם ולמעלה מתחיל קבלת האריז"ל". שאלתי האם נאמר כאן שיש ללמוד פילוסופיה לפני לימוד הקבלה, וכן האם צריך בדוקא ללמוד קבלת הרמ"ק לפני קבלת האר"י.

וכך פירש רבינו: "חכמת הפילוסופיה היא חכמה מוגבלת, [שאלתי האם הכוונה ל'מורה נבוכים' וכזרי וכדומה, והשיב: מי אמר לך שזה 'פילוסופיה', הכוונה כאן לספרי חכמי אומות העולם], ולכך אין צורך כלל ללמוד שהרי ממקום שהיא מסתיימת שם מתחילה חכמת הקבלה שהיא חכמת האמת. והמשך דברי הגר"ח הם, שהאר"י חידש יסודות בקבלה מה שקודם לא אמרו, כגון האר"י דיבר על ענין הפרצופים מה שהרמ"ק לא דיבר מזה ולא השיג אותם. [רבינו אמר בענותנותו: אני לא מבין בקבלה, אבל יש כזה מושג שנקרא 'פרצופים'...], ולכך אפילו שכבר סיים ללמוד את קבלת הרמ"ק צריך להמשיך ללמוד קבלת האר"י. ושאלתי: נמצא שהיחס שבין פילוסופיה לקבלה המובא כאן בכת"ר, אינו מקביל ליחס שבין קבלת הרמ"ק לאר"י, והשיב רבינו: "מה זה גמרא - ששואלים סתירה מרישא לסיפא...?!". [והבנתי מדבריו, שאכן יש חילוק בין מה שאמר הגר"ח בענין הפילוסופיה שהיא חכמת האומות ואין אנו מדברים בה כלל, למה שאמר על יחס קבלת הרמ"ק וקבלת האר"י שהיא הקבלה האמתית והיא חלקנו ובה יש דרגות של הרמ"ק והאר"י ויש ללמוד שניהם].

ד] מסופר בכת"ר מעשה, שפעם אחת ביטל הגר"ח קריאת התורה ביום חול [ראה שם פרטי המעשה], וכששב לביתו גילה שנגנב לו הספר התורה, ומיד ידע על מה בא העונש, ונכנס לחדרו להתוודות, ועודנו מתוודה הגיעה בשורה שהס"ת נמצא בשוק למכירה, אך היריעה עצמה של אותה קריאה היתה חסרה.

ושאלתי: מדוע לא הועילה התשובה והווידי להשיב גם את אותה היריעה. אמר רבינו: אין גבול לתשובה, יש דרגות אין-סוף בתשובה, וכדי שהיריעה עצמה אשר ביטל קריאתה תשוב אליו, היה צריך לזה דרגת תשובה יותר גבוהה.

לרגל יום היאר-צייט י"ד בסיון

הרה"ג רמג שליט"א ההדיר מחדש את הנהגות הגר"ח מוולאזין 'כתר ראש', יחד עם שאר הנהגותיו והוראותיו של רבינו אבי השיבות זי"ע, והוציאם לאור בשני כרכים גדושים, ע"י 'מכון ירושלים'. בעת עבודתו בביור הנהגות הגר"ח, נכנס אל רבינו בעל ה'אילת השחר' זצ"ל להציע את שאלותיו וספקותיו.

וכך מספר המהדיר: תורת הגר"ח מוולאזין היתה שגורה בפיו של רבינו הגרא"ל, וכל נידון שהצגתי לפניו, מיד ידע על מה מדובר, והשיב מיניה וביה. [רבינו גם נהג בכמה דברים כמנהגי הגר"ח זי"ע, כמו לא ללבוש בשבת ט"ק שאינו מגיע עד הברכיים, לא אמר 'ברכוני שלום' בשבת, ועוד].

בדרך כלל נכנסתי בימי 'בין הזמנים' של חודש אב אחה"צ, הבית היה ריק מהמוון אדם, ורבינו ישב בחדרו ואמר תהלים. הגבאי הציג אותי: "הוא עוסק בתורתו של הגר"ח מוולאזין, בהנהגות 'כתר ראש'..."

הגיב רבינו: "ד' חיים וולאז'ינער, זה 'חוט המשולש' ו'נפש החיים'..." [כאומר: 'כתר ראש' זה לא ר' חיים עצמו, זה כתבי תלמידים...].

ואלו חלק מהדברים ששאלתי, ומה שהשיב רבינו זצ"ל.

א] ב'כתר ראש' הובא שהגר"א היה אומר אודות הנחת תפילין כל היום, שאין לחשוש ליוהרא, והלוואי שגם הרואים יעשו כן, והוסיף הגר"א: "ובזמן הזה אין שייך יוהרא ואדרבה נכון לפרסם". ושאלתי לטעם הדבר שנשתנה דין יוהרא בזמננו. ואמר רבינו: "בזמננו אין לו לחשוש שמישהו יאמר עליך שאתה חסיד או צדיק מחמת שאתה מניח תפילין כל היום... אף אחד לא יכבד אותך משום כך, וא"כ אין לך לחשוש ליוהרא".

ב] הובא ב'כתר ראש' שהורה הגר"ח: "אין להתגאות בעניני שידוכין". ושאלתי מה הכוונה. והשיב רבינו: אסור לאדם לומר שאין זה לפי כבודו להשתדך עם פלוני שאינו חשוב ומיוחס כמוהו, דיש בזה איסור גאוה. שאלתי: "ואם הוא ראש ישיבה, ואומר שאין שידוך זה לפי כבודו?". השיב: "וכי לראש ישיבה אין איסור גאוה?...". [והוסיף: אלא אם כן הוא סבור שיש בזה חסרון התאמה ולא יעלה הזיווג יפה, אבל אם אינו ניגש להצעה רק לפי שאינה לפי כבודו ומעלתו, הרי יש

ה' מובא בכת"ר בשם הגר"ח מוולאזין שאמר: "לא מצאתי זכות על העונה 'אמן' בלא כוונה". **וביאר לי רבינו הכוונה כך:** הנה ב'כתר ראש' מובא גם שאמר הגר"ח "תפילה בלא כוונה אם אינה נחשבת לקרבן שיש לה נפש, מ"מ נחשבת למנחה שאין בה נפש", ע"ש. והנה סברא זו שייכת רק בתפילה, שתפילות תקנו כנגד תמידין, אבל בעניית 'אמן' שאין בה ענין 'מנחה', לא מצא זכות זו, ולכך הוי כגוף בלא נשמה שאינו כלום. [ומסר לי רבינו זצ"ל חוברת על חיזוק בעניית אמן].

ובעיקר דברי הכת"ר שאמר שתפילה בלא כוונה נחשבת למנחה ולא לקרבן שיש לו נפש, **העיר רבינו זצ"ל**, דהא על קרבן מנחה נאמר 'ונפש כי תקריב', ודרשו חז"ל (מנחות קד, ב): אמר הקב"ה, מי דרכו להביא מנחה, עני, מעלה אני עליו כאילו הקריב נפשו לפני. הרי שיש במנחה מעלה גדולה יותר משאר הקרבנות. וביאר, די"ל שזה דוקא כלפי אדם עני, אבל כלפי עשיר, מנחה הוי פחות מקרבן בהמה, וכלפי מנחה הוי כגוף בלא נפש, וע"ז הוא הדמיון של תפילה בלא כוונה.

עוד שמעתי לבאר [מהרב י.ש.], דהנה כתב בשו"ע (סי' צח ס"ג): "יתפלל דרך תחנונים, כרש המבקש בפתח", וביאור הלכה שם הביא דעת הפוסקים שהוא לעיכובא ואם לא התפלל דרך תחנונים צריך לחזור ולהתפלל, ע"ש. וא"כ י"ל דמה שאמר הגר"ח ד'תפילה בלא כוונה הוא כקרבן מנחה' ויוצא יד"ח תפילה ע"כ הכוונה באופן שהתפלל בדרך תחנונים אלא שלא כוון פירוש המילות, וזהו דאמר דחשיב "כקרבן מנחה" והיינו כקרבן מנחה של עני העומד בפתח ומבקש בתחנונים.

עוד העיר רבינו זצ"ל, דלפמש"כ בחי' הגר"ח על הרמב"ם דהכוונה 'שעומד בתפילה לפני המלך' הוא מעכב בכל התפילה דאל"ה הוי כמתעסק במצוה, לכא' לא הוי אפילו כ'מנחה', דהא הוי כמתעסק.

[ו] בכת"ר כתוב: "טלית קטן שאינו מגיע עד למטה מן הברכיים, אין יוצאין ידי חובת ציצית", ושאלתי את רבינו זצ"ל האם דברי רבינו הגר"ח נאמרו דוקא בטלית קטן שלוששים כל היום, שאם אינה מגעת עד הברכיים אינה חייבת בציצית, או גם **בטלית גדול**. [שהרי כמדומה שבט"ג לא שייך כ"כ שתגיע עד הברכיים מלפניו]. והשיב בצחות לשונו: "**עולם הפוך ראיתי, זה הגדול קטן יהיה**"... וכך ביאר לי: טעמו של הגר"ח הוא, שבגד שעומד ללבישה ובוש לצאת בו לרה"ר לא חשיב בגד לענין ציצית, אבל ט"ג שעיקרו הוא משום **כבוד התפילה**, ולא משום כסות ומלבוש, א"צ בו שיעור של 'עד הברכיים', שהרי אינו לובשו בתורת בגד כדי לכסות את הגוף.

[ז] כתוב בכת"ר שאמר הגר"ח, שבני עניים הצליחו יותר בישיבה, מפני שאבותיהם לא הרבו בהוצאות שכר לימוד ונשאר אצלם הכל בכוח, ובהישיבה מוציאים מכח אל הפועל, משא"כ בני העשירים שאבותיהם הרבו עליהם בשכר לימוד עם מלמדים מופלגים, כל מה שהיה בכוחם כבר הוציאו אל הפועל, ע"ש. וראיתי מי שהוציא מזה שאין ללמד את הילדים עם מלמדים מופלגים וכו' כדי שישאר בהם הרצון והשאיפה לקבל תורה. **אך רבינו זצ"ל אמר לי**, שהגר"ח רק בא לומר שיש להשקיע יותר בבני עניים כי אצלם יש יותר סיכויים שיקבלו ההשפעה בישיבה כיון שעדיין לא ניצלו את כוחותיהם וכישרונותיהם, ולכך צריך ליזהר בהם טפי, עכ"ד.

[ח] מובא בכת"ר שהגר"ח אמר כלל: "כל מה שייגדור את עצמו ויפרוש מראיה, אחר כך אם יראה ויביט, יבער בו היצר כאש, אלא כשדעתו לילך בשוק, יתפלל ויבקש רחמים לבל ישל חס ושלום בשום נדנדוד חטא והרהור עבירה". **ופירש לי רבינו:** הגר"ח בא להורות כאן, שאין לסמוך על הגדרים שעושה לעצמו שאין די בכך, דאדרבה כיון שעושה גדרים ועושה מלחמה עם היצר, היצר מתגרה בו ביותר ונלחם עמו, כמו שאמרו בסנהדרין (כו, ב) דמחשבה מועלת לדברי תורה, וכיון שקשה מאד לעמוד במלחמת היצר ע"י גדרים, לכך העיקר מה שמועיל, היא התפילה שינצל מחטא, עכ"ד.

רבינו היה חוזר תמיד על דברי הגר"ח מוולאזין, שהנאת הכבוד שאדם נהנה בעוה"ז מחסרת הרבה זכויות בעוה"ב, וז"ל ה'כתר ראש': "אינו דומה הנכיון בעולם הבא עבור הנאה גשמית של מעדנים, מהנכיון עבור כבוד, שהוא הנאה רוחנית". [ופירש רבינו, דבאמת גם תענוג של כבוד בעוה"ז הוא רק **מעין** תענוג רוחני של עוה"ב, דתענוג רוחני אמיתי אי אפשר כלל להשיג בעוה"ז. והוסיף בזה ביאור בדברי הגר"ח, ואכמ"ל].

ושמעתי שסבר רבינו, שגם כבוד שאדם מקבל אחרי פטירתו שייך בזה ניכוי זכויות, והביא על כך את דברי רש"י בסנהדרין (מד, ב): "מעשה במוכס אחד ישראל רשע אחד שמת, ובו ביום מת אדם גדול בעיר ובאו כל בני העיר ונתעסקו במטתו, וקרובי אותו מוכס הוציאו גם את מטת המוכס אחריו וקפצו עליהם אויבים והניחו המטות וברחו, והיה שם תלמיד אחד שישב לו עם מטת רבו, לאחר זמן חזרו גדולי העיר לקבור את החכם ונתחלפה להם מטתו בשל מוכס, והיה אותו תלמיד צועק ולא הועיל, וקרובי המוכס קברו את החכם, ונצטער בה אותו תלמיד מאד, מה חטא גרם ליקבר זה בבזיון ומה זכה אותו רשע ליקבר בכבוד גדול כזה נראה לו רבו בחלום ואמר לו: אל תצטער, בא ואראך בכבודי בגן עדן בכבוד גדול ובא ואראך אותו האיש בגיהנם וציר של פתח גיהנם סובב באזניו, אבל פעם אחת שמעתי בגנות תלמידי חכמים ולא מחיתי ולכן נענשתי, וזה פעם אחת הכין סעודה לשר העיר ולא בא שר העיר - וחילקה לעניים, וזה היה שכרו" - הרי, שכבוד לאחר מיתה ג"כ מועיל לנכות מזכויות, וכן בזיון אחר מיתה מכפר.

ב'כתר ראש' מסופר, שפ"א היה הגר"א שמח מאוד ביום שלישי של סוכות, ושאלוהו אביו ואמו ע"ה, ואמר להם שבא יעקב אבינו ונשק אותו. ושמעתי שרבינו זצ"ל אמר, שיתכן שזכה הגר"א דוקא לנשיקה מיעקב אבינו, דהנה 'ספרא דצניעותא' מיוחס ליעקב אבינו, וכיון שהגר"א ביאר ספר זה, לכך נשקו יעקב על ראשו, על שביארו כהלכה.

כשהוצאתי לאור את '**אגרת רבינו חיים מוולאזין לנכדו**' לחזקו בתורה ובמידת הענווה, עם פירוש מורחב, הגשתי את ה'אגרת' לרבינו זצ"ל.

רבינו הביט ואמר בחיבה: "כל אלו שהארכו פעם, היום מקצרים אותם... ואלו שקיצרו, באים היום ומארכים אותם...". לאחר מכן דפדף לדף שבו כתובה האגרת, ומיד הצביע על השורה בה כתב הגר"ח לנכדו: "**ועל ידי מידת סבלנות, משיג האדם רצונו, יותר ויותר מעל ידי כל תקיפות שבעולם**", ואמר בחיך: "זה 100 אחוז נכון!!"

בסוף אמר רבינו: "ה'חפץ חיים' זצ"ל היה אומר על ר' יוזל, הסבא מנובהרדוק: "איך מאכט ספרים, אוּבְעֵר עַר, מְאָכט מְעַנְטִישׁין", - "אני כותב ספרים, אבל הוא יוצר אנשים...". [והוסיף רבינו: הספרים של ה'חפץ חיים' ג"כ יצרו אנשים... אך כך אמר הח"ח בענוותנותו...]. - לא די בכך שאדם כותב ספרים, צריך גם ליצור אנשים! - מאכן מענטשין!!".

שח נכדו הרה"ג ר' אשר שטינמן, שאמר רבנו: שמעתי מש"ב הגר"ר שמחה זעליג ריגר, שהגר"א אמר להגר"ח מוולאזין, שעד הרמב"א יכול הגר"ח יכול מסברא, וממהרמ"א ועד הטור יכול לחלוק רק עם ראיה, ומעל הטור אינו יכול לחלוק כלל.

והדגיש הגר"א שזה נאמר רק להגר"ח לגודל מעלתו ולא לכ"א.

גליון קס"ד, פ' נשא. י"ב סיון
ה'תשע"ח
רמת - השרון

הגליון מוקדש לעלוי נשמת:
בן ציון בן בנימין ע"ה

מסיחותיו של מו"ר הגאוון הגדול רבי יעקב אלכסטיין זוקללה"ה

נשיאי ישראל

נכתב ב-ז' סיון תשע"ו. מתוך
הספר חיי יעקב

כה תברכו

בעניין נשיאות כפיים בזר
מתוך המדור הנפלא "שירת יעקב"
מתורתו של רבינו, שהתפרסם
בקובץ תבונות ניסן תשע"ח.

י"א סיון תנש"א, ועש"ק לפ' כה תברכו.

כתובות דף כ"ד ע"ב, נשיאות כפיים דאיסור
עשה, ופירש"י כה תברכו אתם ולא זרים, ולא
הבא מכלל עשה עשה.

ובתוס' שבת קי"ח ע"ב, ד"ה אילו, לא ידע
ר"י מה איסור יש בזר העולה לדוכן, אם לא
משום ברכה לבטלה שלכהנים אמרה תורה
לברך את ישראל עכ"ל.

הרמ"א בדרכי משה על טור אור"ח ריש סי'
קכ"ח תמה על דברי התוס', איך מפקפק ר"י
ולא ידע מאי איסור יש, הא להדיא אי' בגמ'
כתובות הנ"ל דיש איסור עשה, ותירץ דר"י
בעל תוס' במס' שבת הא מיירי שם עם כהנים
אחרים, ובכה"ג אין איסור עשה, והגמ'
בכתובות מיירי שעולה לדוכן לבדו ואז הוא
עובר בעשה, וסיים בצ"ע, וגם ברמ"א על
שו"ע אור"ח כאן כ' בלשון אפשר כחילוק שכ'
הוא עצמו בד"מ וסיים ג"כ בצ"ע.

ובט"ז כאן, כ' על חילוק הרמ"א "ולא
משמע כן לענ"ד". וגם במג"א כ' על תירוצו
של ד"מ, וצ"ע מנ"ל לר"י (בעל התוס') חילוק
זה, עכ"ל.

ובהג' חת"ס על השו"ע יישב את סברת
הרמ"א, דאם יש בלא"ה כהנים אחרים העולים
לדוכן, נמצא שהישראל העולה עמהם עושה
הידור מצוה ברוב עם הדרת מלך, וכל שיש
הידור מצוה אין איסור כל תוס'ף, כמ"ש
הרמב"ם פ"ו מהלכות לולב, לענין מוסיף
הדסים (ועי' כס"מ), ומשו"ה ליכא הכא משום
עשה דכה תברכו, עכ"ל.

ודבריו תמוהים, מרפסן איגרי, דנראה שס"ל
דאיסור זה של ישראל לברך לדוכן, הוא מטעם
בל תוסיף, וזה תמוה, דהא להדיא איתא
בגמרא דהוא איסור עשה, ואי משום כל

תוסיף, הא זה איסור ל"ת, לא תוסיפו, וגם
רש"י כ' להדיא דזה לאו הבא מכלל עשה,
והיינו שמדיוק הפסוק ילפינן שיש איסור
מיוחד על ישראלים לברך ברכת כהנים, וא"כ
פשיטא שאין מקום לומר להתיר איסור זה
מכה סברת ברב עם והידור מצוה.

ועל עצם תירוצו של הרמ"א ק"ל מהסוגיא
כתובות שם דפריך ואי ס"ד מעלין מני"כ
ליוחסין הני כיון דפרסי ידיהו אתי
לאסוקינהו, והנה לפי הרמ"א מאי קושיא,
דילמא ידע עזרא שאלו בני חביה ובני הקוץ,
לא אתרמי להו לישא כפים לעצמם לחוד,
וממילא ליכא שום איסור עשה, ואין חשש
שיעלו ליוחסין", גם בכל הברייתות שהביאה
הגמ' לפשוט הבעי' דמעלין מני"כ, נאמר
סתמא מנשיאות כפיים, ולא פורש דמיירי דוקא
בני"כ לחוד ללא כהנים אחרים, משמע
בפשיטות דלא כחילוקו של הד"מ, וזוהי
באמת כונת קושית הט"ז והמג"א עליו.

ובס' פני יהושע כאן חידש חילוק אחר,
דאיסור עשה זה הוא רק במקדש, שמברכין
בשם המפורש, אבל בגבולין אין שום איסור
עשה על הישראל לברך, דהא פסוקי תורה הם,
ומשו"ה התוס' בשבת דקאי על ר' יוסי שבימיו
לא הי' ביהמ"ק קיים, שפיר שאל ר"י מה
איסור יש. אך כל הפוסקים בסי' קכ"ח לא ס"ל
כחידושו של הפנ"י, בהג"ה סי' קכ"ח, וכן
בכ"ח שם ועוד הרבה אחרונים.

ובביאור הלכה הקשה שם על מנהג העולם
שנהגו לברך אחד לחברו בעת שמלווה אותו
יברכך וכו', ובשלמא אם מצוות צריכים כונה
ניחא דאינו מכוון לכוונת המצוה, אבל למ"ד
מצאצ"כ, קשה, ועי"ש שתירץ דלאחר שתקנו
חז"ל פריסת כפים, ממילא כשאינו פורס הוי
כמכוין בפירוש שלא לשם מצות בכ"כ.

ושמעתי מפי הרה"צ זלוטניק זצ"ל מו"צ
בירושת"ו², לומר בעת הליווי מתחילת וידבר
וכו' ועד סוף יברכך וכו', (גם הוסיף שהסגולה

¹ **הערת רבינו**: אך בפשוטי לק"מ, דהגמ' מקשה
כיון דלהבא ג"כ ימשיכו לעשות ני"כ, אי"כ בודאי
יתרמי ג"כ לבדם, ומוה יעלו ליוחסין. אמנם
עכ"פ לפי סברת הרמ"א אפי' לתרץ קושית תוס'
(ד"ה שאנו) על רש"י אמאי באמת לא אסיק, עיי"ש,
די"ל די"ע עזרא שבבבל היו רק עם ציבור, ובוה
מיושבת גם קושיא השניה שם דליפרוך אמאי
נגואלו, די"ל כני"ל.

² כפח"נ הכוונה לרבי אליהו זלוטניק מו"צ
בהעדה החרדית.

**וַיִּקְרִיבוּ נְשִׂאֵי יִשְׂרָאֵל רָאשֵׁי בֵּית אֲבֹתָם
הֵם נְשִׂאֵי הַמַּטֹּת הֵם הַעֲמֻדִים עַל
הַפְּקָדִים** (במדבר ז', ב')

ופירש רש"י - הם נשיאי המטות, שהיו
שוטרים עליהם במצרים והיו מוכים עליהם
שנאמר (שמות ה יד) ויוכו שוטרי בני ישראל
וגו' עכ"ל.

ובשפתי חכמים, וכן בחומשים עם עיקר
שפתי חכמים, פירש כונת רש"י, שהיו עליהם
(כלומר על נחשון ונתנאל בין צוער וכו')
נשיאים ושוטרים במצרים והוכו במטות
ומקלות וכו' עכ"ל.

ותמוה מאד פירושו, שנכנס לדוחק ודרך
רחוקה, הרי הפשט ברש"י הוא ברור.

ונקדים מה ששמעתי מר' נתן קירשבוים נ"י
[ז"ל] בשם הרב הגר"י מרצבך זצ"ל, שכל
מקום שכתוב הלשון וגו', זה סימן, שצריך
לשים לב להמשך והגימור, שזו עיקר הכוונה.

והנה המסתכל בפסוק שם בפרשת שמות
יראה שהשוטרים היו מבני ישראל, שהמצרים
מינו אותם לפקח על הפועלים שיעבדו טוב,
והיו שם נוגשים מצרים, שפיקחו על
השוטרים, ושוטרי בני ישראל הוכו מן
הנוגשים המצרים.

ומעתה זה הפירוש כאן ברש"י הם נשיאי
המטות שכבר במצרים היו בתפקיד של
נשיאים, כלומר שוטרים על מלאכת שבטם
ללבוך לבנים, והוכו על מה שהפועלים לא
הספיקו את הכמות, ככתוב שם, תכן אין ניתן
וכו', ובזכות שמסרו נפשם למכות זכו להיות
נשיאים בחנוכת המשכן.

אך עדיין צריך באור על הכפילות, יש דברים שכתובים באופן כפול. על כך אמר ר' שמחה זיסל מקלם, שהנה מצאנו מקום נוסף שהתורה כופלת, בקרבנות הנשיאים של חנוכת המשכן, כל הנשיאים הביאו קרבנות לחנוכת המזבח, וכולם הביאו את אותם הדברים, וְקָרְבָנוּ קִצְרֵת פֶּסֶף אֶתֶת שְׁלֹשִׁים וּמֵאָה מִשְׁקָלָהּ¹ וכו' וְלִזְבַּח הַשְּׁלָמִים בְּקָר שְׁנַיִם אֵילִם תִּמְשָׁה² וכו' התורה הייתה יכולה לכתוב על הנשיא הראשון כך וכך היה קרבנו, והיה כתוב כשם שהקריב נחשון כך הקריבו כולם. והתורה לא עשתה כן, אלא מפרטת היא על כל אחד ואחד את כל הרשימה של נדבותיו.

קרבנות הנשיאים - קרבנות דומים עם כונה שונה

הרמב"ן מביא את דברי המדרש, שאמנם מבחינה חמריית את הפר, כבש, קטורת, סולת, הנשיאים הביאו הכל שווה בשווה, אך ידוע שעיקר החשיבות של קרבן, היא כוונה שבו. כל הקרבנות שנשחטו שלא לשמן³, חלק מהם פסולים לגמרי - חטאת ואשם, וחלק מהם לא עלה לשם חובה. אם בחלק מהעבודות, בשחיטה או בוריקה, הייתה מחשבה אחרת, מוכרחים להביא קרבן אחר. רואים שהמחשבה היא המרכיב החשוב ביותר בקרבנות, כי המחשבה היא המובילה לפעול מה שהקרבן צריך לפעול, שמביא ברכה לכל העולם ולאדם המקריב, לתת לו שלמות רוחנית בחלק מחלקי הנשמה שלו.

היות וישנם י"ב שבטים ולכל אחד חלק בבניין עם ישראל, ולכל אחד כוונה משלו בעבודת השם (אמנם כולם רוצים לעשות רצון השם עם כל זה כל אחד ואחד יש לו את מעלותיו, כגון יששכר במידת הסבלנות כמו חמור גרם, זבולון ע"י הצדקה שמחזיק את יששכר ויהודה על ידי הגבורה במלחמות, כך כל אחד ע"י התכונות שלו), א"כ כל נשיא הכניס ע"י הקרבנות שלו מחשבות אחרות ופעל לתיקונים אחרים. במדרש⁴ מופיע תיאור באריכות שכל מספר הנו כנגד משהו אחר, כנגד שבעים זקנים או כנגד ימי דוד המלך או שבעים שמות שיש לעם ישראל. כל מספר יש לו י"ב כוונות נפרדות.

חירון חמישי, הט"ז שם, דתוס' בשבת מקשים זה גופא מה איסור יש לזר לעלות לדוכן, וכונתם באמת לשאול על הגמ' דכתובות, דלא ידע ר"י מנ"ל לדרוש כה תברכו לדייק דזה אסור, דילמא לדייק דזר פטור, אבל אין איסור, וע"ז אמרו תוס' אם לא משום ברכה לבטלה דהוא איסור אחר, ונשאר דתוס' בקושיא. ולפי דבריו יוצא דתוס' מסכימים לרש"י בפירוש הגמ' בכתובות באיסור עשה.

חירון ששי, במג"א שם דתוס' פליגי על רש"י, וס"ל דהפירוש בגמ' כתובות איסור עשה היינו הזכרת ש"ש בברכה לבטלה, וציין עוד המג"א ע"י סוף סי' רט"ו, ונחלקו האחרונים מה פירושו, בלבושי שרד פירש דהמג"א חוזר בו דלק' איתא דהוי ל"ת ולא מ"ע, אך במחש"ש פירש כונתו לחזק דבריו, דאיסור ברכ"ל אין בו לאו דלא תשא, דהגמ' הוי אסמכתא בברכות ל"ג, והזכרת ש"ש לחנם הוי עשה דאורייתא, וה"ה ברכה לבטלה.

"אמר רבי אהא יפה שיחתן של עבדי פתי אבות מתורתן של פנים, פרושתו של אליעזר שנים ושלושה דפים הוא אומרה לשונה, ושרץ מגופי תורה ואין דמו מטמא כפשוטו אלא מרובי המקרא"⁵

דברי החולין שמדבר עבד של האבות חשובים יותר מדברי הבנים שלומדים תורה. לומדים את העניין הזה מכך שהפרשה של אליעזר עבד אברהם כתובה בכפילות ובאריכות.

הטעם שנכפלו פרשיות שלמות בתורה

א"כ למה חשובה כ"כ שיחתן של עבדי אבות? אומרים המפרשים שהשיחה עצמה היא תורה. כל פרט מהשיחה יש בזה לימודים.

¹ מד"ר בראשית סי', ח' ² במדבר ז, יג ³ זבחים ב' ע"א ⁴ מד"ר נשא פ' י"ד

היא לעמוד עד שיעלם מעיני המלווה, ואז בעמידתו יסתכל על היוצא לדרך, ולומר ג"פ מוידבר עד סוף בר"כ, וכן ביקשני כ"פ לצאת אתו כמלווה, ולומר מאחריו כנ"ל), ונראה שזוהו הטעם כדי לא להכנס לחשש איסור עשה דכה תברכו, ולכן כשפותח וידבר ברור דהוי כקורא בתורה.

ולכאורה צ"ע, מה קושייתו של ביאה"ל, הא אין ג"כ בפחות מעשרה, ומסתמא הוא דאורייתא, דאל"כ ונימא דיש מצוה גם בפחות, מ"ט עקרוהו רבנן למצוה זו, וממילא הישראל המלווה אינו עובר שום מ"ע. ונראה דקושייתו של ביאה"ל היא היכא דאתרמי שהיוצא לדרך הוי במעמד של עשרה מישראל, וזה דבר מצוי, והתם שפיר קשי' לי' אין הישראלים אומרים יברכך.

חירון שלישי על קושיית הרמ"א, בס' הפלא"ה על כתובות כאן, דהחילוק הוא איפכא מהרמ"א, בהקדם שיטת ס' חרדים (והובא ברעק"א כאן), שיש גם מצוה על ישראל להתברך מפי הכהנים, וא"כ כשיש עוד כהנים ומברכין, נמצא שאם הישראל יעלה עמו, הרי לא יקיים המצוה להתברך, משא"כ אם אין כהן מלבדו, הרי ממילא אין כאן מצות ב"כ, התם ליכא איסור לישראל לעלות לדוכן, ומ"ש תוס' במס' שבת לא ידע ר"י מה איסור וכו', כונתם היכא שהוא לבדו, וזה גופא מה שתוס' היו דנין האיך הוי מעשה דר' יוסי שא"ל עלה לדוכן, אם לבדו או עם כהנים אחרים, ועי"ש עוד.

ונמצא, דלפי שיטתו פליגי תוס' על רש"י וס"ל דלא דרשינן כה תברכו ללאו הבא מכלל עשה.

חירון רביעי, מהרש"א בשבת שם קי"ח, דכוונת התוס' הוא דהוי פשוט להם דר' יוסי לא הוי עובר שום איסור כדי לשמוע לדברי חבריו, וא"כ בע"כ שר' יוסי כשעלה לדוכן שתק שם, וע"ז אמרו דלא ידע ר"י מה איסור יש בעלי' לדוכן גרידא, וא"כ מאי רבותי שאמר על עצמו שכ"כ ציית לחבריו ואפי' לעלות לדוכן, הרי פשיטא כי אין שום איסור בזה, ושמא תאמר דר' יוסי אמנם אמר שם ב"כ, ע"ז אמרו תוס' אם לא משום ברכה לבטלה, דהיינו שרצו בזה לשלול את האפשרות לפרש שבאמת ר' יוסי אמר בר"כ, דהא יש בזה איסור ברכה לבטלה, ואמר מהרש"א דבאמת היו התוס' יכולין לומר עוד סיבה לשלול זה, מכח איסור עשה דזר העולה ומברך, וחדא מתרתי נקט.

ועי' מג"א דבאמת פירש ג"כ דר' יוסי שתק שם (אך כ' זאת בתורת פירוש של עצמו, לא אליבא דתוס'), והרבותא ידידה היא שזה לו גנאי בדבר, ומ"מ לא נמנע מלהתנגות ולהתבזות כדי לקיים דברי חבריו.

דברי אמת

מאמרי היוזק השקפה והדרכה
מזקן המשגיחים

מרן רבי דב יפה זצוק"ל

גיליון מס' 89 ■ נשא

חשיבות הסדר

וכן מצינו בחלוקת לחם הפנים, שאמרו חז"ל: "הגרגרנים חוטפים, והצנועים מושכים את ידיהם". והרי בודאי שהסיבה שחטפו לא הייתה בגלל שהיו להוטים אחרי מעט לחם, אלא שהיו חוטפים מצד חביבות המצוה הגדולה שבאכילת לחם הפנים, שכל כך גדולה זכות אכילת קדשים בקדושה יתרה, עד שכהנים אוכלים ובעלים מתכפרים, ומכל מקום מצד חסרון הסדר שהיה בלקיחה דרך חטיפה, נקראו החוטפים גרגרנים.

דברי הג"ר נחום פרצ'וביץ לבחור שהחל לעסוק בשידוכים

ענין הסדר נוגע מאד גם לתכנון הזמן שלא ילך לאיבוד. הרי הזמן הוא החיים, ואיבודו של הזמן הוא איבוד ובזבז החיים עצמם. אם יגידו לאחד בכמה אתה מוכן למכור חלק מהחיים שלך, היעלה על הדעת שהוא יסכים? ובכן, כשאדם מבזבז את הזמן הוא מאבד חלק מהחיים שלו. ובאמת צריך לתכנן לא רק שהזמן לא ילך לבטלה אלא שינוצל באופן הכי יעיל, כי גם אם הוא מנצל את הזמן לדבר חיובי אך באותו זמן יכול היה לעסוק בדבר בעל חשיבות גדולה יותר או לעשות את הדברים באיכות גבוהה יותר – גם זה בכלל בזבז זמן.

וכשם שבניהול עסק, תנאי יסודי להצלחת העסק הוא באמצעות תכנון נכון על מה לשים את הדגש ואיך להתנהל בצורה מסודרת, כך גם בעניינים רוחניים, הסדר והתכנון נחוצים מאד להצלחה.

הגאון ר' נחום פרצ'וביץ אמר פעם לבחור שהחל לעסוק בשידוכים, שישנם שחושבים שכאשר הם מתחילים לעסוק בשידוכים העיקר זה שידוכים, ואם נשאר זמן פנוי לומדים. אח"כ מתארכים, ואז העיקר זה ההכנות לחתונה... ואח"כ מתחתנים ושנה ראשונה עסוקים ב"שימח".... אך האמת היא שצריך ללמוד וללמוד וללמוד, ובתוך זה לסדר את מה שצריך.

הגאון ר' יצחק הוטנר זצ"ל כותב לאחד: "עושה רושם שהחיים אצלך הם בין פגישה לפגישה..."

מהות עניין השלום ונגיעתו לכל חיי האדם

אחד מהסניפים של סדר הוא עניין השלום. בתחילת ברכת "יוצר" אומרים: "יוצר אור ובורא חושך עושה שלום ובורא את הכל".

מפרש הגאון ר' אהרן קוטלר, שהמושג של שלום הוא שכל דבר עומד על מקומו כפי הסדר הראוי לו. וזהו השבח שאנו אומרים, שגם הבריאה כולה מסודרת בסדר נפלא וכל נברא שומר משמרתו וגבולו. האור והחושך סותרים זה את זה, אך הקב"ה עשה שלום ביניהם על ידי שכל אחד שומר משמרתו וגבולו ופועל בזמן המיוחד לו – האור ביום והחושך בלילה. כמו כן, אם אחד הכוכבים יסטה ממהלכו, הוא עלול לחרוף את העולם כולו, וכן אם תתקרב השמש מעט יותר אל כדור הארץ, או תתרחק ממנו מעט – ייחרב העולם! נמצא שכל בריאת העולם וקיומו מבוסס על סדר, שכל נברא שומר על גבולו ותפקידו כפי שיעד לו הבורא ית'.

לפי"ז עניין השלום אינו רק במה שנוגע בינו לבין חברו, אלא גם בינו לבין עצמו, שכל ענייניו יתנהלו בסדר הנכון, כל דבר כפי הראוי לו ובזמן הראוי לו. ולמשל, שהלימוד לא יפריע לתפילה, והתפילה לא תפריע ללימוד. וכן שלימוד הגמ' לא יפגע בלימוד הלכות ומוסר או בלימוד פרשת השבוע. וגם למנוע בלבולים בעת.

עניין הדגלים שהאריכה בהם התורה בפרוטרוט, מעיד על החשיבות הגדולה שמיחסת התורה לעניין הסדר. וז"ל הגאון ר' אהרן קוטלר: "ועד היכן מגעת חשיבות עניין הסדר, יש ללמוד ממה שמצינו בתורה עניין הדגלים, שסדרה התורה בפרוטרוט כל מהלכם, נסיעתם וחנייתם; מי הם בכל דגל, ואופן חנייתם ונסיעתם, מי קודם, מי אח"כ; ובנסיעת המשכן מתי והיכן יסע כל דגל. וכן בעבודת המשכן כל דבר ודבר בקדימה ואיחור, ומי ישא כלי זה ומי ישא כלי אחר".

מוסיף הגאון ר' אהרן קוטלר, שאל תאמר שחשיבותו של הסדר היא רק אצל מי שטרדותיו מרובות ועלולות לגרום לו לבלבול, שהרי בזמן המדבר היו הטרדות מועטות, שהרי לא היו כלל טרדות פרנסה וכן לא היה צורך לדאוג ללבוש ולמזון, ואעפ"כ הוצרכה התורה לסדר הכל בפרוטרוט, וכל פסיעה ופסיעה ממש היה עפ"י ה', וכדכתיב "עפ"י ה' יחנו".

וכל כך גדול ענין הסדר עד שאמרו (ערכין יא) ביחס ללויים (שיש מן הלויים שתפקידם להיות משוררים ויש שתפקידם להיות שוערים): "כלך לך, שאתה מן המשוררים ואני מן השוערים, ומשורר ששיער חייב מיתה".

בעל 'בית הלוי' ראה עשיר אחד שאומר תהילים בדכיקות. אמר 'בית הלוי' לעשיר: עריק אינו רק מי שבורח לגמרי מהצבא, אלא גם מי שנוטש את היחידה שלו ועובר לשרת ביחידה אחרת. התפקיד שלך הוא לדאוג לעניים שיהיה להם אוכל, ואת אמירת תהילים תשאיר לעניים...

החסידי הגאון ר' יוסף זונדל סלנט, רבו של הגר' ישראל סלנטר, הקפיד מאד על ענין הסדר, וחיזק את כל סבביו בשמירת הסדר וזהירות מבהלה ומבהילות במעשים.

ר' ירוחם היה אומר, שרואים בחוש שאותן האומות אשר מקפידות על סדר, נוחלות הצלחה גם במדע וגם בטכנולוגיה, ואם הסדר מועיל למילי דעלמא, כ"ש שהסדר יועיל למילי דשמיא. מרן הגרש"ז אורבך זצ"ל אמר שהרבה שיכלו להצליח ולגדול לא גדלו מכיון שלא נהגו ע"פ סדר!

בן תורה הנמצא בישיבה, עיקר גדול שיהיה משועבד לסדרי הישיבה שלא לחסר רגע, ואף הזמן המיועד למנוחה הוא חלק מסדר היום, כי כל חלקי היום צריכים להתנהל עם סדר וזה בסיס גדול להצלחה.

לשמור על הסדר – גם בשאיפות לעניינים של קדושה

התורה אומרת: אל תכריתו את שבט הקהתי וזאת עשו להם וחיו (ד, יח). חז"ל מספרים, שכל אחד מבני שבט הקהתי היה רוצה לזכות בנשיאת הארון, והיו דוחפים זה את זה והיו באים לידי מריבה, והיה הארון מכלה בהם רח"ל.

הרי לנו שלמרות שבערו בהם רגשות של קדושה לזכות בעניין הנשגב של נשיאת ארון הקדש, מכל מקום כיוון שלא שמרו על הסדר, הגיעו למצב שדחפו האחד את זולתו והיה הארון מכלה בהם, כי מצד גודל קדושתו של הארון, הפגיעה היותר קלה חמורה מאד.

שמעתי שאחד מראשי הישיבות זצ"ל כתב לאחד האדמו"רים, "מה פשר הדבר שהחסידיים של כב' דוחפים כשאתה מגיע למקומות שמתאספים ציבור גדול (הללויות, עצרות עם וכדו'), וכי הרצון לכבד אותך או לחזות בך, מתיר להם לדחוף אחרים? או שתשפיע עליהם שלא ינהגו כך, או שתמנע מלהגיע למקומות כאלו!"

כיצד נהיים ראויים לקבל את ברכת הכהנים

דבר אל אהרן ואל בניו לאמר. כה תברכו את בני ישראל אמור להם. יברכך ה' וישמרך... ושמו את שמי על בני ישראל ואני אברכם (פרק ו, פסוקים כג-כז).

יש להבין את פשר הציווי "ושמו את שמי על בני ישראל". אם כוונת התורה שבנוסף לציווי לברך את העם ישנו עוד ציווי לשים את שם ה' על ישראל, לא התבאר איך לקיים ציווי זה, ואם כוונת התורה לשים את שם ה' על ישראל **על ידי** ברכת הכהנים את העם, לא מובן איך מונח בברכת הכהנים שימת שם ה' על ישראל?

בעל ה'עקדה' מבאר עניין זה, ובדבריו מתבאר היסוד של עניין הברכות. הנה בכדי שתחול ברכת המברך על המתברך, צריך המתברך להיות כלי הראוי ומוכן לקבל הברכה. והאיך יעשה האדם את עצמו לכלי הראוי לכך? נאמר בתהילים "הנה עין ה' אל יראיו אל המיחלים לחסדו להציל ממות נפשם ולחיותם ברעב" – **תליית העיניים בקב"ה וצפייה לחסדיו, מושכת השפעה של הצלה ממוות ומרעב.**

והנה, תוכן ברכת כהנים היא: "יברכך ה' וישמרך" – שהברכה והשמירה הם מאת ה'. "אר ה' פניו אליך ויחונך. ישא ה' פניו אליך וישם לך שלום" – נשיאת החן והזכיה בשלום גם היא מאת ה'. ואומרת התורה: "ושמו את שמי על בני ישראל" – והיינו, **שהכהנים ילמדו את ישראל שהכל תלוי בקב"ה והוא בעל השפע**, על ידי שיברכו אותם בברכת כהנים שתוכנה – שהכל ביד ה' ומאתו, **זה יביא את ישראל לתלות עיניהם לקב"ה שיברכם**, ועל ידי כך הם יעשו עצמם ראויים ומוכנים לקבל השפע, **ואז - "ואני אברכם!"** נמצא מדברי ה'עקדה', שבכדי להיות ראוי לקבלת השפע צריך המתברך להשריש בנפשו שהכל תלוי בה' והכל מאת ה', ובזה עושה המתברך את עצמו ראוי לקבל הברכה.

אושרנו ב-עו-ל-ם ה-ז-ה !!!

לאחר ובגליון חג השבעות נגענו במקצת בעניין האושר של קיום התורה והמצוות בעולם הזה, ובשבועות - יום קבלת התורה אנחנו שמחים במיוחד "להראות שנח ומקובל עליהם מתן תורה". קבלנו פניות ממכמה אנשי חינוך בצורך החינוכי **להדגיש** נקודה זו - אשר כידוע מרן המשגיח זצוק"ל כ"כ מסר עצמו עליה להראות ולחנך באושר הגדול הנסוך בשומרי התורה והמצוות - כאן **ב-עו-ל-ם ה-ז-ה**, וכפי שאנו מוצאים כבר בימי בחרותו ביומנו האישי... 'אסייע לעולם יותר, אם יזכני ה' להתרום לחיים אצילים, ולהיות דוגמא ליופי שהתורה מנחילה לחיים, אשר כל קניני העולם - כאין נגדו! ובפרט גם אם יזכני ה' להיות משכיל בתורה, אשר אדע להראות חן ערכה ויופי טעמה, לעיני המון בני ישראל'.

המשגיח מאד מאד כשב שישנם רבים שאמנם מתחנכים שקיים תומ"צ מעניקים שכר לעולם הבא, אך אין מחדירים בהם את האושר שיש בעולם הזה, ולא לפי ילדי הבר מצוות שהיו באים לבקש ברכה מהמשגיח לפני כניסתם לנועם עול תומ"צ, לא התעייף המשגיח ובכל פעם חזר מחדש להשריש בלב הנער את האושר של המצוות, כאשר היה שואל את נער הבר מצווה בשביל מה ה' נתן לנו את המצוות? הרבה נערים היו עונים: שנקבל ע"ז שכר בעולם הבא, המשגיח היה אומר: נכון מאד, אולי אתה יודע אם יש עוד סיבה לקיום המצוות? והרבה נערים היו שותקים (ולמשגיח מאד כאב שהרבה לא יודעים לומר זאת לבד...), ואז המשגיח בעדינות וזהירותו בכבוד הנער היה אומר: אתה בודאי יודע וכרגע שכחת, אז אני יזכיר לך - **בשביל שנהיה מאושרים ב-עו-ל-ם ה-ז-ה!** הרי בלא המצוות זה לא בן אדם, המצוות עושים אותנו בן אדם! תזכור תמיד שהקב"ה נתן לנו את המצוות כי הוא אוהב אותנו ורוצה בטובתנו, שנהיה מאושרים בעולם הזה, ובעולם הבא, **תשתדל לקיים את המצוות בשמחה...**

והיה מספר הרבה, שגוי אחד שהגיע לרב הקהילה היהודית בארגנטינה וביקש להתגייר, אמר לו הרב למה לך להתגייר - קיים 'שבע מצוות בני נח' ויהיה לך עולם הבא. אמר לו הגוי, **כבוד הרב אבל אני רוצה גם עולם הזה** --- מבהילו הבנת הגוי הייתה שחיים על פי התורה - זה עולם הזה --- למרות שהתורה מורה לנו ש'זה אסור' וגם 'זה אסור'. אולם עלינו להשריש בנפשנו שכל דבר אותו אסרה לנו התורה, מצד האמת הוא רע בעצמו - הדבר הנאסר הוא לא טוב בשבילנו. ומאידך, כל המצוות הם לטובתנו - בעולם הזה ובעולם הבא. כפי שבכל ברכה שאנחנו מברכים על המצוות, אנו מקדימים 'אשר קדשנו במצוותיו' - ה' קידש אותנו ע"י המצוות ובכך הוא הטיב עמנו.

המשגיח היה מספר בכאב וזעזוע עמוק, על מורה משלימה שעשתה פעילות לבנות בכיתה, והעלתה שאלה - אם היתה לכן אפשרות להיוולד כגוי, מה הייתן מעדיפות? וחלק קטן מן הבנות אמרו, שהן היו מעדיפות להיוולד גוי... ואמר המשגיח בכאב שכפי הנראה הייתה לכיתה הזו מורה אחת צדיקה - שהיא באמת יראת שמים, והיא רצתה להשריש בלב הבנות יראת ה' טהורה, ודיברה עמן הרבה על יראת העונש... אבל באמת היא לא העמידה את ההשקפה בצורה הנכונה, כי באמת הקב"ה רוצה שנשמח מאד בתורה ונשמח מאד בזכות שלנו להיות עם ה', ונבין שהתורה נותנת רק אושר ושמחה בשני העולמות! חתנו הגר"י אבר שליט"א מספר שלפני שנים רבות חזר מתפלת שחרית של שבת מהישיבה, וסיפר שראה שני ילדים קטנים וישבים עם ספר פתוח ומחזיקים את הגדולים, וקוראים בספר במנגינה אסור אסור אסור... המשגיח שמע זאת נחרד מאד, איזה חינוך הם מקבלים שאצל-הם התורה נתפסת כאסור אסור, מה י"צא מהם? ומיד יצא מהבית והלך לדבר עם אביהם... אולם לצערנו כשהם גדלו הם באמת לא הלכו בדרך טובה.

ביחס לתופעת הנשירה, טענו בפנינו שנובע מכך שילדים גדלים בצמצום ואח"כ יוצאים לעולם הרחב... אמר המשגיח: הסיבה העיקרית שחסר בחינוך של 'אשרינו מה טוב חלקנו', לא לחנך סתם לאסור... אם היו מחנכים שאשרינו, לא הייתה נשירה כל כך! שרה שנירר ע"ה הצליחה כל כך, מכיון שחינכה לעבדו את ה' בשמחה. היום לא כולם נוהרים בזה. ואמר שגם כשמעירים ילד בליה צריך שיאמר מיד - שהמצוות הם האושר הכי גדול של האדם.

היה דן לזכות את אותם המרבים לדבר על פחד שכונתם לטובה ומטרם לעורר, אך היה אומר בתוקף שאי"ז הדרך הרצויה, הקב"ה מעוניין שנדע ונחוש שהוא אוהב אותנו ומרחם עלינו וכל רצונו הוא להיטיב עמנו, והיו חביבים עליו דברי הרמח"ל בדרך ה' (ח"ב פ"ח) ז"ל: "ואמנם, ידענו באמת שאין חפצו של הקב"ה אלא להיטיב, והנה אוהב את בראיו כאב האוהב את בנו, אלא שמטעם האהבה עצמה ראוי שייסר את בנו, להיטיבו באחריותו, וכענין שנאמר "כי כאשר יסר איש את בנו ה' אלוךך מייסרך", ונמצא שהמשפט והדין עצמו ממקור האהבה הוא נובע, ואין מוסרו של הקב"ה מכת אויב ומתנקם, אלא מוסר אב הרוצה בטובת בנו.

ככלל, דרכו החינוכית הייתה, עבדו את ה' בשמחה! שהקב"ה אבינו שרוצה להיטיב עמנו, ומפני כך בראנו להיטיב עמנו, ונתן לנו את המצוות שהם המתנה הגדולה ביותר עבורנו, והאושר הגדול עלי אדמות, והיה מדגיש תמיד שהאושר בקיום המצוות לא רק בעולם הבא - אלא אף בעולם הזה! ובהיותו נער צעיר כתב לעצמו - בן אדם! למה קודר תהלך, והעצב על פניך ישכן - האם לא תדע מה גדול אושרך אשר חנן הבורא ברב חסדו? מה גדול ייעודך בן אדם! להשלים האידיליים הנשגבים של בורא העולם נבראת - ואין אפשר להתעצב? "רצה הקב"ה ליזכות את ישראל" לעשותם זכים מכל סיג וחלילה, לפיכך הרבה להם תורה ומצוות. גם בקבלותיו כותב המשגיח לעצמו: להשתדל מאד לקיים עבדו את ה' בשמחה.

כשהיה רואה בחור שמח היה לפעמים אומר - זה קידוש ה' לראות בן תורה שמח! הרבה פעמים היה מסיים שיחה או ועד בהתרגשות גדולה - **אשרינו מה טוב חלקנו...** ואם קשה צריך לשמוח, שהרי לפום צערה אגרא! וטובה אחת בצער ממאה שלא בצער!

ביום כיפור המשגיח לא חש בקושי הצום כלל, שאלתי אם יש לו שכר 'לפום צערה אגרא' ואמר שלא. והוסיף שכיון ולא ידעתי אם יהיה לו קשה, הייתי מוכן ל'עבדו את ה' בשמחה'!

נפשו גחלים תלהט

גליון 186 נשא תשע"ח

ניצוצות ממשנת הגאון הצדיק ר' ישראל אליהו וינטרויב זצוק"ל
לתרומות והנצחות, הוספת מנויים, הצעות והערות יש לפנות ובטלפון: 0527697944 ולמייל: 1nafsho@gmail.com

דבר המערכת

עדיין תחת השפעת יום מתן תורה. כמה גדרים בקיום מצוות תלמוד תורה. נחוץ לכל בן תורה וביותר לכל הזוכה להרביץ תורה ורוצה להיות גם ממעתיקי השמועה.

הבהרה: מחמת סגנונו היחודי שאינו שוה לכל נפש דברי תורתו של רבינו צ"ל עוברים עריכה ועיבוד לשוני כפי שנעשה בספר "נפשו גחלים תלהט" על עקבתא דמשיחא שי"ל בעדודו. על כן כל שגיאה וטעות נא לתלות אך ורק בעורך. נשמח על כל הערה והארה.

המערכת

ולפי"ז מיושבת קושינתו הנ"ל בדברי הגר"א. מש"כ הגר"א בהל' ציצית שמצוה המתקיימת בהרהור אין מברכין עליה זהו כלל הנאמר רק בברכת המצות, אבל בברכת הוודאה אי"ז תלוי במעשה או לא במעשה, שהרי מצינו ברכת הוודאה שאפשר לברך על ראייה לחוד, אף שאין בזה שום מעשה כלל, ולכן כתב הגר"א בהל' ברכת התורה מדכתיב והגית בו יומם ולילה מבואר שהגיון ג"כ מיקרי לימוד תורה, ומקיימים מצות ת"ת אף בהרהור הלב, א"כ כיון שמקבלים תורה בשעת הגיון, לכך שפיר צריך ליתן הוודאה שזכינו שיש לנו תורה, מאחר דברכת התורה לא הוה ברכה על קיום המצוה ככל ברכת המצוות, אלא הוה ברכת הוודאה שזכינו לתורה, ומיושבים בזה דברי הגר"א.

לימוד התורה קבלת התורה

נמצינו למדים שבלימוד התורה יש סדר אחר, והיינו סדר של "לקבל" תורה, ומלבד מה שיש קיום מצוה, מ"מ עיקרה היא לקבל ולזכות לתורה, וע"ז אנו מודים בברכת התורה שזכינו לקבל תורה. ולפי"ז מובן מה שיש דין בלימוד התורה שיהיה דוקא כנתינתה, כי אם זה היה נוגע רק לקיום המצוה, אז לא היינו אומרים שצריך שלימוד התורה יהיה באימה ויראה ורתת זזיע, כמו שאין אנו אומרים שמאחר ובדור המדבר אולי לבשו תפילין באימה ויראה ורתת זזיע, כמו כן אנחנו צריכים להניח תפילין באותו אופן, ושזה יעכב במצות תפילין, אלא שאנו מניחין תפילין באיזו מצב שיהיה אם המצוה נעשית כדינה אז יצא י"ח לגמרי ומותר לו ללבשו, אבל בדברי תורה לומדים מהפסוק ד"והודעתם לבניך ולבני בניך יום אשר עמדת וגו'", שדברי תורה הוא ענין ההולך מדור לדור, ושזה הולך רק בציוור של כנתינתה משום שזהו החפצא של תורה שבאה לעולם, כי צורת הדברי תורה שניתן לכלל ישראל, היינו הדברי תורה של "כנתינתה", ואין זה סתם תנאי שצריך ללמוד תורה מתוך יראה, אלא שבלא יראה הם דברי תורה אחרים לגמרי. לא זו התורה של "כנתינתה" אלא סוג דברי תורה אחר לגמרי מ"כנתינתה". ולפי"ז הקרא דוהודעתם לבניך ולבני בניך דפשוטו של מקרא קאי על מסירת התורה, ושם כתבו יום אשר עמדת וגו', שצריך שיהיה "כנתינתה", ילפינן ג"כ דכיון שזו הצורה של דברי תורה שניתן מרב לתלמיד בנתינה של תורה כנתינתה, כי תורה צריך "לקבלה כנתינתה", והברכה שלה היא על החפצא של תורה, ולא על קיום המצוה.

פה הרב כהר חורב

ולפי"ז מיושב ג"כ מה שהקשינו בתחילת דברינו שהגמ' בכריתות אמרה על הפסוק של והיו עיניך רואות את מוריך, היינו לראות את שפתי הרב המוציא אות תורה, והקשינו דמנ"ל דקאי דוקא על שפתי הרב ולא על כל צורת הפנים, ונראה דהנה הפי' של שפתיים יש לבאר עפי" מש"כ באבות דר' נתן פרק ל"א שהאדם הוא עולם מלא כפשוטו דכל מה שיש בבריאה יש בו, (בנפה"ח שער א' רגיל בסברא זו), והנה לפני ג' אלפים שנה ירדו בבריאה על הר סיני ד"ת משמים, ומקובל מהגר"א שאז הר סיני היה הפה של הבריאה [והגר"א מוסיף לבאר שלכן הקריבו עולת תמיד בחורב, משום שהפה יש לו שני תפקידים לדבר ולאכול, ומאחר וסיני היה הפה של הבריאה, לכך הקריבו עליו עולת תמיד]. א"כ בעולם הקטן של האדם, כשהאדם צריך להעביר דברי תורה מדור לדור, שזה ציווי והודעת וגו' מרב לתלמיד, א"כ צריך שיהיה במהלך של כנתינתה, ובמהלך של כנתינתה אז הפה של הרב זהו סיני, שממנו היה מסירת התורה. ולא הפשט שאומרים תורה סתם, אלא הוה מסורה

לימוד תורה כנתינתה חסיני [עיני ישראל ח"א]

[כריתות ו' ע"א] אמר רב משרשיא לבניו כשאתם יושבים לפני רבכם ושומעים ד"ת ממנו, ראו את הפה של רבכם איך ששפתותיו מוציאות ד"ת שנאמר (ישעיה ל' כ') והיו עיניך רואות את מוריך היינו לראות את כל תמונת הרב "את מוריך". וצ"ע מנין לגמ' שהקפידה היא לראות את השפתיים של הרב שמוציאות ד"ת, ושזהו הפירוש של "והיו עיניך רואות את מוריך" (וכן בהלכה מצאנו רק שהפנים והחוטם זהו מקום היכר של האדם ולא השפתיים).

כנתינתה אימה ויראה

כדי לבאר דבר זה נקדים את סוגיית הגמ' בברכות [כ"ב ע"א] שנחלקו שם אם בעל קרי מותר בדברי תורה או לא, ר' יהודה בן בתירא מתיר וטעמו משום שאין ד"ת מקבלין טומאה, ויש שם דעה אחרת בגמ' שבעל קרי אסור בדברי תורה משום דכתיב והודעתם לבניך ולבני בניך, וכתיב בתריה יום אשר עמדת לפני ה' אלקיך בחורב מה להלן באימה ויראה וברתת ובזיעה, (דכתיב ויגועו כל העם ויעמדו מרחוק), אף כאן באימה ויראה וברתת ובזיעה, מכאן אמרו שבע"ק אסורין בדברי תורה, ופירש"י דבע"ק אינו אלא מתוך קלות ראש וזחוח הדעת, ומבואר בגמ' עכ"פ לחד מ"ד דיש תנאי במסירת התורה מאב לבן שיהיה "כנתינתה", דמה נתינתה היתה במצב של אימה ויראה ורתת זזיע, כן דברי תורה צריכה להיכנס אצל האדם במצב כזה דוקא.

הערה בשיטת הגר"א דמברך על הרהור בדברי תורה

ויש לבאר דבר זה כך. שיטת השו"ע [או"ח סי' מ"ז ס"ד] שהרהור בד"ת אינו טעון ברכה, אמנם בהגהות הגר"א שם חלק על זה שאף הרהור בד"ת טעון ברכה, וטעמו כיון שגם בהרהור בדברי תורה מקיימים מצות ת"ת משום שנאמר והגית בו יומם ולילה, והגיון היינו בלב. ומאחר ומקיימים בזה מצות ת"ת לכך צריך לברך אף על הרהור בד"ת. ולכאורה דברי הגר"א צ"ב שכן בהלכות ציצית (או"ח ריש סי' ח') הביא הגר"א כללי הברכות, אימתי מברכים על מצוה ואימתי אין מברכים, ובין הכללים הביא את הכלל שמצוה המתקיימת בהרהור ולא במעשה אינה טעונה ברכה, ולפי"ז צ"ע איך כתב בהל' ברכות התורה שהרהור בד"ת טעון ברכה, משום שמקיימים בזה מצות ת"ת, דמה בכך שמקיימים בזה מצוה, הא מ"מ הוה מצוה המתקיימת בלא מעשה אלא בהרהור ולכך לכאורה אין לברך על זה.

וי"ל שהנה הרמב"ן בסה"מ בהשמטות למ"ע (ט"ו) כתב שאחת מהמצוות שהשמיט הרמב"ם במנין המצוות היא ברכת התורה, שהרי יש חיוב מה"ת לברך עליה לפניו, כדאיתא בגמ' ברכות [כ"א ע"א] מנין לברכת התורה לפניו מה"ת שנאמר כי שם ה' אקרא הבו גודל לאלקינו. והרמב"ן סובר שאין זו אסמכתא אלא חיוב מה"ת לברך עליה, ולכן זה נכלל במנין המצוות.

גדר ברכת התורה - ברכת הודאה

ולכאורה היה אפשר לומר שגדר מהות הברכה בזה הוא ככל ברכת המצוות, כגון ברכת תפילין דכשלוברים תפילין מברכים אשר קדשנו במצותיו וציונו להניח תפילין, והיינו שזה ברכה על המעשה של הנחת תפילין, כמו כן בברכת התורה י"ל שהברכה היא על המעשה של לימוד התורה, כי ת"ת היא מצוה בין המצוות וכמו שבכל המצוות מברכים על הצייווי של המצוה, כמן כן כאן מברכים על הצייווי של המצוה. אבל ברמב"ן מבואר שברכת התורה היא מה"ת ונלמד מקרא ד"כי שם ה' אקרא וגו'". כתוב בזה שהחיוב הוא לתת הוודאה להקב"ה שנתן לנו את התורה, והיא ברכת הוודאה, ומכיון שבשעת הלימוד מקבלים את התורה, לכן אז הוא הזמן להודות להקב"ה על זה. והרמב"ן שם לא זכר כלל שברכת התורה היא ברכת המצוות, כי באמת ברכת המצוות היא מדרבנן.

מסיני, כי כך היתה המסירה, שהרב הראשון זה היה הקב"ה וכל ישראל היו התלמידים, והפה היה הר חורב, וזה היה הפה שדרכו נפתח הגילוי של תורה, וכל רב לתלמיד מחוייב באותו דבר, שידע שחיובו של מסירה מדור לדור הפשט הוא שנפתח עוד פעם בעולם הקטן שלו ההר סיני שלו, וא"כ והיו עיניך רואות את מוריך היינו לראות את המתן תורה כאן, והיינו לראות את הפה, דמתן תורה זהו פה הרב, ולא צורת הפנים והחוטם דא"י נוגע כלל.

חיוב אהבת התלמידים

הרמב"ם בתחילת הל' ת"ת כתב שמצוה על כל חכם וחכם מישראל ללמד את כל התלמידים שנאמר ושנתם לבניך מפי השמועה למדו בניך אלו תלמידך, ובסוף פ"ה כתב כשם שהתלמידים חייבין בכבוד הרב כך הרב צריך לכבד את תלמידיו ולקרבו, כך אמרו יהי כבוד תלמידך חביב עליך כשלך, וצריך אדם להזהר בתלמידיו ולאוהבם שהם הבנים המהנים בעוה"ז ולעוה"ב על"ל. ומבואר ברמב"ם שהגישה של הרב לתלמיד היא כאב לבנו, אמנם חוץ מזה מבואר עוד ענין ברמב"ם. שהרב מחוייב לאהוב את תלמידיו. וזה צריך ביאור שלא נמצא בשום מקום ברמב"ם שהרב מחוייב לאהוב את בנו, כי האב מחוייב לאהבו כמו שמחוייב לאהוב כל אדם מישראל מדין ואהבת לרעך כמוך, אבל אין הלכה מיוחדת של אהבת האב לבנו מדין שהוא אביו, ומהו שמדגיש הרמב"ם שרב ותלמיד שזה צורה של בנים שכתב הרמב"ם שהם הם הבנים שמהנים אותו בעוה"ז ובעוה"ב, שהוא מחוייב לאוהבם. וצ"ב מה החובה המיוחדת הזו שמחוייב הרב לאהוב את תלמידיו, שלכאורה זה יוצא מהדין הכללי של ואהבת לרעך כמוך.

ולדברינו מובן הדבר דכשמדברים על העברת דברי תורה מדברים על מסירה של "כנתינתה", שזה נתינה של מהות התורה לדור הבא, וכמו שקיבלו בסיני במהותה, כך מחוייב הרב למוסרו לדור השני, אז חלק ממסירת התורה הוא משום מהותה, א"כ הקשר של אהבה בין הרב לתלמיד הוא חלק במסירת התורה. ודוגמא לדבר מה שבברכות [יא] איתא שברכת אהבה רבה נקראת ברכת התורה, דחוץ ממה שזה ברכת התפלה וברכת קריאת שמע, זו גם ברכת התורה, וכדאיתא בגמ' כיון דאמר אהבה רבה תו לא צריך, ויש להקשות שאמנם באמצע ברכת אהבה רבה יש בקשה על לימוד התורה, ותן בלבינו להבין ולהשכיל וכו' והאר עינינו בתורתך, אמנם כ"ז הוא באמצע הברכה, אבל הרי עיקר מטבע

של ברכות שקבעו חז"ל הוא הפתיחה והחתימה והוא מכללי הברכות, ואיפה בפתיחה והחתימה מוזכר כאן ענין ברכת התורה, שהרי הפתיחה היא אהבה רבה אהבתנו, שהקב"ה אהב אותנו ונתן לנו את התורה, אבל איפה הברכת התורה כאן. ומפורש מזה שהחפצא של תורה היא חפצא של אהבה רבה אהבתנו ה' אלקינו, וכן הוא בסיום הברכה. ואם הרב ימסור תורה לתלמיד בציור שלא יחייב את נפש הרב לאהבת התלמיד, אז כיון שאין מסירה ב"אהבה רבה" אין זה נקרא שמסר את התורה, אלא מסר רק חכמה, לימוד, אבל לא תורה, כי אין זה כנתינתה. וזו הדגשת הרמב"ם. לא מדובר במצוה חדשה שבמצוות ואהבת לרעך כמוך דאם זה היה פרט במצוה של ואהבת לרעך כמוך, זה לא היה נוגע כלל להל' תלמוד תורה, אלא להל' דעות ששם הוא המקור למצות ואהבת לרעך כמוך. אלא הרמב"ם עוסק כאן בדין מסירת התורה, וכיון שהתלמידים הם בנים, וכמו שכל אב הרי מוסר לבן את האבהות, דהיינו שמאב לבן נמסר חתיכת אב לבן, כמו כן נמסר מרב לתלמיד חתיכת רב לתלמיד, ממילא יכול התלמיד להיות בנו, אבל הבה יש תנאי שאם המסירות לא היתה באהבה, דהיינו שלא נעשה כאן קשר של אהבה, אז לא מסר לו את התורה, וא"י מסירה מרב לתלמיד, ולכך כתבו הרמב"ם בהל' תלמוד תורה.

על אף כל הפחד דכתיב וירא העם וינעו, לא היה רק הפחד הזה בלבד, אלא היה "אהבה רבה אהבתנו", וכשמראים אהבה אז נשפך גם לעומתו, ומה שרעדו שם זה רק להפחיד את האדם ממה שלא צריך שיהיה בו, אבל אח"כ פרחו נשמתם מתוך אהבה, ובתוס' [חגיגה ט"ו א'] הביאו מהירושלמי שבשעה ש"א ר"י עסקו בתורה כשישבו בסעודת ברית מילה ישבו וחזרו על דברי תורה והיו הדברים "שמחים כנתינתן מסיני". יש ענין ג"כ שמחים כנתינתן, שמחתה של תורה כלול ג"כ ב"נתינתה", סעודה לגמרה של תורה זה אפשרות שיוסיפו עוד חתיכת הכרה בהכרה ב"נתינתה", של שמחתה של תורה, וכשזוכים לדברי תורה "כנתינתה", הרי זה יכול להביא תועלת גדולה לאדם בין ביר"ש ובין בכל שאר הדברים.

חגור סתניך בחגורת הבטחון [אגרות דעת קכ"א]

בס"ד עש"ק תצא פעיה"ק בני ברק תובב"א
לכבוד יקירי שליט"א
שלום וברכה, בשמחה קבלתי מכתבך...

הנה אנו עומדים לפני הימים בין כסה לעשור. הימים הם הרת עולם והבריאה הנקראת אדם מתחדשת אז. ובחידוש הרי שייך להיות כל דבר מחדש. תסתכל על כל הצער הגופני והנפשי אשר עבר עליך – שהיה בודאי השגחה פרטי מאתו ית"ש בעל הרחמים – בהסתכלות הנזכר בשערי תשובה שער ב' כי "צריך הבוטח בה' להוחיל במעוף צוקתו כי יהיה החשך סיבת האורה שנאמר גם כי אשב בחושך ה' אור לי" עכד"ק. כל היסורים בכל צורה שהיא העוברים על האדם, פנימיותם ומטרתם לקרב האדם ולנער מהרע שנאחז בו כדי שיהיה מוכשר להנות מהאור הגנוז לצדיקים לע"ל. הראשונים ז"ל (כד הקמח ערך השגחה) כתבו דענין הגלגולים של בני אדם שבאים בחזרה להאי עולם, שהוא נקרא מדת הרחמים עכ"ד. כי כן הוא, לא מכירים ולא יודעים אף קצה כל דהו מרחמיו ית"ש על כל נפש מעמו לסבב דרכים נוראים ונפלאים להביאים ליהנות מהאור הגנוז. אשר בהגיעם שם יתקיים בכלם ותשחק "ליום אחרון".

אמנם בהיות דהנהגות ית' עם האדם – לטובתו – הוא מדה כנגד מדה, על כן ביכולת אמונה טהורה זו שהאמין בה שבאמת הכל רחמים וחסד, לפתוח תוכן הרחמים וחסד שבפנים בגלוי ויתהפך ההשגחה עליו לרחמים גלויים בלתי נסתרים במעטה של יסורים. תסתכל בטור או"ח ריש הל' ר"ה שכל תוכן ר"ה הוא "בבוטחים בו שיעשה להם נס", וזהו המהפך ההסתר של קטרוג הדין ליעלה זכרוכם לפני לטובה, דהוא נס ביומא דדינא דא. תתחזק ותחגור מתניך בחגורת בטחון, שיהיה קץ שם לחשך ומי שאמר לעולמו די יאמר לצרותיך די ותזכה לשנה מבורכת בנפש וגוף.

קבלה בידינו מהגרי"ס ז"ל שהרפואה למחשבות הוא לא להלחם עמהם, רק לעשות מהם ציור דלא איכפת ליה.

פנינים משולחן רבינו הגאון רבי אברהם גנחובסקי זצ"ל

- פרשת נשא תשע"ח -

נזיר שנטמא

וכי ימות מת עליו בפתע פתאם וטמא ראש נזרו וגלח ראשו ביום טהרתו ביום השביעי יגלחנו. וביום השמיני יבא שתי תרים וגו' (ו' ט"ז-י')
הנה יש לדון באופן שבכחו של האדם לתקן את העבירה שעשה אתמול האם חייב לתקנו.

א. הוכחה מנזיר שנטמא

הנה לחד גיסא יש להוכיח שאינו חייב, דהרי אם חייב להשאל, אם כן נימא דבנזיר שנטמא מצוה לאתשולי, והיכי משכחת לן הא דאיתא בקרא דנזיר שנטמא חייב לגלח ולהביא קרבן טומאה.

ב. לתקן הנזיר

אמנם לאידך גיסא יש להוכיח דחייב לתקן, דהנה איתא בתשובות הרשב"א (ח"ו סי' פ"ו) דמי שעבר על קונם או שבועה חייב להשאל ובוה יתקן חטאו למפרע, והלכך אע"פ דנדר על דעת רבים, מכל מקום יכול להשאל, דאע"פ דנדר על דעת רבים אין לו התרה לדבר הרשות, מכל מקום לדבר מצוה יש לו התרה וזה חשיב דבר מצוה.

ג. לתקן הפרשה מהרע על היפה

כמו כן מצינו בתשובות הגר"א (סי' דרו"ח) דהמפריש מן הרע על היפה מצוה לאתשולי. והלכך כתב דאף באלף לא יתבטל כקונמות, דכל החילוק בין תרומה לקונמות, דתרומה חשיב אין לו מתירין ובטל וקונמות חשיב יש לו מתירין ואינו בטל, מבואר בסוגיא בנדרים (נ"ט א') דהחילוק הוא דבתרומה ליכא מצוה לישאל משא"כ בקונם איכא מצוה, ואם כן הוא הדין בכהאי גוונא דהפריש מן הרע על היפה איכא מצוה לישאל, ואם כן התרומה לא בטל ברוב.

ד. לתקן שינה סדר מעשרות

כמו כן מצינו בחזון איש (דמאי סי' ד' סקכ"א) דבשינה סדר המעשרות והפריש מעשר ראשון קודם תרומה גדולה מצוה להשאל על המעשר ראשון ובוה יתקן חטאו. וכן מבואר במנחת חינוך (מצוה ע"ב אות ד'). [וכעין זה יש לדון במפריש שלא מן המוקף].

ה. שבועת שוא

כמו כן מצאתי דפשיטא להגר"א (תנינא סי' ט"ז) במי שנשבע כנגד שבועה, דהוה ליה שבועת שוא, דצריך להשאל על הראשונה ומתקן הלאו. וכתב שם דהוה חיוב לישאל.

אמאי נזיר טמא לא ישאל

מעשה יש להקשות מה שהוכחנו לעיל, דהיכי משכחת לן הא דאיתא בקרא דנזיר שנטמא חייב לגלח ולהביא קרבן טומאה, הרי אם חייב להשאל לתקן חטאו, אם כן נימא דכל נזיר שנטמא חייב לאתשולי. [ואין לאוקמה בנזיר על דעת רבים, דהרי כתב ברשב"א בתשובות (שם) דגם בזה יכול להשאל].

ויש לדון ליישב בכמה דרכים:

א. נטמא באונס

חדא דנימא דאיירי דנטמא באונס ואם כן ליכא עבירה. אך קא נגעא בנידון אם באונס נמי מצוה להפקיע העבירה למפרע. והרי חזינן דאף באונס חשיבא עבירה, שהרי יש לפני עוור אף היכא דהנכשל אונס, כגון שמעיד לו דהדבר מותר. [ועיין באבני נור דזן בזה]. וכן יש להוכיח דבאונס חשיב עבירה, דהרי איכא למילף מדברי המשנה ברורה (סי' צ"ט ס"ק פ"ז) דאם חבירו עובר איסור דאורייתא אף באונס, שרינן לחבירו למיעבד איסור דרבנן להפרישו. [ואיירי במשנה ברורה, באם תינוק טינוף צואה בבית הכנסת באמצע תפילה ואחרים עומדים

שם ומתפללים ואינם יודעים מזה, אם אי אפשר בענין אחר להודיעם אלא בדיבור, מותר להפסיק בדיבור להצילם מאיסור דאורייתא, דמוטב שיעשה הוא איסור קל, דהיינו איסור דרבנן להפסיק בתפלה, משיעשו אחרים איסור דאורייתא להתפלל במקום מסוּפן].

והוא באמת מבואר (עירובין ל"ב ב') בדינא דשרינן לעשר שלא מן המוקף כדי להציל הלוקח מאיסור טבל, אע"פ שזה לקחו בחזקת מעושר הוי אנוס.

ובלא הכי אין התירוץ מספיק, דהא דרשינן (כריתות ט' א') "בפתע פתאום" על אנוס ושוגג, ואם כן עכ"פ בשוגג הוה ליה להשאל.

ב. ביטול עשה דטומאת קרובים

תו יש לתרץ, דאיירי כשהנזיר היה לו אחד משבעה קרובים שמת, ולא נטמא לו שהרי אסור לנזיר להטמא, ומעתה אם ישאל אגלאי דביטול עשה דטומאת קרובים. [שנחלקו בזה רמב"ם (פ"ב מהל' אבל הי"ח) ורמב"ן אם איכא מצוה].

אך גם זה צריך עיון, דמכל מקום עדיפא דלא יהא לו איסור לא תעשה דטומאה מאשר יהא לו ביטול עשה, דלאו חמירא כמבואר בסוגיא ביבמות (ז' א'). [ועיין רמב"ן פרשת יתרו (כ" ח) יד מלאכי (כלל תקט"ו) מחצית השקל (סי' תרי"ח סק"ט) חכמת שלמה (שם)].

והנה להאמור יש לדון במפריש מן הרע על היפה ולקחו מהיפה לאתרוג, והשתא אם ישאל אשתכח דהאתרוג הוה טבל ולא יצא ידי אתרוג, [להפוסלים אתרוג בטבל], ואם כן יש לומר דמכל מקום ישאל, דאיסור לאו חמיר מביטול עשה.

[והיינו להסוברים דתרומות ומעשרות דפירות הוה מן התורה. ובאמת הנידון קיים גם להסוברים דרק דגן תירוש ויצהר מן התורה, דהרי אע"פ דהלאו דרבנן, אך גם מניעת העשה מדרבנן].

אבל יש לחלק, דלעולם נימא דהתם אמרינן דבאמת לא ישאל על המעשרות ויהא בשב ואל תעשה כדי שלא לגרום שיבטל עשה דאתרוג, משא"כ בנידון דידן חייב לישאל, דהכא אין הנידון דיגרום ביטול עשה אלא דיגרום ביטול הפטור מן העשה, ובוה הדרינן דלא חמיר. וצריך עיון.

וגם תיקשי בהאי דשמעון הצדיק (נדרים ט' ב') שאמר מימי לא אכלתי אשם נזיר טמא אלא אחד, אמאי באמת אכל מאותו אשם נזיר טמא, ולא הורה לו להשאל, דהרי לא הוזכר שאתו נזיר היה לו אחד משבעה קרובים שלא נטמא להם.

[אלא אם כן נימא כתירוץ הקודם דאונס שאני, ונהי דקרא דפתע פתאום איירי בשוגג, נימא דהאי דשמעון הצדיק איירי באונס].

ג. נולד

עוד יש ליישב, דטומאה לא שכיחא והוה נולד, ואין פותחין בנולד. אך הרי ר' אליעזר סובר דפותחין בנולד (נדרים ס"ד א') ולר' אליעזר היאך נפרש קראי דנזיר טמא.

ועכ"פ יש ליישב כך הא דשמעון הצדיק, אך אם כן נמצא דר' אליעזר שסובר דפותחין בנולד פליג על שמעון הצדיק.

ד. כבר גילח

תו יש ליישב, דאיירי לאחר שכבר גילח תגלחת טומאה, והשתא אם ישאל יעבור למפרע על איסור גילוח פאת ראשו.

ה. אינו רוצה להשאל

תו יש ליישב, דאיירי שאינו רוצה להשאל. וצריך עיון מכל מקום נכוף אותו שישאל, וכי תימא דלא משכחת לן לכוף להשאל דעל כל דבר יאמר שאין לו פתח, הא חזינן במשנה ברורה (סי' תפ"ה סק"ג) דיש כפיה להשאל.

וגם אין התירוץ מספיק בהאי דשמעון הצדיק (שם) דאיירי בנזיר

צדיק, אמאי לא הורה לו לישאל. ואולי איירי שכשהגיע לשמעון הצדיק כבר הוקרב הקרבן טומאה ואם ישאל יהא חולין בעזרה.

ו. הכי נתחדשה פרשת נזירות

יש לדון דהכי נתחדשה פרשת נזירות דלא קפדינן בהא דיש כאן איסור כיון דתחול כל פרשת נזירות דנזירות טומאה ותגלחת, והא חזינן דהנזיר מבטל עשה דשמחת יום טוב דאסור ליה לשתות יין ולא אמרינן דאסור לקבל נזירות, וצריך תלמוד. ומסברא לא נראה כן.

ועכ"פ נראה דכל זה בטומאה, אבל אם נזיר שתי יין ודאי דמצוה לאתשולי. ולפי זה בכהאי גוונא היין לא יתבטל אפילו באלף דהוה ליה דבר שיש לו מתירין.

[ויש לומר דאף בלא עבר דמכל מקום מצוה לאתשולי אנזירות כמו בקונמות, ומכל מקום אם כבר הקריב קרבן ליכא מצוה לאתשולי ולא יתבטל היין ברוב. ותליא במה שכתבנו לעיל].

והנה עיין בתשובות לחם שלמה (מהגאון משאמלוי דצ"ל מהדו"ת יו"ד סי' ל"ב אות ט"ז) אייתי דעת פליתי דשער נזיר לא שייך ביטול דהא איתא בשאלה, ואיהו נחלק דליכא מצוה לאתשולי, ואייתי מספר בית מאיר בחידושי לתמורה (כ"ב). ולכאורה לאחר תגלחת אם ישאל הא יעבור למפרע על איסור גילוח ואם כן היאך שייך לומר מצוה לאתשולין].

ז. אין לו פתח

לכן נראה יותר דאיירי שאין לו פתח. וכדבעינן למימר בשחוטא חוץ. [ועיין בט"ז יו"ד סי' שכ"ג סק"ב, וזה לשונו, עוד תמיה גדולה דאי מהני שאלה מחמת הפסד התערבות של חלה או תרומה, היכן מצינו כרת בשחוט קדשים בחוץ או מיתה בידי שמים בתרומה דודאי מיראת העונש ישאל לחכם. עיין שם].

שעבודא דר' נתן

והשיב את אשמו בראשו וְחַמִּישָׁתו יִסֵּף עָלָיו וְנָתַן לְאִשְׁרֵי אִשִּׁים לוֹ (ה' ז')

הנה ילפינן בגמרא כתובות (י"ט א') רבי נתן אומר מנין לנושה בחבירו מנה וחבירו בחבירו שמוציאין מזה ונותנין לזה, תלמוד לומר "ונתן לאשר אשם לו".

ואיתא בגמרא כתובות (שם) א"ר יהודה אמר רב האומר שטר אמנה הוא זה אינו נאמן. (פירש רש"י, לא ליה כלום אלא כתבו ומסרו למלוה שאם יצטרך ללות יהוה והאמינו שלא יתבענו אלא אם כן מלוהו).

וקאמר אביי דאיירי דאמר כך המלוה ללוה, ובה מוחל להלוה מלשלם לו, ואע"פ דהוה לחובת המלוה, ואם כן תבוא עליו ברכה שמודה על האמת, מכל מקום אינו נאמן, דאיירי שחב לאחרני וכדרכי נתן, נמצא דאין המלוה גובה החוב אלא רק בעל חוב שלו הוא הגובה, ואם כן אינו יכול להפסיד הגובה בהודאתו.

והקשו בתוספות (שם ד"ה וכוון) אמאי באמת אין המלוה נאמן לומר אמנה חבב לאחרני, ליהמניה מכיון דבידו למחול להלוה.

ותירצו בתירוץ השני, דבאמת אינו יכול למחול, דבשעבודא דר' נתן לא מהני מחילת המלוה דהרי מדאורייתא המלוה אינו גובה החוב אלא רק בעל חובו.

ותיקשי, דאע"פ דהמלוה אינו יכול למחול החוב, מכל מקום יש אופן אחר שיכול לבטל תשלום החוב, והיינו בכגון אם לוי חייב לשמעון, ושמעון חייב לראובן, אכתי יש לשמעון [המלוה] נאמנות לומר שהשטר אמנה, במיגו שהיה מתחייב ללוי [הלוה] כשיעור החוב, ואז יועיל תפיסת לוי מעצמו כשיעור החוב, לא מדין מחילה שזה שמעון אינו יכול לעשות, אלא מדין גובינא, דהיינו דלוי יגבה מעצמו, מכיון דשמעון חייב ללוי ולוי חייב לשמעון.

ויש לדון ליישב בכמה אנפי:

תירוץ א' - שני בעלי חוב יחלקו

הנה כתב באחיעזר (ח"י"ג סי' ל"ט) דאם לוי חייב לשמעון, ושמעון חייב לראובן, ואחר כך לוח שמעון גם מנפתלי, הנה הדין דאם זה מטלטלין [התשלום של לוי], יחלקו ראובן ונפתלי בחוב של לוי, ואם זה קרקע, המוקדם גובה.

ועכשיו אם תפס נפתלי כל המטלטלין מאת לוי, כתב באחיעזר

דמועילה תפיסתו, והביא שכן נמי דעת שער משפט (סי' קכ"ה) ונחל יצחק (סי' פ"ו).

אמנם מביא שבנתיבות המשפט (סי' קכ"ה ס"ק ט') כתב דלא מהני תפיסה אלא כל אחד יכול לקחת לפי חלקו, וכתב שהטעם מכיון דהחייב של לוי כלפי המלוים של שמעון, הוא רק לכל אחד לפי חלקו. [ובנתיבות המשפט הוכיח דבריו מדברי הש"ך (סי' קכ"ה ס"ק כ"ג). וכתב בנתיבות המשפט דלא דמי למי שלוח בעצמו מאנשים הרבה, שכל אחד יכול לתפוס, ששם הרי לקח ההלוואה מכל אחד, משא"כ בשעבודא דר' נתן, לוי לא לקח מכל אחד, אלא משמעון, והלכך חובו מתחלק לכולם ואין כל אחד יכול לתפוס יותר מחלקו].

מעתה לדעת אחיעזר שנחלק על הנתיבות המשפט, אם כן באמת קשה קושיין הנ"ל, דכשם שבחייב שמעון לראובן ונפתלי אמרינן שכל אחד יכול לתפוס משמעון, הכי נמי בחייב שמעון לראובן ולוי, יכול כל אחד לתפוס משמעון. נמצא דלוי יכול לגבות מעצמו. [נהיינו מהחוב שהוא עצמו חייב לשמעון].

אמנם לנתיבות המשפט דיכול לקחת רק לפי חלקו, מיושב קושיין, דלא מהני הא ששמעון מתחייב גם ללוי, דהרי לוי לא יוכל לעכב עצמו אלא כפי חלקו. ואין לומר דשמעון יתחייב יותר, דזה אינו רוצה דנמצא מפסיד.

תירוץ ב' - יש רק קרקעות

לכאורה יש ליישב, [גם לדעת אחיעזר הנ"ל], ונאמר דהכא איירי שיש ללוי רק קרקעות, ואם כן הרי בקרקעות חל דין קדימה, ולכן יש לראובן זכות בהאי קרקע מכח שעבודא דר' נתן ולא יוכל לוי לתפוס שהרי הוא מאוחר. וכן תירץ אחד מגדולי הדור שליט"א.

[אך יש לעיין, דבש"ך (ח"י"ג סי' קי"א ס"ק כ"ג) מבואר דגם בקרקעות איכא פלוגתת קמאי, דהרשב"א סבירא ליה דאין קדימה. מיהו יש לדחות דהרשב"א לא יתירץ קושיית התוספות דמיגו דמחילה מפאת שאי אפשר למחול, אך הרי הרשב"א נמי הביא האי תירוצא, ויש לומר דמכל מקום לשיטתו גופיה לא יתכן האי תירוצא].

אמנם באמת אם היה ללוי גם קרקעות וגם מטלטלין, בזה באמת יועיל שלוי יתפוס מטלטלין של עצמו אם שמעון יתחייב ללוי, דזה דומה כהנ"ל היכא שיש ללוי קרקע ומטלטלין, ולשמעון יש שני מלוים ראובן ונפתלי, וראובן מוקדם ונפתלי מאוחר, ותפס נפתלי מטלטלין מלוי, דודאי יועיל, והכי נמי עכשיו יהא לוי פטור.

מעתה יש לעיין בתירוץ הנ"ל, דהרי אם יש ללוי מטלטלין אפילו בפחות משהו פרוטה, ונתן לוי לנפתלי, ונפתלי נתן במתנה בחזרה ללוי ושוב נתן לנפתלי, הרי ודאי נמי נפרע כל החוב.

ואם כן הכי נמי בנידון דידן בשטר אמנה, לוי יקח הקצת מטלטלין מעצמו בשעבודא דר' נתן, והנה נשאר הוא חייב לשמעון יתר החוב, וגם שמעון חייב ללוי יתר החוב, ושוב יגבה אותו מקצת מטלטלין בשביל היתר, עד שיפרע לגמרי, וכי תימא דאיירי באופן שאין ללוי כלל מטלטלין, אך הוא דוחק גדול לאוקמה בהכי, ואם כן הדרא קושיא לדוכתה.

[אמנם בתוספות (כתובות צ"ב א' ד"ה א) מבואר דבשעבודא דר' נתן צריך שלוי יפרע לראובן באופן שהיה מהני גם לפרעון שמעון, ולכן באיכא כסף לא יתן קרקעות, [דהרי דינו דבעל חוב בזווי היכא דאית ליה זוזין], אלא אם כן איכא פסידא, ולפי זה כשיש ללוי קרקע ומטלטלין לא יוכל להפרע ממטלטלין, כשם שאינו יכול לפרוע מטלטלין כשיש לו קרקע כשחפץ המלוה בקרקע, אך בריטב"א (שם) פליג, וגם להתוספות יש לעיין דהכא הא מסכים שמעון אלא דראובן אינו מסכים, אך מסתברא דראובן נמי יכול לעכב, ואם כן לדעת תוספות יהא ניחא, וצריך תלמוד].

תירוץ ג' - לוי יתן לראובן

עוד שמעתי ליישב, דשמעון [המלוה בשטר שאומר שהוא אמנה] אינו רוצה להתחייב ללוי [הלוה בשטר שדנין שהוא אמנה] דחושש שלוי יתן לראובן [המלוה של שמעון] ואחר כך יתבע משמעון את חובו שהתחייב לו. [ונימא דזה לא ניחא לשמעון, דניחא ליה שחוב דלוי יפקע, כי את חוב ראובן שהוא נוח לא ישלם, משא"כ האי חוב דלוי].

אך אכתי יתחייב ללוי על מנת שלא ישלם לוי לראובן, וכי תימא דמכל מקום לוי לא יקיים התנאי וישלם לראובן, הלא בזה נמצא שיפסיד את חובו ולא מסתברא שיעשה זאת לוי להפסיד את עצמו.

תירוץ ד' - לוי אינו כאן

שמעתי עוד ליישב קושיין, דנפקא מינה כשלו אינו כאן, ונמצא דלא יידע לעשות גוביינא, והלכך אכתי המלוה של בעל השטר (ראובן) יוכל לגבות.

מיהו דע, דאע"פ דבאופן דלוי אינו כאן, לוי לא יוכל לעשות גוביינא, עכ"פ שמעון יכול להתחייב ללוי, דהרי יכול להתחייב לו גם שלא בפניו על ידי קנין סודר מאחר, מדין זכין לאדם שלא בפניו.

וכמו כן יכול להתחייב ללוי על ידי אודיתא, דהרי באודיתא לא אמרינן דלא יחול מפאת דחב לאחרים, כמו שכתב בחזון איש בסנהדרין (סי' י"ז ס"ק י"ג), ונחלק על קצות החושן (סי' צ"ט סק"ב) שכתב דלא הוי אודיתא קנין בחב לאחרים.

[הנה בקצות החושן (סי' ל"ז סק"י) הקשה במאי דאמרינן בסוגיא בבבא בתרא (מ"ג א') בבני עיר שנגנב ספר תורה שלהן, דליסקו בי תרי נפשיהו ולידינו, והיאך יסתלקו והא אינו יכול להקנות חפץ הגזול דהוי אינו ברשותו, ובחזון איש (בבא קמא סי' י"ח סק"ו) תירץ שיקנה באודיתא, וקצות החושן לשיטתו לא מצי לתרץ הכי דהא אכתי בעדותו מעמידה בפני בעל חובו והאודיתא לא תפקיע את השעבוד דהוי חב לאחריו. אבל באמת גם להחזון איש מעמידה בפני בעל חובו אם שעבד הספר תורה אב קרקע.]

אך כל זה אינו, דאם כן מאי מקשינן וליסקו ולדייני, הא אכתי מעמידה בפני בעל חובו, ועל כרחך דלא חיישינן לה בספר תורה, אך צריך עיון אמאי, ואולי הגב טוען שקנה ואם כן לדברי הגב נמי הבעל חוב יגבה, אך אולי לזה בינו לבינו ואם כן לא יוכל לגבות מהקונה].

תירוץ ה' - מיגו בתליא באחרים

תו יש ליישב, דלא אמרינן מיגו היכא דתליא ביד אחרים, כדחזינן (עיין רמב"ם פ"א מאיסורי ביאה הכ"א, שו"ע אה"ע סי' י"ט סעי' ב') באיש ואשה דאמרי נתקדשו בפני עדים דאינם נאמנים, דליכא בידם שיתקדשו דכל אחד צריך לחבירו, [ועיין נתיבות המשפט סי' ל"ז סק"י], ואם כן הכא נמי על מנת שיחול החיוב צריך אידך ליתן סודר או לקבל שטר.

אך אינו כן, דהא חזינן בסוגיא דיכיר (בבא בתרא קכ"ז ב') דנאמן במיגו דיתן מתנה אע"פ דבעינן רצון המקבל, וכן חזינן (קידושין ע"ג ב') דנאמן בעל המקח בזמן שמקחו בידו דבידו ליתן.

ונצטרך לחלק, דלא דמי לאיש ואשה שאמרו שנתקדשו, דבמתנה דהוה מידי דזכות, ודאי יסכים אידך, משא"כ התם בקידושין, אינו זכות גמור, ואם כן הכי נמי בנידון דידן דמי למתנה דהוה זכות גמור, ודאי יסכים לקבל השטר או ליתן סודר. וצריך תלמוד.

תירוץ ו' - להחזיק בקרקע כשיש לו כסף

יש לדון ליישב, דלא שייך גוביינא מעצמו, ויש לדון שכך מתבאר מדברי התוספות וכדלקמן:

א. פלוגתא ריטב"א ותוספות

הנה מבואר בסוגיא בכתובות (צ"ב א') דאם ראובן מכר שדה לשמעון באחריות, ושמעון לא שילם עבור השדה, ומת ראובן, ובא בעל חוב של ראובן וטרף השדה משמעון, נמצא דעכשיו חייב ראובן לשמעון כי הרי קיבל אחריות, וגם שמעון חייב לראובן כי הרי אכתי לא שילם המחיר עבור השדה. ומבואר בגמרא דאם שמעון נותן ליתומים כסף עבור השדה, אינו יכול לתבוע מהם הכסף בחזרה עבור האחריות, כיון דמטלטלי דיתמי לא משתעבדי.

ואמרינן בגמרא, אמר רבא, אם פיקח שמעון, יתן להם קרקע עבור המחיר של השדה, ושוב יגבה מהם הקרקע עבור האחריות.

והקשו תוספות (שם ד"ה א') היאך אפשר שישלם קרקע ולא מעות, הרי דינו דבעל חוב במעות היכא דאית ליה מעות.

ומצאנו בזה ב' דרכים. חדא, תוספות תירצו דמה שלוה צריך לשלם כסף, זה כשאינו מפסיד בזה, אבל אם מפסיד בזה יכול ליתן קרקע, כגון הכא שאם ישלם מעות לא יוכל לגבות ממנו האחריות.

שנית, בריטב"א תירץ בשם רבינו שמשון, דאינו צריך ליתן ליתומים כסף, שהרי ראובן חייב לו את האחריות, ואם כן יכול לשלם לעצמו, והרי הוא עצמו יכול לומר הרי אני מסכים לקחת קרקע ולא מעות והרי הוא יכול לוותר. וכתב בריטב"א שזה נכון.

ועכשיו צריך להבין אמאי תוספות לא פירשו כהריטב"א. וקאמר

הג"ר יחזקאל ברטלר שליט"א, דיש לבאר דסברי תוספות דלא שייך לעשות גוביינא בעצמו.

ואם כן נתייבשה קושיין שיש לו לשמעון מיגו שיוכל להתחייב ללוי ולוי יגבה מעצמו, שהרי לדעת תוספות לא שייך לומר שיגבה מעצמו.

ב. ריטב"א לשיטתו

אמנם אין התירוץ מספיק, דהא בריטב"א (שם י"ט א') נמי סבירא ליה כתוספות דהתירוץ על הקושיא אמאי אינו נאמן במיגו דמחילה, משום דאי אפשר למחול בשעבודא דר' נתן, והדרא קושיין דיש לו מיגו דהתחייבות, ואין לומר דאינו יכול לגבות מעצמו, שהרי הריטב"א סבירא ליה דיכול לגבות מעצמו, ואם כן אכתי צריך עיון.

ג. באחיעזר מבואר לא כך

הנה בעיקר התירוץ, באחיעזר (שם) מבואר לא כך, אלא שייכא גוביינא לעצמו, דהנה כתב רביה מסוגיא בכתובות (ק"י א') בשנים שהוציאו שטר חוב זה על זה, דזה גובה וזה גובה, ואמרינן התם למאי נפקא מינה, ואמאי לא אמרינן דאיכא נפקא מינה בשעבודא דר' נתן, [היינו כשהמלוה הראשון היה חייב לאחר, ונשתעבד לו הלוה מדרי נתן, ואחר כך כשחזר והלוהו הלוה לא יפטר משעבודא דר' נתן כשלא ישלם, כמו שאם ישלם להמלוה לא יפטר מלשלם לזה שנתחייב לו מדרי נתן], אלא על כרחך דמהני תפיסה, וכיון שמגיע לו לעצמו לא גרע מחוב אחר דר' נתן, חזינן דפסיקא לאחיעזר דשייכא שעבודא דר' נתן לעצמו, וכן פסיקא לקצות החושן (סי' פ"ו סק"ב).

ד. הוה כמחילה

הנה קאמר עוד הגאון רבי יחזקאל ברטלר שליט"א, דהא דלא פירשו תוספות כהריטב"א, דהרי אם ראובן ימחול החוב ללוי, אכתי לוי נשאר חייב לשמעון, ואם כן אם מסכים לקחת קרקע במקום כסף הוה ליה כמחילה, ואם כן אכתי חייב לבני המוכר.

אך יש לחלק דאין זה מחילה גמורה אלא אופן התשלום, והרי מוכח כן מריטב"א.

ה. שעבוד רק בגבו קרקע

לענין ביאור דעת תוספות לא כב' טעמים הנ"ל, אלא טעמים דביתומים באמת כל קיום השעבודא דר' נתן רק בגבו קרקע, ובלא זה פקע שעבודא דר' נתן כיון דאין היתומים חייבים, והלכך כל שאין מקבלים קרקע לא מהני, [שוב ראיתי שכתב כך באמרי בינה טו"ו סי' כ"ה], ואע"פ שיש לומר שאין צריך להגבות להם קרקע ממש, זה משום אפוכי מטרטא למה לי, מכל מקום בעינן האפשרות ליתן להם קרקע, והנה ביש ליתומים בעל חוב אחר מהאב, יתן לוי לבעל חוב קרקע, והוה ליה כבא לידם, אך אם יכולים לדרוש מעות לא חשיבא כבא לידם קרקע. [ולענין כשיש כמה ואין דין קדימה, יוכל אחד לתפוס הקרקע, והוה כבאה לידם].

ו. יניחנו לתפוס

הנה שאלו, דאף אם נימא דדעת תוספות דלא שייך גוביינא מעצמו, מכל מקום אכתי קשיא קושיין, דיש לו מיגו שיתחייב שמעון ללוי ויתן שמעון ללוי לתפוס הימנו, דהרי שמעון רוצה בכך ויניחנו לתפוס.

אבל לא קשה, דבזה שנותן לוי לשמעון לא נפקע חוב של לוי, דכשם דלא מהני מחילה בשעבודא דר' נתן, הכי נמי לא מהני פרעון בשעבודא דר' נתן.

והא דבסוגיא דכתובות (שם צ"ב א') מהני תשלום שמעון ליתומים אע"פ דיש שעבודא דר' נתן, התם בעל חוב דהיתומים מסכים שישלמו אבל אינו מסכים שהשעבודא דר' נתן יפקע והוה ליה כיש נכסים לשמעון, דנהי דיכול לפרוע אבל השעבודא דר' נתן לא נפקע לענין דינא דיתומים שגבו קרקע בחוב אביהם בעל חוב גובה מהם.

תירוץ ז' - חשש למלוה אחר

הנה שמעתי ליישב קושיין, דשמעון אינו רוצה להתחייב ללוי, שירא שמא לוי חייב ליהודה, ואם יתחייב ללוי, לא יוכל לוי לגבותו בעבור חובו, דיש שעבודא דר' נתן משמעון ליהודה ואם כן שמעון חייב לשלם ליהודה ולא ללוי, ואכתי לוי יחייב לשלם החוב של שמעון, [ומשלם לראובן מכח שעבודא דר' נתן], משא"כ אם מוחל או אומר אמנה.

[ואי דיתנה בהתחייבות שלא תחול אם יש לו מלוים, אם כן דילמא יש מלוים ואז ההתחייבות לא חלה].

וכי תימא דשמעון יקח לעצמו האי חוב דיהודה רוצה לקחת, כיון דלוי חייב לשמעון, זה לא מצינו למימר, דהרי שמעון אינו יכול לקחת דהרי חייב לראובן.

א. להתחייב על תנאי

אך גם זה אינו, דיכול שמעון להתחייב ללוי על תנאי שיהודה לא יקח, נמצא דההתחייבות בתוקפה.

אך עדיין יבוא ראובן ויתן כסף ליהודה שיגבה ויגרום על ידי זה שההתחייבות לא תחול, ואחר כך ראובן יגבה מלוי.

ב. לא חל הגביה ואם כן לא ביטל התנאי

וכי תימא דכיון דלא תחול הגביה של יהודה, [מפאת שעל ידי הגביה בטלה למפרע ההתחייבות], אם כן לוי לא עבר על התנאי, ואם כן ההתחייבות בתקפה, ואם כן הדר אית ליה האי מיגו.

הנה כעין זה אשכחן [שו"ע חו"מ סי' קי"א סי"ג] שיכול ליתן מתנה על מנת שבעל חוב לא יקחו, ומשמע שאף אם יקחו הבעל חוב, המתנה קיימת מהאי טעמא דאם יקחו בטלה המתנה ולא אהני לקיחתו.

וכעין זה כתב באחיעזר (ח"ד סי' צ"ד) ליישב הקושיא בסוטה למאן דאמר בעלים מפגלים, שתוכל הסוטה לפגל במנחה ולא יבדקוה המים, ותיריך שנתנו לה על תנאי שלא תפגל, והשתא אם תפגל בטלה המתנה ולא עברה על התנאי ונשאר שלה.

ג. פלוגתת תוספות ושולחן ערוך

הנה באחיעזר (שם) מבואר דתליא בפלוגתא, דבתוספות בגיטין (פ"ג א' ד"ה ועמדה) מבואר כהני"ל, דבעל מנת שלא תינשאי, אמרין דאם ניסת הנישואין לא תופסין, וממילא הגט חל, אמנם דעת שולחן ערוך (סי' רמ"א סעי' י"א) דלא כהני"ל, דהרי כתבו דאם מתנה במתנה על מנת שלא יקנה לפלוני ועבר והקנה המתנה בטילה.

והשתא לדעת תוספות בגיטין אין כאן תירוץ, אבל לדעת השולחן ערוך יש כאן תירוץ, ואם כן נימא דתוספות בכתובות פליגי על דבריהם בגיטין וסברי כמבואר בשולחן ערוך.

ולדעת תוספות בגיטין נימא כתירוץ קמא, דניחא ליה למימר אמנה מאשר מחילה. אמנם בש"ך (סי' פ"ו סי"ק י"א) הכריע כתירוץ

השני ודלא כהתירוץ הראשון, אך לא תיקשי דהרי הש"ך סבירא ליה כהשולחן ערוך (שם).

[ונימא דלא כמו שכתב בדברי משפט (סי' רמ"א) דדוקא התם קאמר בשולחן ערוך דעבר על התנאי מפאת דהוה מקצת מכירה אף דבטלה המכירה דמכל מקום איהו לא יוציא מהלוקח וכמו שכתב בעל התרומות שבמכר שזה גזולה אין הגזלן יכול להוציא מהלוקח].

ואם כן הכל אתי שפיר, ולהאמור נמצא מקום לשולחן ערוך (סי' רמ"א), ועיין בכל זה. [ודע דבגוונא דידן שיתחייב על תנאי לא שייכא סברא דהדברי משפט].

ד. ירא שמא יש לו מלוים

אמנם בעיקר האי תירוצא דירא שמא יש לו מלוים, בפשוטו זה לא מגרע המיגו, דלא חייש לה, וכדחזינן בסוגיא בבא בתרא (ו' א') דנאמן לומר קניתי מפלוני דקנה ממך קמי דידי, במיגו דזבנתה מינך, אף בגוונא שיכול לקנות רק עכשיו ולא בזמן הקדום שראה שקנה, כגון שהיה קטן, ואמאי, ליחוש לבעל חוב, וחזינן מסתימת הפוסקים דאין חשש לבעל חוב מקלקל מיגו, ואם כן אכתי יש לשמעון האי מיגו דיתחייב ללוי.

וכעין זה חזינן מדהקשו תוספות בכתובות (י"ח ב' ד"ה אין) בסיפא דמתניתין שאם היה כתב ידם יוצא ממקום אחר אין נאמנים לומר אנוסים היינו, ואמאי לא ייאמנו במיגו דפרוע, אע"פ דפרוע זימנין ישלם בשנית, כגון אם היה המלוה חייב למלוה אחר דלא חייל הפרעון לאמצעי. [ולומר דכוונת התוספות פרוע אינו שפרע החוב, אלא שחייב המלוה ללוה וגובה משעבודא דר' נתן, הא אכתי יש לו לחוש דיש ללוה מלוה אחר ואם כן אכתי לא יועיל].

אך יש לדחות, דהנה מבואר בפוסקים דכאשר יש לאמצעי נכסים, אין שיעבודא דר' נתן, ואם כן יש לומר דהמיגו דפרוע הוא דפרע הלווה שכנגדו השטר לבעל השטר, כאשר יש לו נכסים.

אבל באמת אינו מספיק, דיש לחוש שיש לבעל השטר בעלי חובות העודפים על כל הרכוש דיש לו, ואם כן השעבודא דר' נתן בתוקפו [ואמנם באיכא כמה בעלי חובות יש לומר דכל אחד יכול לגבות, אך אולי יש לו בעל חוב אחד יותר מכל נכסיו].

וכן העירו מתוספות בבא בתרא (ל"א א' ד"ה אבל) שהקשו דיש לו מיגו לומר מינך זבנתה ולא יאמר קניתי ב' שנים לפניך שאז יש מחאה, ומאי קושיא, דילמא ירא מבעל חוב דידיה, ותו לא מידי.

עניני שבת

ג. דעתו לאוכלו

תו יש לדון ליישב, דאיחיה הוה שוגג ואם כן דעתו לאוכלו, ולא היה עומד הדבר שיוודע לו שעשה איסור קודם האכילה, ודמי למי שביירר לאלתר, ולאחר העבירה הודיעוהו שלא יאכל והדבר נתחדש לאחר הברירה, והכי נמי הכא אם לא היו מודיעים לו על האיסור, היה אוכל, נמצא דאף שהוא איסור דבורר בכלי, מכל מקום ליכא איסור בורר דלאחר זמן. ולכאורה הסברא נכונה.

אך יש לומר דאינו כן, דאע"פ דאם בירר לאלתר ונמלך ולא אכל, בזה כתב בשער הציון (סי' ש"ט סק"ה) דאין בזה איסור בורר, [רק אין ראוי לעשות כן], שאני התם דבעת הברירה היה עומד לאכילה ולא חייל על זה שם מלאכה, משא"כ בנידון דידן בעת הברירה מתלא תלי אם יודיעוהו או לא, ולכן כשהודיעוהו איגלאי מילתא שלא היה ראוי מתחילה.

נידון כהני"ל

הנה תליא בנידון זה, מהו בסובר שהוא לאלתר, ובאמת אינו לאלתר, כגון שהאשה יודעת שבעלה מגיע הביתה בשבת לאחר התפילה בשעה קבועה, וסמוך לשעה זו מקלפת הפירות, והנה בעלה יודע שהוא יתאחר, האם חייב לשלוח שליח שיוודיענה לפני שמקלפת. דאם נימא דיש כאן מלאכת בורר, אם כן יש לו להודיענה, ונהי דתהא פטורה מחטאת דזה מתעסק, אבל הרי כתב הגרע"א (קמא סי' ח') דמתעסק הוה איסור תורה. [ואשכחן נידון זה באיל משולש (פ"ח בהערה סי' קמ"ג) ונשאר בספק].

בורר דרבנן יהא דאורייתא

הנה בבורר בכלי שאין דרך בורר בכך לצורך אכילה לאלתר, כגון בורר בקנון ותמחוי, מיתסר רק מדרבנן, ואינו חייב חטאת. אמנם בבורר לצורך לאחר זמן חייב חטאת. (שו"ע סי' ש"ט סעי' א').

ותיקשי, הרי מכל מקום בשוגג ייאסר באכילה משום מעשה שבת, מעתה נמצא דאין כאן לאלתר ואם כן יתחייב חטאת.

[לדעת שולחן ערוך (סי' ש"ח סעי' א') דגם בשוגג אסור משום מעשה שבת, אמנם במשנה ברורה (שם ס"ק ז') כתב דלעת הצורך יש לסמוך על הפוסקים דבשוגג שרי].

והעירוני לדחות בג' אנפי:

א. יאכל כדי שלא יעבור על דאורייתא

יש לדון ליישב, דבקנון ותמחוי אינו חייב חטאת, דשרינן ליה למיכל ולא לחוש למעשה שבת כדי שלא יתחייב חטאת, וכדשרינן איסור דרבנן דרדיית הפת כדי שלא יעבור על איסור דאורייתא דמלאכת שבת. אבל לא הוזכר דמורינן ליה למיכל.

ב. שלא כדרך

תו יש לדון ליישב, כד נימא דפטורא דקנון ותמחוי מכיון דלא הוה כדרך, ואע"פ דכשאינו לאלתר, מחייבין אף בקנון ותמחוי, דלצורך לאחר זמן הוה כדרך גם בקנון ותמחוי, אבל לצורך לאלתר לא הוה דרך. מעתה בנידון דידן אכתי הוה שלא כדרך דהרי חשב על לאלתר.

כל מי שנדבה ליבו לסייע בהפצת תורת רבינו זצלה"ה ויתרום לכיסוי הדפסת הגליון של שבוע אחד - יוכל לקבל בעזרה"ת קובץ של כל הגליונות שיצאו לאור בחמש שנים אחרונות על חומש במדבר

המערכת סוקולוב 17 א' דירה 7 ב"ב, טל' 035703949 עד 7.30 עד 9.00 בערב
15703949@gmail.com

זאת למודעי הדברים הנדפסים כאן אינם תמיד בלשוננו של רבינו זצ"ל, מפאת שלפעמים דרכו היתה לכתוב בקצרה, ולתועלת המעיינים היה מן הצורך להוסיף תיבות קישור והסבר. הרבה פעמים האריך רבינו בכמה וכמה דרכים ואופנים באותו ענין, ולפעמים עשר ידות על הנדפס כאן, ע"כ במקום שהאריך העתקנו רק חלק מהדברים.

"שלמים מעיון"

דברי תורה בפרשת השבוע בהלכה ובאגדה מתורתו של מורנו ורבנו
הגאון הגדול רבי שלוי בן ציון פלמן זצוק"ל
פרשת נשא – דין מוקצה בכלי אכילה

והיא נטמאה - בדין ספק ברשות היחיד

"איש איש כי תשטח אשתו ומעלה בו מעל. ושכב איש אותה וגו' ונסתרה והיא נטמאה וגו'". (פרק ה' פסוק י"ב - י"ג).

מסוטה שספקו טמא. (אבל לגבי ספק טומאה ברשות הרבים, סובר שכלפי זה אפשר ללמוד מסוטה, שספקו טהור).

מקווה שנמדד ונמצא חסר

ובגמרא מובא דברי רבי שמעון לגבי מקווה שנמדד ונמצא חסר, שהיה מקווה שהיה ידוע בתור מקווה כשר שיש בו שיעור מקווה - ארבעים סאה, והטבילו בו כלים טמאים, ועתה הוא נמדד ונמצא חסר, שאין בו שיעור מקווה. והספק הוא האם בשעה שהטבילו במקווה הזה את הכלים הטמאים, המקווה היה כשר או פסול. והנידון הוא מתי המקווה נחסר משיעורו ונפסל, האם לפני שהטבילו בו את הכלים, וממילא הכלים הוטבלו במקווה פסול ונשארו טמאים, או שהמקווה נחסר אחרי טבילת הכלים, ובשעת טבילת הכלים היה המקווה כשר, ונטהרו הכלים מטומאתם. ובספק הזה אומר רבי שמעון, שהדבר תלוי היכן היה המקווה, שאם היה ברשות הרבים אם כן הספק אם המקווה היה כשר או פסול הוא ספק ברשות הרבים, וספק טומאה ברשות הרבים ספקו טהור, וממילא אנו מכריעים שהמקווה היה כשר והכלים טהורים. אבל אם המקווה ברשות היחיד, תולין, שהדבר נשאר ספק, ואי אפשר לטמא את הכלים ואי אפשר לטהר, וממילא הכלים הם ספק טמאים ספק טהורים.

והגמרא מבארת שכלפי ספק ברשות הרבים רבי שמעון לומד מסוטה שספק טומאה ברשות הרבים ספקו טהור, ועל כן לגבי המקווה כשהספק הוא ברשות הרבים הוא מכריע שהם טהורים. אבל כלפי ספק ברשות היחיד סובר שאי אפשר ללמוד מסוטה שספקו טמא, שיש לחלק שדווקא בסוטה ספקו טמא, משום שיש רגלים לדבר שהיא נטמאה בזה שקינא לה ונסתרה, אבל בסתם ספק טומאה ברשות היחיד שאין לנו רגלים לדבר, אין הוכחה שהדבר טמא, והרי הוא נשאר בגדר ספק, ותולין.

ספק טומאה ברשות היחיד ויש בו חזקת טהרה

יש להסתפק לדעת רבי שמעון, שספק טומאה ברשות היחיד תולין, ואי אפשר ללמוד את דינה מסוטה, מה הדין באופן של ספק טומאה ברשות היחיד ויש לנו חזקה לטהר, האם נלך אחרי החזקה ונכריע את דין הספק לטהרה, או לא. והנידון הוא, דהנה בכל הספקות כאשר יש לנו חזקה כאחד מצדדי הספק, החזקה מכריעה את הספק, וכפי החזקה כך הוכרע הדין, ובספק טומאה כשיש חזקת טהרה, החזקה מכריעה את הספק והוא טהור. אלא שיש להסתפק מה הדין בספק טומאה ברשות היחיד לרבי שמעון, דהנה בעצם בסוטה כתוב שספק טומאה ברשות היחיד ספקו טמא, אלא שרבי שמעון מחלק ואומר שאי אפשר ללמוד מסוטה, שבסוטה יש רגלים לדבר שהיא טמאה. ומעתה יש לדון האם רבי שמעון סובר שספק טומאה ברשות היחיד אינו דומה כלל לספק של סוטה, וממילא אי אפשר ללמוד שום דבר מסוטה, ואם כן בספק טומאה ברשות היחיד, דינו יהא ככל הספקות השקולים, שאם יש חזקה כאחד מהצדדים אנו מכריעים כחזקה, ואם יש חזקת טהרה הספק הוכרע כפי החזקה וטהור. או דלמא שכל מה שרבי שמעון סובר שאי אפשר ללמוד מסוטה הוא רק כלפי ההכרעה שספק טומאה ברשות היחיד ספקו טמא, אבל לגבי עצם הדין דין ספק טומאה ברשות היחיד הוא כדין ספק סוטה, ולומדים את דיני הספקות מסוטה. דהנה בסוטה כאשר הספק האם האשה נטמאה או לא, בעצם הדין יש לנו חזקת טהרה לומר שהיא טהורה, ובכל זאת התורה פוסקת את דינה שהיא טמאה ולא הולכים בזה אחר חזקת טהרתה. ומעתה יש לדון ולומר שכל מה שסובר רבי שמעון שאי אפשר ללמוד מסוטה הוא רק את ההכרעה שספק טומאה ברשות היחיד ספקו טמא, אבל את עצם הדין שבסוטה התחדש שבספק טומאה ברשות

בפסוק מדובר בסוטה שקינא לה בעלה, והיא עברה על הקינוי ונסתרה באופן כזה שלא ידוע לנו אם נטמאה או לא נטמאה, ועל זה נאמר בפסוק "ונסתרה והיא נטמאה", שהתורה קובעת את דינה כטמאה. שכל זמן שלא הוברר לנו על ידי השקאת המים המאירים שהיא לא נטמאה, הרי מספק אנו קובעים את דינה בתור טמאה וודאי, ואסורה לבעלה בוודאי. ובאמת בסוטה מצד עצם המעשה לא ברור לנו שהיא באמת טמאה, והמעשה שתירה הוא בגדר ספק אם נטמאה או לא, ובכל זאת התורה קובעת את דינה כטמאה וודאי.

ומבואר בזה שבדין תורה ההלכה בספקות היא לחומרא, ולכן כאשר אנו מסופקים בסוטה אם נטמאה או לא, ההכרעה היא שהיא טמאה בוודאי. והגמרא בסוטה (דף כ"ח א') לומדת מזה הלכה לגבי כל הספקות, שכל ספק שהוא דומה בגדרו לספק של סוטה ספקו טמא, ובסוטה הספק אם נטמאה או לא היה ברשות היחיד שהמקום שהיא נסתרה בו מוגדר כרשות היחיד, מאחר שרק האשה והאיש נמצאים שם לבדם, ובזה התורה קובעת שספקו טמא, וממילא יש ללמוד מכאן לכל ספק טומאה ברשות היחיד ספקו טמא. (וכן בשאר הספקות ברשות היחיד ספקו לחומרא).

אבל ספק טומאה ברשות הרבים ספקו טהור, שכל מה שהסוטה מוגדרת כטמאה על יד הסתירה, הוא דווקא משום שמקום הסתירה היה רשות היחיד, שהיה מקום סתר שאין שם שום אדם אחר מלבד האיש והאשה. אבל אם היה שם עוד אדם אחר, כבר אין המקום מוגדר כסתירה, וממילא אין זה ספק טומאה ברשות היחיד, ואי אפשר לטמאה מספק. ועל כן יש ללמוד מסוטה לגבי ספק טומאה ברשות הרבים (שהוא מקום שנמצאים בו שלשה אנשים ויותר), שספקו טהור, שדווקא בספק טומאה ברשות היחיד התורה נתנה הכריעה את דינה של הסוטה כטמאה, אבל בספק טומאה ברשות הרבים טהורה.

[ונמסוטה גם לומדים מהו הגדר של רשות היחיד ורשות הרבים, שאם הוא מקום שישנם שם רק שני אנשים הוא מוגדר כרשות היחיד, אבל אם יש כבר שלשה אנשים הוא בגדר רשות הרבים].

וז"ל הגמרא בסוטה, "מה ת"ל והיא נטמאה והיא לא נטמאה, אם נטמאה למה שותה, אם לא נטמאה למה משקה, מגיד לך הכתוב שהספק אסורה. מכאן אתה דן לשרץ, ומה סוטה שלא עשה בה שוגג כמזיד ואונס כרצון, עשה בה ספק כודאי, שרץ שעשה בו שוגג כמזיד ואונס כרצון, אינו דין שיעשה בו ספק כודאי. וממקום שבאת מה סוטה רשות היחיד, אף שרץ רשות היחיד וכו'. ומכאן אמרו דבר שיש בו דעת לישאל ברשות היחיד ספיקו טמא, ברשות הרבים ספיקו טהור וכו'".

ספק טומאה ברשות היחיד תולין

ובגמרא בנדה (דף ב' ב') מובא שרבי שמעון חולק וסובר שספק טומאה ברשות היחיד תולין, והיינו שזה נשאר בגדר ספק, ולא אומרים בזה ספקו טמא. ובתרומה שספק אם נטמא ברשות היחיד, לא אוכלים ולא שורפים, שאי אפשר לאוכלה מספק שמה היא טמאה, ואסור לאכול תרומה טמאה. ומצד שני גם לא שורפין כדין תרומה טמאה שדינה בשריפה, משום שאולי באמת התרומה לא נטמאה ואסור לשרוף תרומה טהורה. וזה הפשט תולין, שלא אוכלים ולא שורפים, שספק טומאה ברשות היחיד הוא ספק טמא ספק טהור.

ורבי שמעון סובר, שאי אפשר ללמוד את ההלכה שספק טומאה ברשות היחיד ספקו טמא מסוטה, משום שבסוטה יש רגלים לטמאה שהרי הבעל קינא לה ונסתרה, ובזה שעברה על ציווי הבעל ונסתרה יש הוכחה לומר שנטמאה, ולכן דווקא בזה ההלכה היא שספקו טמא. אבל בכל ספק טומאה ברשות היחיד, הספק ישאר בגדר ספק, ואי אפשר ללמוד ללמוד

היחיד אי אפשר להכריע את הספק על פי החזקה, י"ל שכלפי זה אפשר ללמוד מסוטה שספק טומאה ברשות היחיד הוא ספק יותר חזק שאין בכח החזקה להכריע את הספק.

איך ההכרעה יכולה להיות אמת

ויסוד הדבר שאפשר לחלק כצד השני ולומר שאפילו במקום שאי אפשר ללמוד מסוטה את דין ההכרעה, בכל זאת את דיני הספקות אפשר ללמוד מסוטה, ואפשר ללמוד מדיני סוטה שאי אפשר להכריע בכזה ספק על פי חזקה, יסוד זה מצינו לדעת רבנן, והנה לדעת רבנן לומדים מסוטה את דיני ההכרעה שספק טומאה ברשות היחיד ספקו טמא. ובתוספות בנדה (דף ב' א', ד"ה והלל) כתב שכל מה שסוכרים רבנן שלומדים מסוטה שספק טומאה ברשות היחיד ספקו טמא, זהו דווקא במקום שההכרעה הזו שהוא טמא יכולה להיות אמת, שיכול להיות שבאמת היתה כאן טומאה והטהור נטמא. וכמו שבסוטה ההכרעה שהיא טמאה היא הכרעה שיכולה להיות אמת, שבאמת יתכן שהמעשה נעשה והיא טמאה, כך הלימוד מסוטה על כל ספק שדומה לספק טומאה של הטומאה הוא צד שיכול להיות אמת, שההכרעה בזה היא שספקו טמא. אבל במקום שההכרעה אינה יכולה להיות אמת, אי אפשר ללמוד מסוטה שספקו טמא, אלא בזה הדין נשאר בספק ותולין לא אוכלים ולא שורפים.

והדוגמה של ספק שההכרעה שטמא אינו יכול להיות אמת, הוא בטמא שנגע באחד מהחביות ולא ידוע באיזו חבית נגע, שהספק הוא על כל החביות אם הם טמאות או טהורות, ואם נכריע את הספק כפי הכלל שספק טומאה ברשות היחיד ספקו טמא, ומכאן זה נפסקו שכל החביות הם טמאות, הרי ההכרעה הזו אינה יכולה להיות אמת. משום שהטמא בוודאי נגע רק בחבית אחת ולא בכלום, וההכרעה הזו שכולם טמאות היא וודאי לא אמיתית, ודווקא כשיש בבית רק חבית אחת ואנו מסופקים אם טמא נגע בה או לא, אז אפשר להכריע כפי הכלל שספק טומאה ברשות היחיד ספקו טמא, והחבית טמאה, שההכרעה הזו יכולה להיות אמת, שיכול להיות שבאמת הטמא נגע בה והיא נטמאה. אבל כאשר ישנם כמה חביות והטמא בוודאי נגע רק באחת מהם, אפילו שהספק הוא על כל חבית וחבית אולי היא הטמאה, בכל זאת אם נכריע בזה את ההכרעה שספקו טמא וכל החביות טמאות, הרי ההכרעה הזו אינה יכולה להיות אמת שזה ברור בוודאות שהטמא נגע רק באחת מהם ולא בכלום. ולכן כותב התוספות שספק טומאה ברשות היחיד, ואם נכריע שספקו טמא, ההכרעה הזו אינה יכולה להיות אמת, זה אי אפשר ללמוד מסוטה, וממילא אין לנו בזה את ההכרעה שספקו טמא, אלא הספק נשאר ספק ותולין.

ותוספות מביא ראייה לזה מנזיר, שנזיר שהיה הולך ברשות היחיד, וספק אם נטמא שם, הדין הוא שספק טומאה ברשות היחיד ספקו טמא, והנזיר טמא בוודאי. אבל שני נזירים שהלכו ברשות היחיד, וידוע שרק אחד מהם נטמא, לא אומרים ששניהם טמאים בוודאי כדין ספק טומאה ברשות היחיד שספקו טמא בוודאי. ומבאר התוספות את הטעם כיון שאין הדבר יכול להיות אמת, שההכרעה הזו ששניהם טמאים היא לא יכולה להיות אמת, מאחר שידוע לנו שרק אחד מהם נטמא ולא שניהם. והלימוד מסוטה שספק טומאה ברשות היחיד ספקו טמא, נאמר דווקא על ספק כזה שההכרעה שספקו טמא יכולה להיות אמת, כמו בספק שבסוטה, אבל במקום שאין ההכרעה יכולה להיות אמת אי אפשר ללמוד מסוטה שספקו טמא, אלא הספק נשאר בתור ספק, ושני הנזירים הללו טמאים בספק.

חזקת טהרה אינה מכרעת

ולכאורה קשה, מדוע כותב התוספות שבספק שאין ההכרעה יכולה להיות אמת הספק נשאר בספק ותולין, הלא כיון שבכזה ספק אין אנו לומדים מסוטה את ההלכה שספקו טמא, אם כן היה צריך להיות שנכריע את הספק לטהרה, שהרי יש בזה לכל אחד חזקת טהרה שלא נטמא. והנה בטמא שנגע בחבית אחת ולא ידוע איזוהי, יש חזקת טהרה על כל חבית וחבית שהיא טהורה. וכן בשני נזירים שטמא נגע באחד מהם, ולא ידוע במי, יש לכל נזיר ונזיר בפני עצמו חזקת טהרה. ומעתה כאשר אנו מסופקים אם הם טמאים או טהורים החזקת טהרה היתה צריכה להכריע את הספק ולפסוק ששניהם טהורים. ובשלמא בכל ספק טומאה ברשות הרבים, שלומדים מסוטה שספקו טמא, הרי בלימוד מסוטה נאמר גם שבספק טומאה ברשות היחיד לא הולכים אחר החזקה. שכאשר נאמר בסוטה שספק טומאה ברשות היחיד ספקו טמא, נאמר בזה שני דינים, האחד שבספק טומאה ברשות היחיד, החזקה אינה מכרעת את דין הספק. ושנית נאמר את עצם ההכרעה שספקו טמא. ואם כן כשאנו לומדים מסוטה על ספק טומאה ברשות היחיד, אנו לומדים גם את ההלכה הזו שאפילו במקום שיש חזקת טהרה, גם כן לא הולכים אחר החזקה ופוסקים את דינו לטומאה. אבל אם תוספות אומר שבספק שאין ההכרעה יכולה

להיות אמת לא לומדים את זה מסוטה, אם כן עד כמה שהספק הזה אינו דומה לספק של סוטה, ואי אפשר ללמוד את זה מסוטה, אם כן אי אפשר ללמוד מסוטה גם את ההלכה הזו שהחזקה אינה מכרעת בספק טומאה ברשות היחיד, והיה צריך להיות שבכזה ספק חזר הדין שההכרעה היא כפי החזקת טהרה, ומדוע הדבר נשאר בספק ותולין.

ספק ברשות היחיד נלמד מסוטה שחזקה אינה מכרעת

ובתוספות הרא"ש בנדה (דף ג' א'), מיישב שכל מה שאין אנו לומדים מסוטה בספק שאין ההכרעה יכולה להיות אמת, הוא רק את דין ההכרעה שספקו טמא, שמה שבספק טומאה ברשות היחיד התחדש בסוטה הכרעה שספקו טמא, דבר זה אין אנו לומדים מסוטה. אבל את עצם הדין שנאמר בסוטה שבספק טומאה ברשות היחיד, לא הולכים אחרי החזקה, זה אנו לומדים מסוטה. ועל כן בכל הספקות הללו שההכרעה שספקו טמא אינה יכולה להיות אמת, מצד אחד אין אנו מכריעים שספקו טמא, שכלפי זה אין לנו את הלימוד מסוטה. אבל מצד שני נשאר הדין שזה ספק ותולין, ואין החזקת טהרה מכריעה את הספק, שכלפי זה לומדים מסוטה שבספק ברשות היחיד, אין בכח החזקה להכריע את הספק.

וז"ל התוספות הרא"ש, "אבל הך דשני נזירים כיון דוודאי אחד מהם טהור, לא ילפינן מסוטה להחשיבם שניהן וודאי טמאין וכו', אלא גמרינן מסוטה לאפוקינהו מחזקתיהו, וספק טמאים הוו". וכיוצא בזה כתב גם במהר"ם בחולין (דף ט' ב'), וע"ש בכל דבריו.

בדעת רבי שמעון אם החזקה מכרעת בספק ברשות היחיד

ומעתה אחר כל הדברים האלה שאנו רואים לדעת רבנן שסוכרים שספק טומאה ברשות היחיד ספקו טמא, בכל זאת בספקות שאינם דומים לסוטה, ואי אפשר ללמוד אותם מסוטה שיהיה ספקו טמא, הרי כל מה שאין אנו לומדים מסוטה הוא רק כלפי ההכרעה שספקו טמא, אבל כלפי דיני הספקות אנו לומדים מסוטה שבספק טומאה ברשות היחיד אין החזקת טהרה יכולה להכריע את הספק. לפי כל זה יש לדון בדעת רבי שמעון שחולק על רבנן וסוכר שבכל ספק טומאה ברשות היחיד תולין, שאי אפשר ללמוד בכלל מסוטה כלפי כל ספק טומאה ברשות היחיד, שמה שבסוטה ספק טומאה ברשות היחיד ספקו טמא הוא דין מיוחד בסוטה מאחר שיש שם רגלים לדבר שנטמא כיון שקינא לה ונסתרה, ואינו דומה לכל שאר הספקות בספק טומאה ברשות היחיד. ויש להסתפק לשיטתו האם סוכר שכיון שדין הטומאה שנאמר בסוטה הוא דין מיוחד בסוטה ממילא אי אפשר ללמוד מסוטה שום דבר, ולא רק שאין אנו לומדים מסוטה על ההכרעה שספקו טמא, אלא גם את דיני הספקות שבספק טומאה ברשות היחיד אי אפשר להכריע על פי חזקת טהרה, שהחזקה אין בכוחה להכריע, גם זה אין אנו לומדים מסוטה. וממילא בסתם ספק טומאה ברשות היחיד, ויהיה לנו חזקת טהרה שתכריע את הספק לטהרה, נלך אחרי החזקת טהרה ונכריע מכחה את הספק. או דלמא שרבי שמעון סוכר כדעת רבנן בספקות שאי אפשר ללמוד מסוטה, שכל מה אפשר ללמוד מסוטה הוא רק כלפי ההכרעה שספקו טמא, אבל את דיני הספקות שבספק ברשות היחיד אין בכח החזקה להכריע זה סוכר שכן לומדים מסוטה, וממילא אם בספק הטומאה יהיה לנו חזקת טהרה החזקה לא תוכל להכריע את הספק וישאר דינו בספק ותולין.

וממה שאמר רבי שמעון בספק טומאה ברשות היחיד שתולין (לא אוכלים ולא שורפים), לכאורה היה אפשר להוכיח מזה שסוכר כצד השני שחזקה אינה יכולה להכריע את הספק, שאם בספק טומאה ברשות היחיד חזקה יכולה להכריע את הספק, אם כן מדוע תולין והדבר נשאר בספק הלא היינו צריכים להכריע לטהרה מדין חזקת טהרה.

אבל באמת אין זו ראייה, משום שהמקרא שרבי שמעון מדבר עליו ואומר את דינו שספק טומאה ברשות היחיד תולין, מדובר באופן כזה שהחזקה אינה יכולה להכריע את הספק, שמדובר במקווה שהיה ידוע בתור מקווה של וטבלו בו טמאים, ועתה הוא נמדד ונמצא חסר ולא ידוע מתי נחסר האם לפני שטבלו בו הטמאים או לאחר שטבלו בו, ובזה אומר רבי שמעון שאי אפשר ללמוד מסוטה שספק טומאה ברשות היחיד טמא (וממילא מכריעים שהמקווה נחסר לפני שטבלו בו הטמאים), שההלכה שנאמרה בסוטה שספק טומאה ברשות היחיד ספקו טמא, הוא דין מיוחד בסוטה ואי אפשר ללמוד מזה לכל הספקות. ובציור הזה שרבי שמעון מדבר עליו, אי אפשר להכריע את הספק מכח החזקה, משום שכשם שיש לנו חזקת כשרות לומר שהמקווה היה כשר בשעת טבילת הטמאים, כך יש לנו חזקת טומאה על הטמאים לומר שהיו טמאים ונשארו טמאים, ולא נטהרו בטבילת המקווה, וממילא אין לנו חזקה אחת שיכולה להכריע את הספק, שכל חזקה יש כנגדה חזקה אחרת שמכריע את ההפך ממנה, ועל הספק נשאר בספק בלא הכרעת החזקה.

והנידון לדעת רבי שמעון הוא בצירוי שיש ספק טומאה ברשות היחיד, ויש חזקת טהרה אחת בלבד שיכולה להכריע את הספק, ובה הנידון האם סובר רבי שמעון שמה שאי אפשר ללמוד את דיני ספק ברשות היחיד מסוטה נאמר על כל דיני הספקות ולא רק על דין ההכרעה שספקו טמא, וממילא בכלל זה נכלל שלא לומדים מסוטה שבספק ברשות היחיד לא הולכים אחר החזקה, ועל כן נשאר הדין שהחזקה יכולה להכריע את הספק. או שרבי שמעון סובר שרק כלפי דיני ההכרעה שספקו טמא זה לא לומדים מסוטה, אבל עצם דיני הספקות שבספק ברשות היחיד אי אפשר להכריע את הספק על פי חזקה כן אפשר ללמוד מסוטה.

רשות הרבים מפסקת

ונראה להוכיח כצד השני, שכל מה שרבי שמעון סובר שאי אפשר ללמוד ספק טומאה ברשות היחיד מסוטה, נאמר רק כלפי ההכרעה שספקו טמא, אבל כלפי דיני הספקות לומדים מסוטה, ואפשר ללמוד מסוטה שבספק טומאה ברשות היחיד אי אפשר להכריע את הספק מכח החזקה. והנה במשנה בטהרות (פרק ו' משנה א') תנן, "המסוכן ברשות היחיד והוציאווהו לרשות הרבים, והחזירוהו לרשות היחיד, כשהוא ברשות היחיד ספקו טמא, כשהוא ברשות הרבים ספקו טהור. רבי שמעון אומר, רשות הרבים מפסקת". והנה המשנה מדברת בחולה שהתעלף ולא ידוע אם הוא חי או מת, והנידון כאשר טהור נגע בו האם הוא נטמא או לא, וסוברים רבנן שכאשר הוא ברשות היחיד דינו כדין ספק טומאה ברשות היחיד שספקו טמא, וכאשר הוא ברשות הרבים דינו כדין ספק טומאה ברשות הרבים שספקו טהור. ורבי שמעון אומר "רשות הרבים מפסקת". ובפירוש המשנה לרמב"ם, מביא מהתוספתא שמפרש את דברי רבי שמעון, שמדבר על אופן כזה שהמסוכן הזה היה ברשות היחיד והוציא לרשות הרבים, שלדעת רבנן טמא שנגע בו בעודו ברשות היחיד טמא, כדין ספק טומאה ברשות היחיד (ונקטים שבאמת החולה הזה הוא מת).

וטמא שנגע בו לאחר שהוציא לרשות הרבים טהור, כדין ספק טומאה ברשות הרבים (ונקטים שהחולה הזה הוא חי). ועל זה בא רבי שמעון לחלוק ולומר שאם לאחר שהיה ברשות היחיד הוציא את המסוכן הזה לרשות הרבים, כיון שבמצב של היום אנו נוקטים לומר שהחולה הזה הוא חי, שהרי ספק טומאה ברשות הרבים ספקו טהור, שאומרים שהוא חי ולא מת, אם כן מוכרח לומר שגם כשהיה קודם ברשות היחיד הוא היה חי, שלא יתכן לומר על חולה שעכשיו הוא בגדר חי, וקודם הוא היה מת, אלא אם כשהוא ברשות הרבים הוא חי, אז גם למפרע כשהיה ברשות היחיד הוכרח הדבר שהיה חי, וטהור שנגע בו נשאר בטהרתו. ומבואר בזה שכל מה שרבי שמעון חולק ואומר שלא אומרים כאן ספק טומאה ברשות היחיד ספקו טמא, זהו דווקא לאחר שהוציא את החולה מרשות היחיד לרשות הרבים, אבל כל זמן שהחולה ברה"י ולא הוציא ממקומו מודה ר"ש לרבנן שטהור שנגע בו צריך להיות טמא (או לכה"פ ספק טמא).

ולכאורה אם רבי שמעון סובר שבספק טומאה ברשות היחיד לא לומדים מסוטה כלל וכלל, וממילא במקום שיש חזקה מכריעים את הספק על פי החזקה, אם כן תמוה מאוד מדוע טהור שנגע בחולה נטמא (בוודאי או בספק), הלא צריכים להכריע על פי החזקה שהטהור טהור, משום שיש כאן שתי חזקות לומר שאין כאן טומאה, חזקה אחת מצד הטהור שיש לו חזקת טהרה לומר שלא נטמא, וחזקה שניה מצד החולה שיש לו חזקת חי, ומה בכלל הנידון לדעת רבי שמעון בחולה מסוכן ברשות היחיד אם נטמא הטהור כשהוציא לרשות הרבים, הרי גם כשהוא ברשות היחיד ונשאר כל הזמן ברשות היחיד צריך לפסוק שהטהור טהור מכח החזקת טהרה. אלא מוכח מזה שכל מה שרבי שמעון סובר שלא לומדים מסוטה כלפי ספק טומאה ברשות היחיד, כל זה נאמר רק כלפי ההכרעה שספקו טמא, אבל בעצם הדבר גם רבי שמעון לומד מסוטה כלפי זה שבספק ברשות היחיד אי אפשר להכריע את הספק על פי החזקה.

* * *

בדיני מוקצה באוכל ובכלי אכילה

אין מוקצה באוכל, דין מוקצה בכלי אכילה, ומוקצה בקדירת בישול

שהתבשיל שבישלו בו בכלי עדיין מונח בכלי, מותר לטלטל את הכלי אפילו שלא לצורך גופו או מקומו, שבאותו זמן אין הכלי נחשב ככלי שנמלאכתו לאיסור.

וז"ל, "וקדרה שנמלאכתה הוא לבישול ורק לפעמים משתמשים בה למים ולפירות, היא בכלל כלי שנמלאכתה לאיסור, אם לא שיש בה מהתבשיל". ומה שהסיר אינו מוקצה בזמן שיש בתוכו מהתבשיל, הסברא בזה היא שכל זמן שהתבשיל עדיין בתוך הסיר הרי הסיר בטל לתבשיל, ועל כן אי אפשר לחול בו דין כלי שנמלאכתו לאיסור. שכל מה שהסיר מוגדר ככלי שנמלאכתו לאיסור הוא בזמן שאנו רואים את הסיר בתור כלי, אבל כשהתבשיל נמצא בתוך הסיר אנו לא רואים את הסיר בתור כלי אלא בתור אוכל, ועל כן אין בו דין כלי שנמלאכתו לאיסור.

מה דינה כאוכל או ככלי שנמלאכתו להיתר

אולם יש לדון בזמן שהתבשיל בתור הסיר שאז הסיר אינו נחשב ככלי שנמלאכתו לאיסור ומותר לטלטלו אפילו שלא לצורך גופו או מקומו, ויש לדון האין הסיר מוגדר באותה שעה, האם כיון שהוא בטל לתבשיל ממילא הוא מוגדר כדין התבשיל שאין בו דין מוקצה כלל וכלל, ומותר לטלטלו אפילו שלא לשום צורך. שהרי באוכלים ומשקין כותב השו"ע שאין בהם דין מוקצה ומותר לטלטלם אפילו שלא לצורך כלל, וממילא אם הסיר מוגדר באותה שעה כגדר של אוכל ממילא דינו כאוכל ומותר לטלטלו אפילו שלא לצורך כלל. או דלמא שכאשר האוכל מונח בתוך הסיר, הסיר בטל לגבי האוכל כלפי זה שמעתי לא יחשב בתור כלי שנמלאכתו לאיסור אלא בתור כלי שנמלאכתו להיתר, שבעצם הסיר הוא כלי ואי אפשר לבטל ממנו את המציאות של כלי ולומר שהוא אוכל ולא כלי, אלא הביטול שהסיר בטל לגבי האוכל הוא כלפי זה שלא יחשב ככלי שנמלאכתו לאיסור אלא ככלי שנמלאכתו להיתר. ולפי זה כאשר התבשיל נמצא בתוך הסיר, יהיה מותר לטלטל את הסיר אפילו לצורך גופו או מקומו אלא לצורך הסיר כדי להפסידו מהפסד, אבל שלא לצורך כלל יהיה אסור לטלטלו כדין ככלי שנמלאכתו להיתר שכלפי שלא לצורך כלל יש בו דין מוקצה ואסור לטלטלו.

כלי אכילה

וכשהצעת את הספק הזה לפני הגרא"ל שטיינמן זצ"ל אמר סברא אחרת בדין זה, שההלכה הזו שכאשר התבשיל נמצא בתוך הסיר אין הסיר נחשב למוקצה, אין זה משום שהסיר בטל לתבשיל, ובמידה מסויימת הוא מוגדר כתבשיל (או ממש כתבשיל ואין בו דין מוקצה כלל, או שהביטול

כתב השו"ע (סימן ש"ח סעיף ד'), "כתבי הקודש ואוכלין, מותר לטלטלם אפילו שלא לצורך כלל". ויסוד הדבר הוא, דהנה בכלי שנמלאכתו לאיסור ההלכה היא (סעיף ג') שמותר לטלטלו רק לצורך גופו או מקומו, אבל לצורך הכלי כגון שרוצה להצילו מהפסד או מגניבה אסור לטלטלו. ובכלי שנמלאכתו להיתר (סעיף ד') מותר לטלטלו אפילו לצורך הכלי כדי להצילו מהפסד, אבל שלא לצורך כלל אסור לטלטלו. ומעתה כותב השו"ע שכל הדינים הללו נאמרו דווקא בכלי שנמלאכתו לאיסור או להיתר, אבל בכתבי הקודש ובאוכלים ומשקים אין בהם דין מוקצה כלל, ומותר לטלטלם אפילו שלא לצורך כלל, שלא גזרו בהם דין מוקצה. וטעם הדבר הוא שכל גזירת מוקצה נאמרה דווקא על כלים, ולא על כתבי הקודש ואוכלים ומשקים. ועקרי הדברים הם מהר"ן בשבת (פרק כל הכלים, דף מ"ח א' מדפי הר"ף) שכתב, "ומיהו אפילו אם נאמר כן, דכלי שנמלאכתו להיתר שלא לצורך כלל אסור לטלטלו, הני מילי בכלים, אבל בספרי הקדש ואוכלין אין לנו, לפי שכלים שנאסרו מתחלה אין לנו להתירן אלא מה שפירשו חכמים, אבל כתבי הקדש ואוכלין שלא נאסרו מעולם כל המחמיר עליו להביא ראיה".

ובמשנה ברורה (סק"ג) מביא מחלוקת לגבי כלי אכילה אם דינם כאוכלים ולא נאמר בהם דין מוקצה ומותר לטלטלם אפילו שלא לצורך כלל, או שדינם כדין כלי שנמלאכתו להיתר וההיתר לטלטלם הוא רק לצורך (האדם או הכלי) אבל שלא לצורך כלל אסור לטלטלם. וכתב, "ואוכלים מותר לטלטלם אפילו שלא לצורך כלל, והוא הדין כוסות וקערות וצלוחיות וסכין שעל גבי השולחן, דתדירין בתשמיש לא חלה עליהו תורת מוקצה כלל, וכאוכלין וכתבי הקודש דמי, ועל כן מותרין לטלטלן אפילו שלא לצורך כלל. ויש מחמירין, אפילו בכלים אלו".

*

קדירה שהתבשיל בתוכה

הנה סיר שמבשלים בו, כותב המשנה ברורה (סק"כ) דדינו ככלי שנמלאכתו לאיסור, שנמלאכתו של הסיר הזה עשויה לצורך בישול שהוא דבר האסור בשבת, ומותר לטלטלו רק לצורך גופו או מקומו. ובמשנה ברורה מוסיף שאפילו במקום שלפעמים משתמשים בסיר הזה להניח בו פירות וכיוצא בזה, בכל זאת כיון שיעיקר שימוש הוא לצורך בישול, חל עליו דין כלי שנמלאכתו לאיסור, וכמו בכל כלי שנמלאכתו לאיסור שכדי להחיל בו דיני מוקצה של כלי שנמלאכתו לאיסור, די בכך שרוב תשמישו הוא לדבר האסור (כמבואר במשנה ברורה סק"י).

אבל כתב, שכל זה דווקא בזמן שהתבשיל אינו מונח בכלי, אבל כל זמן

שכיון שהשימוש הזה למים ופירות הוא רק בגדר "לפעמים", על כן דין הקדירה הוא ככלי שמלאכתו לאיסור. ובוזה יש מקום לדון בצירוף כזה שהתבנית משמשת לאחר האפיה בתור כלי איכסון לעוגה, הרי בזה השימוש שהוא משמש בתור כלי איכסון אינו בגדר "לפעמים", אלא בכל פעם שאופים בה השימוש של הכלי הזה מיועד למשך כמה ימים בתור כלי איכסון וממילא יש מקום לומר שמחמת כן הכלי הזה יחשב ככלי שמלאכתו להיתר מחמת שימוש האיכסון ולא רק ככלי שמלאכתו להיתר, וממילא יהיה מותר לטלטל את התבנית אפילו כשהיא ריקה לגמרי.

אינו נחשב ככלי איכסון

אמנם הגר"י קרליץ שליט"א טען שאי אפשר להחשיב את התבנית בתור כלי שמלאכתו להיתר מחמת האיכסון של העוגה שמאכסנים בה לאחר האפיה, משום שכדי להחשיב את התבנית בתור כלי איכסון לא די במה שכאשר אופים בה את העוגה משאירים בתוכה את העוגה לאיכסון, אלא כדי להגדיר כלי בתור כלי איכסון צריך שעצמות הכלי יהיה כלי שהשימוש שלו הוא (גם) בתור כלי איכסון, שהכלי מצד עצמותו משמש בתור איכסון שמכניסים לתוכו מאכל אך ורק למטרה הזו של איכסון המאכל. ובצירוף הזה התבנית בעצמותה לא מאכסנים בה אף פעם עוגה ממקום אחר, אלא רק כאשר אופים בה עוגה משאירים בתוכה את העוגה עד לסיומה, אבל ממקום אחר לא מביאים אוכל או עוגה לאכסן בתוכה, וממילא - טען הגר"י - שמה שמשאירים את העוגה שאפו בה בתוכה, זה לא יכול להגדיר את מהות שימוש הכלי שיהחשב בתור כלי איכסון, אלא עדיין יש להחשיב את התבנית ככלי שמלאכתו לאיסור שמועד בעיקרו רק לאפיה, וכאשר הוציאו מתוכו את האוכל הוא אסור בטלטול כדן כלי שמלאכתו לאיסור.

שימוש בשב ואל תעשה אינו מוגדר כשימוש

וכעין זה טען גם הגרא"ל שטיינמן זצ"ל, ואמר שמה שכדי להחשיב את התבנית ככלי איכסון צריך שישמש בה כמעשה של קום ועשה בתור איכסון, אבל אם כל השימוש הוא בשב ואל תעשה, שאחר שהעוגה נאפתה בתוך התבנית הזו לא מוציאה למקום אחר ומשאירה בתוכה, אין זה נחשב שהתבנית משמשת בתור כלי איכסון. שההגדרה של שימוש הכלי מתייחס דווקא כאשר השימוש שהוא משמש הוא בקום ועשה, שלוקחים את הכלי ומשתמשים בו למטרת אותו השימוש, ואילו כאן בתבנית של העוגה לא לוקחים אותה למטרת איכסון עוגה, אלא שכאשר העוגה נאפתה בתוכה משאירים אותה שם, ושימוש כזה שהוא בא רק מתוך אי עשיית מעשה, לא יכול לשנו את מהות הכלי ולהגדירו ככלי איכסון וככלי שמלאכתו להיתר.

והביא כדמות ראייה לזה מדיני טבילה בכלי עכו"ם, שאדם שקונה כלי שהיה של עכו"ם צריך להטבילו, ואסור לו להשתמש בכלי לפי הטבילה, והמהרי"ל דיסקין (שו"ת מהרי"ל דיסקין, קונטרס אחרון, אות קל"ו) כותב שאם אדם קנה כלי שבתוכו משקה, והכלי היה כלי עכו"ם שלא הוטבל, אינו צריך לשפוך את המשקה ולהטבילו, שכל זמן שהמשקה מונח בכלי, השימוש בכלי מוגדר בתור שב ואל תעשה, שאינו מעשה בקום ועשה של שימוש בכלי, ושימוש בשב ואל תעשה אינו מוגדר כשימוש בכדי שיצטרך טבילה. וז"ל מהרי"ל דיסקין, "ודע עוד, דבקונה כלי עם משקה, אין צריך לשפוך המשקה ולהטבילה, דשב ואל תעשה הוי, ולא נקרא שימוש". וממילא כיוצא בזה י"ל לגבי שימוש כלי להגדירו ככלי שמלאכתו להיתר, צריך שהשימוש להיתר יהיה על ידי מעשה בקום ועשה, ואם כל השימוש הוא בשב ואל תעשה, אין זה מועיל להפקיעו מידי כלי שמלאכתו לאיסור ולהחשיבו ככלי שמלאכתו להיתר.

ועל כל פנים אמר הגרא"ל זצ"ל, שלחומרא בוודאי יש לדון את התבנית הזו ככלי שמלאכתו לאיסור, ששימוש בתור שב ואל תעשה אינו נחשב כשימוש בכדי להגדירו ככלי שמלאכתו להיתר.

לגבי התבשיל הועיל רק להפקיע ממנו דין כלי שמלאכתו לאיסור ולהחשיבו ככלי שמלאכתו להיתר. אלא כל זמן שיש בסיר מהתבשיל התבשיל שבתוכו מחיל בו כלי אכילה, וסתם סיר כיון שעשוי לבישול ממילא הוא מוגדר בתור כלי שמלאכתו לאיסור, אבל כשהתבשיל בתוכו התבשיל מחיל בו דין כלי אכילה, שבזמן הזה הוא עשוי בתור כלי אכילה שהוא משמש לתבשיל ככלי אכילה שמתוכו יקחו את התבשיל ויאכלוהו. וההגדרה בזה היא שכשהתבשיל בתוכו אז מהות הכלי מוגדרת בשעה הזו בתור כלי אכילה, וכל מה שחל בכלי הזה דין כלי בישול (שהוא כלי שמלאכתו לאיסור), זה דווקא על הזמן הזה שאין בו תבשיל, אבל כשיש בו תבשיל מהות הכלי עתה הוא להחזיק את התבשיל לצורך האכילה, ועל כן דינו ככלי אכילה. וממילא לגבי דיני מוקצה, דין הסיר בשעה שהתבשיל בתוכו יהיה כדן כלי אכילה, שנחלקו בו הפוסקים אם דינו כדן האוכל בעצמו ואין בו דין מוקצה שמוותר לטלטלו אפילו שלא לצורך כלל, או דדינו ככלי שמלאכתו להיתר וההיתר טלטול הוא רק לצורך אבל שלא לצורך כלל אסור לטלטלו.

*

כלי שמשמש בתור איכסון למאכל שנתבשל בו

יש להסתפק, מה הדין באופן שהדרך הוא שלאחר שבישלו את המאכל בסיר הסיר משמש בתור כלי איכסון לתבשיל, דהיינו שהסיר אינו מיועד רק לבישול התבשיל ומיד לאחר בישולו כאשר רוצים לאכסן את התבשיל מעבירים אותו לכלי אחר שבו מאכסנים אותו, אלא מדובר בסיר שהדרך היא להמשיך לאכסן בו את התבשיל לאחר עד סיומו, ועד כדי כך שיתכן שהסיר הזה ישמש בתור איכסון לתבשיל במשך כמה ימים לאחר הבישול. ודבר זה מצוי מאוד בתבנית שמיועדת לאפית עוגה, שהרי התבנית הזו מוגדרת כקדירה שעשויה לאפיה והרי היא כלי שמלאכתה לאיסור, והדרך היא שלאחר האפיה לא מעבירים את העוגה לכלי אחר, אלא העוגה נשארת בתבנית והתבנית משמשת לעוגה בתור כלי איכסון, וכך עד שמסיימים את העוגה הכלי שבו מאכסנים את העוגה היא התבנית שאפו בה את העוגה.

ויש לדון מה דינה של התבנית בשעה שאין בה עוגה, האם היא בגדר כלי שמלאכתה לאיסור כדן קדירה, כיון שבעיקרה היא מיועדת לאפיה. או כיון שהיא מיועדת גם לאיכסון העוגה לאחר האפיה ממילא יש להחשיבה ככלי שמלאכתה לאיסור ולהיתר שדינה ככלי שמלאכתה להיתר (כמבואר במשנה ברורה (סק"כ) שכלי שמלאכתו לאיסור ולהיתר, דינו ככלי שמלאכתו להיתר, כיון שאדם לא מקצה את דעתו ממנה).

והנידון בזה הוא שלכאורה יש מקום לחלק בין התבנית הזו לסתם תבנית או קדירה שעשויה לאפיה או לבישול, שבכל פעם הקדירה עשויה אך ורק לבישול, ומצד עצמותה לא מאכסנים בה את התבשיל, אלא שלאחר הבישול התבשיל מונח בה עד שיעבירו אותו לכלי אחר (ובזמן שהתבשיל מונח בתוכה הרי הקדירה בטלה לתבשיל ואינה מוקצה), ועל כן עיקר הקדירה מוגדרת ככלי שמלאכתו לאיסור. אבל בצירוף הזה שהדרך הוא שלאחר הבישול או האפיה מייצדים את הסיר או התבנית בתור כלי איכסון התבשיל והעוגה, בזה יש לדון ולומר שעצמות הכלי משמש גם בתור איכסון לעוגה, וממילא אין דינו רק ככלי שמלאכתו לאיסור בלבד, אלא בעצמותו הוא מיועד גם לכלי שמלאכתו להיתר וממילא יתכן להחשיבו בתור כלי שמלאכתו להיתר מחמת האיכסון שהוא משמש לעוגה לאחר האפיה.

לפעמים משתמשים בה למים ופירות

ובמשנה ברורה שכותב את הדין הזה שקדירה נחשבת ככלי שמלאכתה לאיסור הוא כותב, "וקדירה שמלאכתה הוא לבישול ורק לפעמים משתמשים בה למים ולפירות, היא בכלל כלי שמלאכתה לאיסור, אם לא שיש בה מהתבשיל". הלשון בדבריו הוא שהקדירה מיועדת אך ורק לבישול אלא "רק לפעמים משתמשים בה למים ולפירות", ועל זה כותב

קובץ על ידי ירבה

בימים אלו לאחר חג השבועות, זמן מתן תורתנו, נביא מעשה שסיפר הגר"י יעקב ליסציץ שליט"א, כפי ששמע מהגר"ב זצ"ל על דרכו בכתבית חידושי התורה, ואלו הם דבריו - היו להגר"ב צ"מ מחברות שלמנות מסודרות לפי נושאים בהלכה, כל מחברת היתה בנושא אחר לפי מועדי השנה ושאר ענינים, ורובם ככולם היו בלתיים בדברי תורה על הנושא שיועדו לכך. אבל האמת שהמחברות הללו היו התמלאו ביום אחד, אלא הם היו בבחינת "קובץ על ידי ירבה". שמלכתחילה ייחד מחברת לכל נושא, ושם כתב את הענינים שהתבררו לו בסוגיא הזו, ולאחר שסיים לברר כפי מה שהשיגה ידו, המשיך ללמוד בלימודיו בשאר הענינים, אלא שבכל פעם שהיה בתוך לימודו מוצא ראייה על אחד מהנושאים שבייחד בהלכה בעבר, או שמוצא עוד הלכה שקשורה לאותו נושא וכיוצא בזה,

יחי ראובן

מתוך הספר "יחי ראובן" מאצרותיו של הגאון הצדיק רבי ראובן קרלנשטיין זצ"ל

איש את קדשיו - לו יהיו!

וְאִישׁ אֶת קִדְשָׁיו לֹא יִהְיוּ אִישׁ אֶשֶׁר יִתֵּן לַפְּהֵן לֹא יִהְיֶה (ה, י.)

הרכוש שנשאר ביד האדם

ה"חפץ חיים" מבאר באופן נפלא פסוק זה וכך הוא אומר:

כל הכסף והזהב שהאדם עמל עליהם - לא יישארו בידו לנצח. "כי לא במותו ייקח הכל!" קניינים אלו הינם זמניים בלבד. מהו ה"הרכוש" האמתי שלי יהיו, שיישאר שלו לנצח? - אומר הכתוב: "ואיש את קדשיו" - אותו ממון שנתן אדם לצדקה, לדברים שבקדושה, "לו יהיו" - הם אלו שיישארו בידו, ויזקפו לזכותו לעולם הבא.

בדרך דרוש דומה ניתן לפרש גם את מה שאמר יעקב: "וכל אשר תתן לי עשר אעשרנו לך" (בראשית כח, כב), שכונתו בזה היתה לומר: "וכל אשר תתן לך" - מהו הדבר שנחשב "שלי"? - רק אותן מעות ש"עשר אעשרנו לך", שנתתי לצדקה ולדברים שבקדושה.

שואלים בן אדם: כמה אתה מרוויח לחודש? והוא עונה: המשכורת שלי היא עשרת אלפים שקל, אבל "נשאר לי ביד" רק תשע אלף כי אני נותן מעשה, אלף שקל, לצדקה. ואם יש מישהו שנותן חומש לצדקה - הוא יאמר שנשאר לו ביד שמונה... ר' אידו! האמת בדיוק הפוכה! האלף, האלפיים, שנתת לצדקה - זה מה ש"נשאר לך ביד" כל התשע אלף האחרים לא יותרו בידך! "איש את קדשיו" - רק מה שנתת לצדקה ולדברים שבקדושה, "לו יהיו" - יישארו בידך לנצח נצחים. "אשר יתן לכהן - כסף המעשרות - לו יהיה".

מי שאומר שנשאר לו ביד תשע אלף - הוא פשוט "עולה חדש"... הוא מתבלבל עדיין בין "היא" ל"הוא": הוא הלכה, היא הלך... במקום להגיד "אלף - שלי, תשע אלף - לא שלי", הוא אומר בדיוק ההפך: "תשע - שלי, אלף - לא שלי". כדאי מאוד שילך לאלופן ללמוד איך מדברים...

הגמרא (בבא בתרא י"א ע"א) מספרת: "מעשה במונבו המלך שבזבו אוצרותיו ואוצרות אבותיו בשני בצורת, וחברו עליו אחיו ובית אביו, ואמרו לו: 'אבותיך גנו והוסיפו על של אבותם ואתה מבזבזם'. אמר להם: 'אבותיי גנו למטה ואני גנתי למעלה, אבותיי גנו במקום שהיד שולשת בו ואני גנתי במקום שאין היד שולשת בו, אבותיי גנו דבר שאין עושה פירות ואני גנתי דבר שעושה פירות, אבותיי גנו אוצרות ממון ואני גנתי אוצרות נפשות, אבותיי גנו לאחרים ואני גנתי לעצמי, אבותיי גנו לעולם הזה ואני גנתי לעולם הבא'".

מונבו המלך השכיל להבין, כי דווקא אותם אוצרות שהוא כביכול "מבזבז" ומחלק לאחרים, הם האוצרות שבסופו של דבר "יישארו שלו"! והוא שאמר: "ואני גנתי לעצמי" - אוצרות אלו באמת יותרו בידו ויזקפו לזכותו לנצח לעולם הבא, ואילו אותם אוצרות שאבותיי סברו כי הם גוונים "לעצמם" - נשארו בידם רק לזמן מוגבל ביותר, לא לנצח.

הנה לפנינו המשואה: רק מה שאדם מחלק לאחרים - נשאר "שלו"! מה שהוא "גונג לעצמו" - לא נשאר "שלו".

חליפה שהיא לנצח

בתקופה שהרב דסלר התגורר בלונדון, הגיע פעם לביקור בארץ ישראל. במהלך הביקור כתב מכתב לתלמידיו שבלונדון, בו הוא מספר להם את שראות עיניו בארץ הקודש.

בין הדברים הוא מספר כי רוב רובם של הירושלמערס יידעו חיים בעניות גדולה, אבל יש יהודי אחד שבאופן יחסי נחשב לעשיר ויש לו הנהגה טובה שעליה הוא מעוניין לספר להם:

יהודי זה, כל אימת שהוא מחתן את אחד מבניו, הוא הולך לבית היתומים דיסקין ושואל מי הם עשרת היתומים המסכנים ביותר, ולכל אחד מהם הוא קונה חליפה חדשה. "הקב"ה יזכה אותי לַתֵּת את הבן שלי", הוא אומר, "אני אלביש עשרה מהבנים שלו, כמו חתנים"... זאת ועוד: כל אימת שהוא מחתן בת, הוא נכנס לבית היתומות בלומנטל, וקונה לעשר יתומות עניות שמלות חדשות.

התבוננו ראו, כותב הרב דסלר לתלמידיו, אלו הרגשות עדינות, אצילות, יש ליהודי ירושלים. ביום שמחתם אין הם דואגים רק לעצמם, לבניהם ולבנותיהם,

הם דואגים לשמח גם בניו ובנותיו של ה', ורק מתוך רגשות אלו הם נכנסים לתוך שמחתם האישית...

הרב דסלר הוסיף ואמר: סיקרן אותי לראות את סוג החליפות שקנה אותו עשיר ליתומים. ביררת וראיתי כי מדובר בחליפות טובות, איכותיות, לא "שמאטעס", אך לא הטובות והמהדרות ביותר.

נגשתי לעשיר ואמרתי לו: "אשריך! אשריך שגם ביום שמחתך אינך מרוכז רק בעצמך, אלא משכיל לחשוב גם על אחרים, מסכנים, ולשמח גם אותם במעשה הצדקה שלך! אבל בתור "סוחר", שבדואי בזה גדול אתה ממני, רציתי להעיר ולהאיר לך "הערה מסחרית". דומני כי יש לך איוושהי טעות במסחר!..."

ראיתי כי הסוחר מתפלא מאד למשמע הדברים, והסברתי לו את כוונתי: "כמה טעות ביום אתה לובש את החליפה שלך? שעה, שעתיים! כמה שנים אתה הולך עם אותה חליפה? שנה, שנתיים! אבל את החליפה שאתה קונה ליתום תלבש במשך מיליארדי שנים... זוהי חליפה לנצח. ואם כך, אני שואל אותך שאלה "מסחרית": איזו חליפה צריכה להיות באיכות גדולה יותר, החליפה שלך או החליפה של הילד היתום?"

מורי ורבותי!
הבה נזכור את דבריו הקדושים של ה"חפץ חיים": "ואיש את קדשיו לו יהיו" - רק מה שאדם נותן לדברים שבקדושה, לאחזקת תורה, לצדקה, הוא זה שיישאר בידו לנצח! שאר כספו וזהב, שאגר בעמל רב, לא יישאר בידו!

ועזבו לאחרים חילם

לסיום ברצוני לספר לכם כי הכרתי יהודי מיליארדר. א' גרויסע גביר התפלגנו יחד באותו בית כנסת. תאמינו לי, כל אימת שהייתי פוגש אותו - הייתי מרגיש מאושר... הוא היה מסתובב באופן קבוע עם שומרי ראש מכל הכיוונים, בידיהם נשק, והוא מתהלך ביניהם, במרכז, מתוח ומפחד... ואילו אני, תודה לא-ל, מתהלך "חפשי", בלי פחד, מימיני מיכאל ומשמאלי גבריאלי, אין מאושר ממני...

רבותי! תאמינו לי, פשוט מסכן! כל החיים לחיות בפחד, במתח, בלי טיפה של רוגע.
כאמור, הכרתי את אותו גביר. סופו היה נורא ואיום ממש: בהיותו פעם לבדו בבית, שודדים הצליחו לפרוץ אל תוך הבית, נעלו אותו באחד החדרים, ולאחר שרוקנו את כל תכולת הבית, הציתו בו אש והלה נחנק שם למוות...

לא נשאר לו מכל המיליארדים מאומה! גורניש מיש גורניש! התקיים בו מקרא שכתוב (תהלים מ"א, יא) "ועזבו לאחרים חילם!"

"ואיש את קדשיו - לו יהיו!"

הרואה סוטה בקלקולה - יזיר עצמו מן היין

דָּבַר אֶל מִנֵּי יִשְׂרָאֵל וְאָמַרְתָּ אֲלֵהֶם אִישׁ אוֹ אִשָּׁה מִי יִפְלֵא לְהַדִּיר נֵדָר נְזִיר לְהַזְדִּיר לְה' (ו, ט)

הסכנה שבהיחשפות לחטא

רש"י מביא את דברי חז"ל: "למה נסמכה פרשת נזיר לפרשת סוטה? לומר לך, שכל הרואה סוטה בקלקולה - יזיר עצמו מן היין, שהיין מביא לידי ניאוף".

שמתי לב לדבר מעניין, שבתורה פרשת סוטה באה לפני פרשת נזיר, ואילו בסדר הגמרות בש"ס הסדר הפוך: מסכת נזיר באה לפני מסכת סוטה. באמת איני יודע למה, אם יש למישהו תשובה - אשמח לשמוע...

על כל פנים, **רבי אברהם וולף**, מנהל הסמינר שבבני ברק, אומר כאן הערה נפלאה:

כשחזל אומרים "שכל הרואה סוטה בקלקולה יזיר עצמו מן היין" מדובר באדם שראה את כל פרשת סוטה, הוא ראה את החטא, אבל ראה גם את העונש. הוא ראה את בשנה שצבה, את ירכה שנפלה ואת מיתתה המשונה, ולמרות זאת הוא זקוק ל"חיזוק" - להרחיק את עצמו מן היין.

לכאורה היה מקום לומר: בשלמא זה שראה רק את החטא - הוא זקוק ל"חיזוק", אבל זה שראה גם את תוצאת החטא, את העונש הנורא שבא בעקבותיו - הוא אינו זקוק ל"חיזוק". לכאורה ד' בכך שראה לְמָה מוביל החטא כדי למנוע אותו מלחטוא!

באים חז"ל ומגלים לנו שאין הדבר כן:

עצם היחשפותו של האדם לחטא - כבר מצריכה אותו לחיזוק, אף אם ראה את העונש שבה בעקבותיו. רק אדם שלא נחשף כלל אל החטא יכול לשתות יין. אדם שנחשף לחטא, וראה סוטה בקלקולה, חייב להזיר עצמו מן היין, גם אם ראה את עונשיה הנוראיים ומיתתה המשונה. והאמת שר' אברהם וולף כיוון בדבריו לדעת גדולים, לדעת ההייליגער בריסקער רב.

עוד לא נברא הסבון

ברחובות היה גר הרב זבולון גרז זצ"ל. הוא למד בסלבודקא וכשהגיע לירושלים למד בישיבת חברון, שמעתי ממנו מעשה נורא: לירושלים הגיע דרשן גדול ומפורסם, בעל ידיעות נרחבות, שהיה נושא את דברותיו בטוב טעם ודעת. היו אמרים כי אנשים שיצאו מדרשה שלו הפכו להיות "עשירים" מרוב הידיעות שהיה מעביר במהלך כל דרשה.

דא עקא, רוח חכמים לא היתה נוחה ממנו. לעיתים הוא היה משבץ בדרשותיו דברים שאינם עולים בקנה אחד עם "דעת תורה".

על כל פנים, סיפר ר' זבולון, החלטנו אני ועוד חבר ללכת לשמוע את הדרשה שלו, וחשבנו לעצמנו שגם אם, חלילה, יאמר דברים שאינם ראויים, נהיה אנחנו "חוקים", ונאמץ לעצמנו את השיטה "תוכו אכל וקליפתו זרק". נלמד ממנו רק את הדברים החיוביים, שלבשח היו רבים...

הגענו למקום בו אמורה היתה להתקיים הדרשה ולפתע שמנו לב כי היתה לנו טעות והקדמנו לבוא שעה לפני תחילתה...

נו? מה נעשה? סתם נבשל את הזמן? החלטנו להיכנס אל קדש הקדשים, המקובל האלוקי בעל ה"לשם". "הפחץ חיים" אמר עליו כי כאן בעולם הזה עוד ניתן לראות אותו, לגשת אליו, אבל בעולם הבא...

נכנסנו אליו, והוא, כמובן, לא היה צריך הרבה זמן כדי לראות את מטרות

בואנו. הוא "ראה על המצח שלנו" שבאנו לדרשתו של אותו מגיד פלוני...

הוא לא שאל אותנו שום שאלה. מיד פתח את פיו ואמר משפט אחד: "עוד לא נברא בעולם סבון כזה שיכול לרחוץ בן אדם משמועה לא טובה שהוא שמע!"

אנחנו, אמר ר' זבולון, קבנו מיד. אם שומעים, בתוך דרשה שלמה, אפילו משפט אחד הנוגד את דעת חז"ל - אין הרס גדול מזה! שהרי לא נברא סבון שיכול לנקות את הכתם שמשאיר משפט זה בנפש האדם!

מיירדיק, רבותי, מיירדיק...

לא שמעתי מה שהם דיברו. פחדתי!

אני רוצה לספר לכם מעשה נורא שמספרים בבריסק. אתם יודעים, בבריסק מדייקים מאד בכל מעשה שמספרים. ישנה הקפדה מיוחדת לספר אותו בדיוק מושלם, בלי "ליפות" אותו וכדומה, ואת הסיפור שמעתי מפי אחד מתלמידי בריסק:

היה זה בזמן שהארכיאולוגים חפרו את מקום קברות רבותינו, התנאים והאמוראים הקדושים, רחמנא ליצלן! הבריסקער רב היה מוטרד מאד מהעניין, הדבר "בער" בו כמו אש, ביום ובלילה.

מפני חשיבות הנושא הוא זימן אליו שני חֲבָרָה המקורבים לשלטונות כדי להתייעץ אתם מה שייך לעשות בנידון. הוא הסביר להם את חשיבות העניין ואת חומרתו. הללו השיבו בחזרה את מה שהשיבו. התקיים דו שיח שבסימומו הבין הרב מבריסק שהם לא מקבלים את דבריו...

אחרי ששני החֲבָרָה עזבו את ביתו פנה הבריסקער רב לבנו ר' יושע בעה, שנכח גם הוא באותה הפגישה, ושאל אותו: "נו? מה הם ענו על מה שאמרתי להם?" ר' יושע בער התמלא מאד, פנה אל אביו ואמר לו: "הרי שנינו ישבנו יחד לידם, שנינו שמענו באותה מידה את מה שהם ענו. מדוע אתה מבקש ממני לחזור ולומר את הדברים שאמרתי?"

ענה לו הבריסקער רב, רבותי היקרים! תשמעו היטב מה שהוא ענה: "אני לא שמעתי את מה שהם דיברו. פחדתי! לשמוע דברים שיוצאים מפיהם של שני חֲבָרָה כאלה "מקרר" אותם... פחדתי להאזין להם... אטמתי את אוזניי... לא שמעתי..."

רבותי! תראו מה דיבור שאינו הגון מסוגל לעשות לבן אדם... מיירדיק...

גדול השלום

וְכָתַב אֶת הָאֵלֶּת הָאֵלֶּה הַנֶּהֱנֶה בַּסֵּפֶר וּמָחָה אֶל מִי הַמְּרִים (ה. כג)

הכהן היה כותב את הדברים על גבי מגילה, אותה היה משליך אל המים. התוצאה מכך היא ששם השם היה נמחה בתוך המים.

הגמרא אומרת בכמה וכמה מקומות (שבת קטו ע"א, סוכה נג ע"ב ועוד) שמכאן לומדים כי "גדול השלום", ובכדי שישורו שלום בין איש לאשתו התיירה התורה למחות את שם השם, וכלשון הגמרא: "שמי שנכתב בקדושה ימחה על המים" רבותי! הבה נתבונן: על איזו אשה מדובר כאן?

מדובר כאן על אשה כזו, שגם אם יתברר שלא חטאה בפועל, מכל מקום בוודאי רחוקה היא מלהיות צדיקה. בעלה הזהיר אותה "אל תסתרי עם פלוני!" והיא לא שמעה בקולו ונסתרה עם אותו פלוני. אנחנו מבינים לבד מהי מדת יראת השמים שיש לה... נורא נוראות.

ומכל מקום, כיון שלא חטאה בפועל, היא מותרת על פי דין לבעלה. ובכדי שתוכל לשוב אליו, ולחיות עמו בשלום, התיירה התורה למחות בעבורה את שם השם.

א' מויראדיגע זאך! בשביל "א' יענע סחורה" שכזאת מוחים את שם השם! וכל כך למה? משום שגדול השלום!

המדרש (במדבר רבה ט, כ) מביא את הסיפור המפורסם על רבי מאיר, שבילל שבת אחד האריך בדרשתו, ואחת הנשים, שהשתתפה בדרשה, אחרה לשוב לביתה. כששבה, היה זה לאחר שנרות השבת כבר כבו, ובבית שרר חושך.

בעלה, שלא השתתף בדרשה, שאל אותה לפרש האיחור, והיא הסבירה לו את מה שקרה: "רק עתה הסתיימה דרשתו של רבי מאיר".

בעלה, שהיה לך, אמר לה: "את לא נכנסת הביתה עד שתירקי לרבי מאיר בפנים! מי שגרם לך לאחר הביתה - צריך ללמוד את הלקח לפעמים אחרות, שלא להאריך בדרשות..." והאשה נותרה מחוץ לבית.

אליהו הנביא זכור לטוב, שראה בצרתה, בא לעזרתה, ועשה לרבי מאיר דלקת בעיניו...

רבי מאיר, שצפה ברוח הקודש את כל מה שקרה לאשה, חיפש אשה היודעת ללחוץ לחישות ולירוק לתוך העין, דברים המרפאים את העיניים מחוליין, וקרא לאשה לבוא לפניו.

האשה הובאה לפניו, אך מחמת יראתה מרבי מאיר, השיבה בשלילה לשאלתו האם יודעת היא ללחוץ ולרפא את עיניו. רבי מאיר "לחץ עליה" והורה לה לירוק שבע פעמים לתוך עיניו, ובעזרת השם, מצבו ישתפר. והאשה אכן עשתה כדבריו וירקה שבע פעמים לתוך עיניו.

רבי מאיר אמר לה לשוב לבעלה ולומר לו: "אתה אמרת לי לירוק פעם אחת, ואני ירקות שבע פעמים".

כשנדע לתלמידי של רבי מאיר מהסיפור, שאלוהו מדוע נהג כך? מדוע השפיל כל כך את כבוד התורה? מדוע לא סיפר להם את הסיפור ואז היו קוראים לבעל "מטפלים" בו - מלקים אותו כמו שראוי ל"פרוסטר" שכמוהו ללקות - ומכניסים את אשתו, על כרחו, לתוך ביתו.

נענה רבי מאיר ואמר לתלמידי: "לא יהא כבוד מאיר גדול מכבוד קונו. ומה אם השם הקדוש, שנכתב בקדושה, אמר הכתוב שימחה על המים, בשביל להשיל שלום בין איש לאשתו - כבוד מאיר לא כל שכן".

ולכאורה יש להבין מדוע באמת רבי מאיר אמר לה לירוק שבע פעמים? הבעל אמר לה לירוק פעם אחת - שתירקי פעם אחת וזהו! מדוע רבי מאיר החליט להיות "א' גרויסער מחמיר" בעניין?

בפשטות אפשר לומר, שאולי כך היתה הסגולה לרפוי דלקת העיניים: לירוק שבע פעמים בדווקא. אך נראה לי לומר כי רבי מאיר רצה להראות את גודל הענין שיש בעשיית שלום! הוא הסכים לספוג עוד יריקה, ועוד יריקה, כדי להדגיש את החשיבות העליונה שיש בעניין זה!

חביבותו למצוה זו היתה כה רבה, עד שהסכים לספוג שבע יריקות, הרבה מעל ומעבר למה שנדרש ובלבד שתושג המטרה: שלום! מורי ורבותי!

יש כל כך הרבה דברים שהם קלים בהרבה מאשר לספוג שבע יריקות לתוך העיניים. לפעמים כל מה שנדרש הוא לעשות ויתור קטן למען השלום, או לסגור קצת את הפה למענו...

הבה ונלמד את הלקח הזה מפרשת השבוע! אם הקב"ה התיר למחות את שמו שנכתב בקדושה למען השלום - אנו על אחת כמה וכמה שצריכים לעשות הכל למען השלום בביתנו!

מעשי ראובן

כאשר הגיע לבקר את בתו בירושלים, בקשה הבת לקיים מצוות כיבוד אב ולכבד אותו בארוחת ערב. אך רבי ראובן לא היה שקט. הוא ניגש למטבח והחל לבדוק שיש בביתה מספיק אוכל, על מנת לוודא שלא יכשל חלילה ב"סעודה שאינה מספקת לבעליה".

משכבר הימים, הורה לבני ביתו שלא לבקש הנחה בחנויות, מפני שלעיתים המוכר נאלץ לתת הנחה אף שאינו רוצה בכך, וכך הקונה נכשל באבק גול, ולעיתים המוכר אינו בעל החנות ולפיכך אינו רשאי לתת הנחה כלל.

כה תתברכו

המחשבה והמעשה הנדרשים לקבלת ברכת הכהנים

- חשיבותה ומעלותיה של ברכה זו
- פירוש מילותיה ועומק צפונותיה
- החשבתה בעיני המתברך כתנאי לקבלתה

כפי העולה מדברי חז"ל ומן ההלכות שנשנו בברכה זו

בתוספת עובדות
מגדולי ישראל
בדור האחרון

שירת המתברכים

משברי ים עוברים על ספינת ישראל, גלי זעף יתנפצו אליה בכח ולא, מחוץ תשכל חרב ישמעאל גם השעיר יתגאל, ומחדרים פריצים משלו בנו אין אימת אל. אל זועם בכל יום ויגבר כח המקלל, נסתרה דרכנו מדעת אין בינה אין השכל. מי אלו מבטל ועל מה תיכון תבל, רז זה מסרו לנו בטובה נעימי מקל¹ ברכת כהנים עם קדש משרתי אל. ובזה אור יהל ודעת לנבון נקל, אין יאמרו הכהנים השקיפה ממעון וברך את ישראל, והלא כל השקפה לרעה ומי בה יפלל, וגם מה צורך בה ומה תוספת על ברכה דלעיל. אמנם גדול כח הברכה באותיות כגיבורי ישראל², מדת הרחמים את מדת הרוגז לנשל, כדרך שנתפרש אצל מתנות עניים ע"י רבן של ישראל³.

עוד זאת גילו לנו חכמינו חובלי מקל⁴, שכן הוא כח קדושת ובה לציון גואל, ושבח שאחר הגדה ששם י-ה יתגדל, והזהירו עליהם מאד בכונה להלל. ויגיד זה על רעו וילמד לקבל, גם זאת הברכה בכל לב למלל. וכבר דרשו סופרים⁵ מאמור להם מלא לשלל ברכה שלא בכונה באנגריא ובבהל. ומאד הקפידו שלא להסיח דעת ולא ראש להקל, לא הכהנים המברכים ולא המתברכים ישראל. והנה אמרו חז"ל⁶ ששלושה שותפין יש באדם הקב"ה אביו ואמו. אביו

חשיבותה ומעלותיה של ברכה זו

ומוכן לקבלת הטוב" ועל כן בחר בנו מכל העמים ורצה שנזכה, ובטובו הזהירנו וציוה להכין מעשנו ולהכשיר גופנו במצוותיו להיות ראויים אל הטוב גם ציונו בטובו הגדול "לבקש ממנו הברכה ושנשאל אותה ע"י המשרתים הטהורים", כל זה יהיה זכות לנפשותינו ומתוך כך נזכה בטובות, עכ"ל.

ב. ובאמת ברכה זו לא ידענו האם היא תוספת ברכה על הדברים שהאדם נידון בהם בראש השנה או שמא גם הטוב הגזור לו לאדם בראש השנה לא מן ההכרח שיזכה לטוב ההוא, וכבר נודע מאמרם במסכת ר"ה 'אדם נידון בכל יום' ובאמת בספר העיקרים¹ הלך בדרך זו שפעמים נגזר על האדם בראש השנה טובות גדולות וישנם כמה בתי דינים קבועים בעולמות העליונים אשר דנים כל פעם מחדש האם האדם זכאי לפי מעשיו לאותו שפע ולפיכך חידש שכת הברכה הן של ברכת כהנים והן של הצדיקים עניינו הוא להעשות **כצניור עוקף דינים וקטרוגים** ולכך ברכותיהם יועילו במה שמוכן לו לאדם שפע בעולמות העליונים².

אמנם מלבד סגולת ברכת הכהנים כאמצעי לקבלת שפע יש בכוחה גם לעצור גזירות קשות ודינים רעים עיין ברכות פרק הרואה דמאן דחזי חלמא בישא יטיבנו בברכת הכהנים³ ומלבד זאת מצינו בירושלמי בסוטה דף מ"ו וז"ל כתיב וקל זועם בכל יום אמר רבי זירא מי מבטל אמר רב אבין בשם רב אחא ברכת כהנים מבטלת, ע"כ. ובתרגום יונתן שה"ש עה"פ "הנה מטתו שלשלמה שישים גיבורים לה מגיבורי ישראל" כתב "אלו שישים אותיות של ברכת כהנים". וזה שייסד הפייט⁴ **"אי כה שיח ששים אותיות הקדומות, כה תברכו לששים גבורים דומות"**⁵, וכל זה רמוז בלשון הספרי עה"פ ישא ה' פניו אליך "יסיר פנים של זעם". ויש בנו"ט להביא את דברי **ספר שערי אורה** שער י' וז"ל הנני

יבאר גודל השפעת הברכה וכח שמירתה מן המזיקים

א. מן הטובות אשר היטיב ה"ת עם בניו באהבתו ובחמלתו הכין להם אוצרות של שפע רוחני וגשמי שיקבלו ממנו דבר יום ביומו על ידי משרתיו הכהנים בני אהרון, אשר בנשיאת כפיהם מושכים את אותו השפע אשר בשם ברכת כהנים יכונה¹ והנה בברכה זו ככל הדברים אשר הורגלו בהם לבנו גם ורגשותינו קה², וידוע שאצל גדולי ישראל בדור קודם אשר עלו מן הגולה לבם היה חם ונרגש לכל ברכת כהנים שקבלו דבר יום ביומו, ולו מן הטעם הפשוט שבחו"ל ברכת הכהנים ניתנת רק בתפילת המוסף של ימים טובים³, והנה מן המפורסמות שמרן ר"ז הלוי זללה"ה היה מעכב את תפילת הש"ץ עד שהיה מגיע הכהן, וכשתמהו בפניו על טירחא דציבורא אמר שהכל רצים אצל צדיקים וגדולים לקבל את ברכתם ועדין האם ברכתם תעשה פרי מכלל ספק לא נפקא, ובברכת כהנים הכתוב מעיד "ישמו את שמי על בני ישראל ואני אברכם", עוד יש שתמהו בפניו דאם כנים הדברים מדוע לא רואים את פירותיהם ופירות פירותיהם של אותה ברכה מעולה, ותשובתו בפיו שהכהן חולק את מתנותיו לישראל, אולם הישראל לא אסף בכליו את אותה מתנה נפלאה. וליבי אומר לי שכלי האסיף הם א. **קיום המצווה כהלכותיה ב. ההשתוקקות והחביבות של המתברך אל הברכה ונצרך לזה הבנת חסרונו ללא הברכה**, וחייילי מדברי התוס' בסוטה ל"ט ע"ב דהא דבברכת כהנים ליכא חסרון דתרי קלי לא משתמעיה הוא משום דאיידי **דחביבי להו יהבו דעתיהו ומשתמעיה תרי קלי**.

וז"ל ספר החינוך 'אל תתמה לאמר ולו חפץ ה' בברכתם יצו איתם את הברכה וא"צ בברכת כהנים? כי בכח הכשר מעשנו תחול הברכה עלינו כי ידו ב"ה פתוחה לכל שואל בהיותו "מוכשר

4 ד"י ט

1. וכבר נודע שכל הטובות האפשריות כלולות בזו הברכה וכל אחד טועם בה לפי צרכו.
2. וכהן ת"ה הליץ בפני שיקרוהה של ברכה זו מוטלת בעפר כמות מצוה שאף הכהן מצווה להיזקק לה.
3. עיין ברמ"א סו"ס קכ"ה.
4. ע"ע בספר דרך מצוותיך אריכות דברים בזה.
5. כלומר יתכונן לחלום טוב ולא שרק יבטלנו.
6. בקינות לתשעה באב קינה י"ג
7. ע"י סוטה דברכת כהנים בביהמ"ק היתה ניתנת בשם המפורש והוא בדרגה עילאה מן המזינה.

«

1. ירושלמי פ"ט דסוטה, ובזוה"ק פ' נשא
2. מד"ר נשא
3. רש"י בראשית י"ח ט"ז
4. סוטה מט.
5. מד"ר נשא
6. נדה לא.

«

חלוקת התפקידים בין אהרן ומשה בהנהגת האומה

שלח אורך ואמיתך המה יחזוני (תהילים מג).

הענין הוא שמושה היה "שר התורה" כמ"ש אותי ציוה ה' ללמד אתכם חוקים ואהרן היה "נושא ההשגחה" והקטיר להסיר הנגף וענני כבוד היו בשבילו שהיו סוככים מעל צר ואויב ובא לקה"ק ששם שוכן הכבוד וההשגחה פרטית על ישראל היה בשביל עבודת אהרן הכהן (הגה"ה וזהו ענין כוח ברכתו לו ולזרעו), וכמו שלחם הגשמי מקשר הנפש אל הגוף, כן לחמי זה הקרבנות היה מקשר שכינת כבוד השי"ת לישראל, ולכן אומרים עתה "ישלח שנים" אורך זה ההשגחה וכמ"ש יאר ה' פניו אליך ואמיתך זה התורה דכתיב בה אמת וכו'.

והתורה וההשגחה סוככים בגלות הארון והמר עד כי יבואו ישראל אל הר הקודש "וזה באמת סוד שני הכרובים זה סנדלפון שר התורה ומט"ט שר ההנהגה וביניהם שוכן הכבוד. (מש"ח הפטרת שבת הגדול).

« המשך מעמוד 1:

ואמו נותנים בו י' דברים וכן הקב"ה כך היא מנת חלקו. ובאור הדבר שאביו ואמו מכינים הכלי הגשמי בעשרת יסודותיו למלאותו, וכנגד זה הקב"ה נוטע בו חלקו הרוחני בעשרת יסודותיו לחיותו.

ובג' ברכות הכהנים שכולן באות יו"ד פותחות, פירש הכלי יקר שמזה יש להראות ולגלות, שכשם שבזו האות הגלוי עשר כעשר הנעלמות, כך בב"כ עשר ברכות גלויות וכנגדן עשר נסתרות.

ועל דרך שנתפרש בי' של או"א וי' של אדון הנשמות, יש לפרש גם בב"כ ענין הברכות הנסתרות כנגד הגלויות, דהגלויות הן הכנת ישראל המתברכים ככלים לקבל שפע אוצרות, והנסתרות הן עצמן של ברכות שמתפללים לקב"ה את הכלים למלאות.

והנה כפי הכנת הכלי לקדשו ולטהרו, כך יגדל ויתרבה שפע הממלאו. וכן מצינו לענין הכנת הולד והכשרתו, שתלוי הכל במחשבתם הטהורה של אביו ואמו. ולמשנ"ת בזה יש מקום להגות ועל הכתב להעלותו, שגם בב"כ כן היא מהות הכונה המיוחדת הנצרכת לכהן בברכתו ולציבור עמו, להכין כראוי הכלי לפארו ולשכללו, למען תמלא בו ברכת ה' יתעלה שמו.

והנה הברכה ממקור הברכות הבוית"ש כמד"א ואני אברכם, ואעפ"כ תלאתן החכמה העליונה בברכת התחתונים והכשר מעשיהם. ואולם למה נבחרו הכהנים לזה ובמה נתייחד הדבר אליהם, מצינו ב' פנים לכך ויראה שנכוננו גם שתיהן.

החינוך הטעים שבהדבק מחשבתם בעבודתו ותמיד יראתו על פניהם, תחול הברכה עליהם ויתברכו כל מעשיהם ונעם ה' עליהם. ובספר הבתים אסבר לן שראויה הברכה ע"י הכהנים מורי התורה, שהם המושגחים וההשגחה ראויה שתבא על ידיהם.

פתיחה לספר ברכות הור"י

מבאר: ברוב רחמי ה"ת על ישראל ציוה לכהני המקודשים לברכם ולפי שאפשר שלא יהיו ישראל הגונים לקבל אותה ברכה שמה יהיו מלוכלכים בכל מיני חטא ועון שמה ח"ו יקטרגו עליהם בעלי הדין הקשה ויאמרו שאין ישראל ראויים לאותה ברכה מאחר שיש בהם חטא ועון המעכב את הברכה, מה עשה ה"ת **מסר ביד כהני המקודשים מפתחות עולם הרחמים** ואמר להם כל זמן שאתם באים לברך את ישראל פתחו שערי הרצון והכתר כדי שיתעוררו הרחמים העליונים ופתחו שערי החסד והרצון והרחמים הגדולים והיו כל העולמות בשעה שאתם מברכים ישראל כולם בחפץ וברצון ובחסד וברחמים ולא יהיה שם מעכב ומקטרג על הברכה שהרי כששערי הרחמים נפתחים הפנים העליונים מאירים בפנים התחתונים באותה השעה אין כח במקטרג ולא בבעל דין למעלה לעורר דין ולא עונש ולא לקטרג שהרי כל העולמות מאוחדים וכולם בברכה ובשלמות וברחמים והלכו פנים של זעם ואז כל הפנים מאירים וזהו סוד שציוה ברכת כהנים ואמר כ"ה תברכו את בני ישראל כ"ה בשם המפורש הפותח שערי העליונים ואז כל הפנים מאירים וכבר התבאר לעי' בשער א' דכה תברכו היינו בשם המפורש ומשם ממשיך השפע עד המידה העשירית דמלכות אדני' הנקראת כ"ה, עכ"ל. ובנבואת הנביא ישעיהו עה"פ "ובפרישכם כפיכם אעלים עיני מכם" פירש בתרגום יונתן שקללם שברכת הכהנים לא תעשה רושם.

עוד מצינו במדרש רבה⁹ שבכח ברכת הכהנים להיות כמסך וכמגן מפני **עין רעה** וז"ל "אמר רבי יהושע דסכנין בשם רבי לוי למה הדבר דומה למלך שקידש את ביתו ועשה לה קידושין גדולים ושלטה בהם **עין רעה** כשבא המלך להשיא את ביתו מה עשה נתן לה קמיע ואמר לה יהא הקמיע הזה עליך שלא ישלוט בך עין רעה עוד, כך עשה הקב"ה כשבא ליתן תורה לישראל עשה פומבון גדולה כמו שכ' וכל העם רואים את הקולות' ולא היו אלא קידושין כמו שכ' לך אל העם וקידשם היום ומחר' ושלטה בהם עין רעה ונשתברו הלוחות כמו דתימא 'יישבר אותם תחת ההר', כיון שבאו ועשו את המשכן נתן להם הקב"ה את הברכות תחילה¹⁰ כדי שלא תשלוט בהם עין רעה, לפיכך כתוב תחילה 'ברכך ה' וישמרך' מן **עין רעה** ואח"כ 'ויהיה ביום

9. נשא פרשה י"ב סוף אות ד'

10. כמו שנא' ויפרוש כפיו אהרן ויברכם'

כלות המשכן וכו'.

ניצד מתברכין

יבאר ההכנה הנדרשת לקבלת ברכה זו

ג. והנה הבאנו מדברי החינוך שכדי לזכות בברכת הכהנים נדרשת הכנה מצד הישראל לקבלת ברכה זו ונראה לחלק הכנה זו לג' חלקים **מחשבה דיבור ומעשה**, הן מצד הישראלים והן מצד הכהנים המברכים.

מחשבה בישראל כיצד: יש בזה ב' פנים א. מניעת היסח הדעת ב. כוונה והשתוקקות חיובית בזמן הברכה.

הנה מצינו במשנה במגילה ונפסק להלכה שכהן בעל מום או צבעי שלא יעלה לדוכן כדי שלא יסיחו העם את דעתם בזמן הברכה, הא למדת גודל חומרת הסחת הדעת בשעת ברכת הכהנים דאע"פ שברכה זו קצרה ושגורה על הלשון בכל זאת מנעו חז"ל מהכהן לקיים את מצוותו כדי שלא תפגם קבלת הברכה ע"י היסח הדעת¹¹, ובירושלמי איתא שאחד מן החכמים אמר שלגודל פקחותו אין לו חשש של היסח הדעת בהבטה בכפות ידיהם של הכהנים, ובלבוש חידש שהבטה בידיו של הכהן גם בגבולין יש בה משום היסח הדעת כיון "שהשכינה מתגלית מתוך כפות ידיהם של הכהנים" והמביט בה מסיח את דעתו מתוכן הברכה.

והנה כבר הבאנו לעיל שמדברי התוס' בסוטה דף ל"ט ע"ב מוכח שחביבות הברכת כהנים מגרעת את החסרון של תרי קלי לא משתמע, משום דאידי דחביבי עלייהו יבהו דעתיהו ומשתמע תרי קלי, כדמצינו בקריאת המגילה.

דיבור בישראל כיצד: יש בזה ב' פנים, קודם הברכה ובזמן הברכה. א. קודם הברכה ע"י קריאת ישראל 'כהנים' שההלכה היא שכהן ששמע את הקריאה כהנים ולא עלה עובר בעשה. וכתבו האחרונים שקריאה זו תהיה ע"י איש קבוע מחשובי הקהל שהוא כמו שליח של הקהל לפנות בבקשה לכהן ברכני גם אני אבי¹². ב. ובזמן הברכה היא מתקיימת **באמירת אמן** שהחשיבוה חז"ל מאד עד ששאלו במסכת מגילה

11. מבואר כאן שתכלית הברכה היא בישראל ולא בכהן המצווה

12. 'בואר בזה דברי החרדים שאף בישראל בכלל הברכה יש שלמדו מכאן שיש מצווה להתברך וב' תשובות הגר"ח קנייבסקי הביא בשם החזו"א שאין מצווה להתברך וכדי למעט בפלוגתא ניתן לומר בפשטות שכונת החרדים שהואיל וכל חיוב הברכה על הכהן חל רק על ידי פניית הישראל נמצא שאין הישראל יכול לצאת החוצה בזמן הברכה דהא אין מברך ללא מתברך וכל חיוב הכהן חל במאמרו ופשוט

כוחו של המברך לפי מידת טובו שיעורי חומש (הרב ולבה)

ברש"י "והיה ברכה - הברכות נתונות בידך, עד עכשיו היו בידי, ברכתי לאדם ונח, ומעכשיו אתה תברך את אשר תחפוץ".

ענין הברכות איננו דבר פשוט כפי שאנו רגילים לחשוב. לנו נדמה שזה סתם דיבורים, שמבקשים ברכה ממישהו, והוא עונה "זייט מצליח", "זייט געזונט און שטארק".

פעם בא בחור לבקש ברכה מהמשגיח ז"ל שיפטרוהו מהצבא, וישב לו אז נכדו על ברכיו. אמר לו המשגיח "ממני אתה מבקש ברכה? תבקש ברכה מהילד הזה, כי הוא לא טעם טעם חטא, והוא יכול לברך אותך". פעם אחרת סמוך לפטירתו, איזה בחור היה צריך להתיצב לצבא וביקש מהמשגיח ברכה, הוא חשב קצת וענה שאיננו מרגיש טוב ואיננו יכול לברכו עכשיו, מה הפשט בזה?

משה רבינו בידך את הכלל ישראל "ה' אלקי אבותיכם יוסף עליכם ככם אלף פעמים ויברך אתכם כאשר דבר לכם", וכתוב בחז"ל (דב"ר א, יג) "כך אמרו לו ישראל, רבינו משה, הקב"ה לא נתן קצבה לברכותינו ואתה אמרת אלף פעמים, אמר להם מה שברכת אתכם משלי ברכתי, כשיבא הקב"ה יברך אתכם כאשר דבר לכם". ביאור הענין: "טוב עין הוא יבורך" (משלי כב, ט) מי שהוא טוב עין, הוא יכול להיות הצינור שדרכו ירד שפע לעולם. וזה תלוי בכל אדם. משה רבינו חש בעצמו שהעין טובה שלו מגיעה עד אלף פעמים, אבל יותר מכך איננו יכול לברך. זה יסוד הברכה.

והגמ' אומרת בב"מ (מב, א) "אין הברכה מצויה אלא בדבר הסמוי מן העין". כל עוד האדם לא מנה את תבואתו הוא יכול להתפלל שיתרבה, אבל אחרי מדידת הגורן הרי זו תפילת שוא. מה זה משנה להקב"ה אם זה קודם או אחר שמדד את תבואתו? ביאר המשגיח ז"ל שברכה, פירושה להמשיך על הדבר שפע מאיתו ית', לפני שהאדם מדד, הוא אינו יודע את מדת תבואתו והוא עוד מאמין שה' יכול להשפיע ולהרבות את תבואתו בלי שיעור, אבל אחרי המדידה האדם נהיה צר עין על תבואתו וכבר אין לו את ההשגה שהתבואה יכולה להתרבות, וממילא התפילה הזאת היא תפילת שוא.

נשים רווקות¹⁷ שבספרי היתרבו שאף הן בכלל הברכה האם צריכות לבוא לבית הכנסת או שהן בכלל העם שבשדות, וצ"ע.

ובכלל ניהוגי קבלת הברכה כלול בזה הרכנת הראש, וכדמצינו בתרגום יונתן בן עוזיאל על שיר השירים פרק ז' פס' ח "זאת קומתך דמתה לתמר ושדיך לאשכולות" וז"ל "ובעידן דפרסין כהניך ידיהון בצלו ומברכין לאחיהון בית ישראל דדמין ארבעת ידיהון מתפרשין כלולבי דתמר וקומתהון כדקלא וקהליך קימין אפין באפין כל קבל להניא ואפיהון כבישן לארעא כאתכלא דענבין. עכ"ל.

שאו ידייכם קודש וברכו את עם ה'

ד. ונראה שאף כהן המברך מתקיימת חלוקה לג' חלקים **מחשבה דיבור ומעשה**.

מחשבה כהן כיצד: ידע ויבין הכהן שהוא בעצמו המברך, וזהו המכוון בדברי המדרש "ושמו את שמי על בני ישראל ואני אברכם" לא מפני שציוותי תברכו אלא ברצון ובכוונת הלב. ובמהרה"א בסוטה סמ"ק ע"ז את נוסח הברכה "לברך את עמו ישראל באהבה" ומקורו מדרשת חז"ל "טוב עין הוא יבורך" אל תקרי יבורך אלא יברך. ובגמ' א במשלי דריש להו על חמשה סוגי עיניים טובות¹⁸ שניחן בהם הכהן ועל ידם ישפוך את שפעת ברכתו¹⁹.

ושורשי הדברים מבוארים בשמעתתא דחולין דף מ"ט ע"א וז"ל דתניא כה תברכו את בני ישראל רבי ישמעאל אומר למדנו ברכה לישראל מפי כהנים לכהנים עצמם לא למדנו כשאומר ואני אברכם הוא אומר כהנים מברכים לישראל והקב"ה מברך לכהנים, רבי עקיבא אומר למדנו ברכה לישראל מפי כהנים מפי גבורה לא למדנו כשאומר ואני אברכם הוא אומר כהנים מברכים לישראל והקב"ה מסכים על ידם, ולר"ע ברכה לכהנים מנא ליה אמר רב נחמן בר יצחק מואברכה מברכך. וברמב"ם פסק כר"ע²⁰ נמצא שכפי שיעור הברכה שנתן הכהן כך יצטרף עמו הקב"ה²¹ ובזוהר הקדוש בפרשת בלק איתא כל כהן המברך באהבה ברכתו מתקבלת. ועיין בזוהר פרשת נשא²² שכהן שיש לו שונא בתוך הקהל או שהוא שונא לאיש מתוך הקהל אסור לו לעלות לברך

בית כנסת שכולו כהנים מי יענה אמן אחר ברכתם וסמכו בזה על הנשים והקטנים, ולא זו בלבד אלא שבאמירת ג"פ אמן נחלקת ברכת הכהנים לשלש ומכאן כינויה הברכה המשולשת²³ בק"ס על הרמב"ם יצא לחדש שענית אמן חיובה מדאורייתא ובאגר"מ פסק שאין להתחיל שמו"ע למי שיודע שלא יוכל לענות אמן על בברכה"נ וגדולה מזאת מצאנו שבביהכ"ס של כהנים מספיק ישראל אחד כדי לענות אמן ואם אין שם ישראל צריך י' כהנים שיענו אמן ובמ"ב ביאר הטעם בזה כיון שברכה זו נועדה לישראל קבלתה בחד סגי משא"כ גבי הכהנים שאינם בכלל מקבלי הברכה הוא גדר של דבר שבקדושה דבעינן י'.

ובמגילה י"ח שנינו "ומה ראו לומר שים שלום לאחר ברכת הכהנים דכתיב ושמו את שמי על בני ישראל ואני אברכם ברכה דהקב"ה שלום" נמצא שאמירת אמן בשים שלום הוא בכלל אמן דברכת הכהנים²⁴.

ובכלי יקר על התורה דקדק לשון הפסוק "אמור להם" מכאן שהחזן מקריא לכהנים מלה במילה נוסח הברכות, וטעמו של דבר שהחזן הוא הסרסור המושך שפע צינור ממקור הברכות תחילה ומוריק אותם על ראש כהנים וכשאומר תחלה אל הכהן יברך ה' עושה את הכהן תחילה כלי מלא וגדוש ברכת ה' ואח"כ הכהן אומר לישראל ומוריק מכלי מלא לכלי ריקן, אבל אם לא היה הכהן מתברך בתחילה היה מוריק מכלי ריקן לכלי ריקן. ועי' סוטה ל"ט ע"ב פלוגתא דאמוראי בענין הזכרת פסוקים ע"י ישראל המתברך, וכתב רש"י וז"ל להראות שברכת רבו **חשובה לו ועריבה עליו**.

מעשה בישראל כיצד: פנים בפנים כדרך מקבלי ברכה, צא ולמד שבבבלי בסוטה החמירו מאוד בעמידה בברכת כהנים לצדדים ולחוץ שאינם בכלל מקבלי הברכה משום זלזול בברכה, וז"ל רש"י העומדים בבית הכנסת אחורי הכהנים לא אניסי אלא שאין הברכה חשובה עליהם לעקור רגליהם ולבוא לפני הכהנים להיות מתברכין פנים כנגד פנים כדת הלכך אינם בכלל הברכה כדאמרין כה תברכו פנים כנגד פנים, ובטו"א בדעת הרמב"ם כתב שאע"פ שבמקדש היו מזכירין את השם המפורש בברכת כהנים בכל יום לא היו העם העומדים בעזרה כורעים ומשתחוים **כדי לא להפסיד מעלת פנים בפנים**, ודו"ק. והעם שבשדות נחשבים כמקבלי הברכה כיון שהם אנוסים²⁵. וביאור הלכה²⁶ כתב דקולת קבלת ברכת כהנים ע"י העם שבשדות הוא רק בדליכא בית הכנסת בעיר. ויש לדון לגבי

17. דנשואות כבר כתב הב"ה שם שמתברכות דרך בעליהן ואף לגבי נשי כהן כתב שלא חל עליהן הברכה כפי שלא חל על בעליהן.

18. כנגד חמשה סוגי עיני אביש.

19. עי' תיקוני זוהר ת"ע ובביאור הגר"א שם.

20. יש תימא שבברמב"ם (פ' ט"ו מהלכות תפילה הל' ז') פסק שאף כהן רשע יברך משום שהברכה מגיעה מהקב"ה ולא מפי הכהן, וצ"ע.

21. ובבית בריסק מוטו שזה המכוון בסברת הבית הלוי שלא שייך שומע כעונה בברכת הכהנים משום בקול רם כלומר דבדרשת חז"ל איתא אמור להם כאדם האומר לחבירו והיינו שהכהן הוא עצמו מברך את הישראל חבירו ומה יתן ומה יוסיף בזה שומע כעונה שענינו לצאת ידי חובה בא' מירת דברים שבקדושה, עיין בשיעורי ר' מיכל (סוטה) וכן באבי עזרי.

22. מובא במ"א.

13. צפנת פענח.

14. הגר"מ שטרנבוך.

15. הגר"ל הוכיח דמדליכא קפידיא של כהן השונא כלפי העם שבשדות מוכח דברכתם נחית דרגא, ויש שדחו דבריו דבלא הוי אין השנאה מתעוררת.

16. ס' ק"ח ד"ה אם הם אנוסים וכו'.

מנחות יח: נשיאת כפיים בפנים: ביאר רש"י בעזרה כדכתיב וישא אהרן את ידיו אל העם ויברכם (ויקרא ט כב').

וס"ל לרשי דאותה ברכה היתה ברכת כהנים וכן פירש בשבת פז: דאותו היום של שמיני למילואים נטל עשר עטרות ואחת מהן ראשונה לברך את ישראל וכתב רש"י "לברך ברכת כהנים".

אכן הרמב"ן (שם ד"ה ויברכם) נתקשה בזה דהרי ברכת כהנים נאמרה רק בפרשת נשא וס"ל דברכת אהרן היתה ברכה בעלמא כברכת שלמה בשעת חנוכת המקדש.

והרמב"ן מביא דברי התו"כ דאיתא: "ויברכם, זו ברכה שתומה שאי אתה יודעה, חזר הכתוב ופירש להלן יברך ה' וישמרך", ולכאורה מפורש בזה כרש"י דברכת אהרן היתה ברכת כהנים. ומתריך הרמב"ן פירושו בב' אופנים, ובאופן הב' כתב: "שכאן (היינו בשמיני למילואים) ציוה אותנו בנשיאות כפיים ליום זה, ולהלן נתנה ברכה זו לו ולבניו לדורות", עכ"ל. ולכאורה כוונתו, דאה"נ גם אהרן בידך ברכת כהנים, אלא שכאן לא ניתנה לו לדורות. וצ"ע מה הועיל בזה, הרי לפירושו ברכת אהרן היתה ברכה בעלמא ולא ברכת כהנים. וצ"ל דר"ל, דאע"ג שבו ביום בירך אהרן ברכת כהנים, אבל כיון שבאותו זמן לא ניתנה לדורות אין זו ברכת כהנים אלא ברכה בעלמא, ודו"ק.

והנה לפירוש רש"י דברכת אהרן היתה ברכת כהנים, מוכח לכאורה דגם כשכהן יחיד מברך איכא בזה קיום ברכת כהנים דאורייתא, דאהרן יחיד היה. ועיין בתוס' לקמן מד. (ד"ה כל כהן) דס"ל דמדאורייתא בעינן ב' כהנים לברכת כהנים, וכהן יחיד הוי מדרבנן בלבד, וצ"ל דס"ל כרמב"ן דברכת אהרן היתה ברכה בעלמא. ואולי אין כל זה מוכרח, דיתכן דאף רש"י ס"ל דמדאורייתא בעינן ב' כהנים, והתם בני אהרן ברכו עמו, וממילא גם אין ראיה דתוס' ס"ל כרמב"ן.

וע"ע בגמ' סוטה לח. דילפינן כמה דינים בברכת כהנים מברכת אהרן בשמיני למילואים, ומבואר לכאורה כרש"י דאותה ברכה היתה ברכת כהנים, (וקאמר שם גם "אי מה להלן כהן גדול", ומשמע דבשמיני למילואים רק אהרן בירך, ולא כמו שצידדנו דיתכן שגם בניו ברכו. ואולי קאמר כן משום שרק הוא נזכר בפירוש בפסוק, אבל באמת גם בניו ברכו). וצ"ל דהרמב"ן יפרש דהתם הוי רק ילפותא בעלמא לצורת ברכת כהנים, ולעולם ברכת אהרן לא היתה ברכת כהנים ממש, ודוחק.

וסכנה הוא לו, ומעשה בכהן שעלה ובירך ונעשה גל של עצמות.

ובכלל האהבה הנדרשת מן הכהן בברכתו, נדרש הכהן לברך גם בשמחה²³ ומקורו מברכתו של יצחק אבינו שביקש שיביאו לו לאכול לפני שבירך כדי שיהיה בשמחה ובטוב לבב, ונדרש הכהן להיות בשמחה אף בלא מאכל יותר מיצחק אבינו שנוזקק לאכילה כדי להיות בשמחה, ושמעתי מחכם אחד שסוד הענין הוא שיצחק שורשו בגבורות וצריך למתקם באכילה ושתיה, ואילו אהרן איש חסידך יניקתו מן החסדים²⁴ ובקל יכול לבוא לידי שמחה. ולכך פטר את הרווק מנשיאת כפים כיון ששרוי בלא שמחה²⁵ וכן הורה שאבל לא ישא את כפיו כל י"ב חודש שאע"פ שאהבה איכא שמחה ליכא, וזה נראה לענ"ד טעם מנהג אר"י דבט' באב אין נושאין כפים אלא במנחה דקלישא האבלות וחזרה השמחה.

וברמ"א מצא בזה מקור לכך שבחול אין נושאין את כפיהן אלא במוספים של ימים טובים, כיון שטרודים בפרנסתם כל השנה ואין ליבם שמח בברכת הכהנים²⁶. ע"י ביאור הגר"א ה' יו"כ שברכת הבנים בעיו"כ צריכה להיות בשמחה כמו ברכת הכהנים.

דיבור בכהן כיצד: באמירת הברכה בנעימה ובאהבה ובהשתוות עם אחיו הכהנים בקול רם כאדם האומר לחבירו²⁷, ובירושלמי ובספרי²⁸ הקישו את ברכת כהנים למעמד הברכות והקללות של הר גריזים והר עיבל, ושם איתא וענו הלויים ואמרו קול רם בקולו של רם, שאף הקב"ה משתתף באמירת הברכה, הא למדת גודל יקרת הענין. ובבבלי בסוטה דימו מעמד הברכה לעבד שרבו מברכו. ובדבר אברהם²⁹ כתב שזהו המכוון בדברי החרדים שאף הישראל בכלל המצווה היינו בזמן שהשכינה מתגלית מתוך ידיהם של הכהנים כדי לברך את ישראל.

עוד מצאנו בלבוש שלברכת כהנים יש גם אופי של תפילה וההלכות המתחייבות מזה³⁰, ומצאתי לזה מקור בדברי הימים ב' פרק ל' פסוק כז 'ויקומו הכהנים הלויים ויברכו את העם וישמע בקולם ותבא

תפילתם למעון קדשו לשמים', וע"י במלבי"ם שם שפסוק זה בברכת כהנים קמיידי, נמצא שניתן כח מיוחד לכהן להתפלל ולברך בחדא מחתא³¹ וביאור ברכת 'שמח תשמח' שבשבע ברכות כתב רש"י כתובות ח' "שהרי תפילה היא שמתפללים ומברכין שיהיו שמחים בהצלחה כל ימיהם לפיכך אין להתום וכו' אלא ברוך ה' משמח את שניהם לעולם בסיפוק מזוונות וכל טוב" עכ"ל. וחכם ויפה אמר ח"א שהיות וכח זה להתפלל ולברך בחדא מחתא ניתן לכהנים כפי שנתבאר, מן הראוי לכבד ברכה זו לכהן.

מעשה בכהן כיצד: בנטילת ידיהם ע"י הלויים כמו בעבודת המקדש ובזהר הק' כתב שאף הלוי יטול ידיו קודם שנוטל לכהן ויש שהחמירו שאף יברכו על נטילת ידים³², ובעקירת רגליהם בעבודה כדאיתא במגילה שכל כהן שלא עקר את רגליו ברצה לא יעלה לדוכן³³, ובשעת הברכה בנשיאת כפיהם כנודע מעלתו ממה שרבינו סו"פ בשלח והיה כאשר ירים משה ידו וגבר ישראל וכו', ועיין שם רבינו בחיי וברמב"ן גודל מעלת נשיאת כפים לתפילה ולעבודה, וכן איתא בזוהר ריש פרשת יתרו. וע"ע רבינו בחיי פרשות נשא ובלק.

תוכן הברכה ודרך פעולתה על ג' חלקי קומת האדם

ה. ולאחר שביארנו שעבודת ההכנה לברכה חלוקה היא לג' חלקים מחשבה דיבור ומעשה, נראה לבאר עוד שגם תוכן הברכה מורכבת מג' חלקים אלו.

דהנה כבר נודע שקומת האדם כלולה בג' חלקים נפש רוח ונשמה וכנגדם מחשבה דיבור מעשה³⁴, וידוע שהנפש משכנה בכבד והיא כנגד כח העשייה, והרוח משכנה בלב והיא כנגד הרגש וההתפעלות וכח הדיבור³⁵, והנשמה משכנה היא במוח כנגד כח המחשבה והשכל, ובלשם בספר הקדו"ש: כתב לפרט עוד כוחות אלה ותוכן דבריו שגם הנר"ן עצמם נחלקים כ"א לשלושה חלקים, כלומר בכח הנפש יש גם רוח ונשמה ושמותם הם נפש דנפש רוח דנפש ונשמה דנפש, וכן ע"ז הדרך ברוח ונשמה³⁶, נמצא שג' חלקי האדם

31. וברכה היא פניה ואיחול למהתברך בעוד שתפילה היא פניה כלפי שמיא על נשוא התפילה.
32. טור.
33. ובר"ן כתב שלפ"ז יש לקרוא "כהנים" ברצה.
34. נפש החיים שער א' פרקים יב, יט.
35. וכמאמרם ז"ל "יהי האדם לנפש חיה" לרוח ממללא.
36. דרך משל אכילת הקרבנות, שהיא פעולה גשמית יש כח לבררה למעשה רוחני ע"י נשמה דנפש, וכן בכיוצ"ב במעשה הצדקה שעניינה היא חומר ויעיין עוד בשער הכוונות: עניין מוצ"ש שביאר, שעבודת מעשי המצוות מכוון ל"נפש", ולימוד התורה ל"רוח".

23. מרדכי מגילה
24. אוצרות חיים שער הארת ז"ן
25. וכן איתא בזוהר
26. ונראה שבארץ ישראל שמחים על אף טרדות הפרנסה, וכדמצינו בנדרים דף כ"ב שקללת לב רגז נאמרה בבני חו"ל.
27. וזהו באמת תוכן ברכת כהנים שהכהן עצמו מברך את אחיו הישראל.
28. טור
29. ה"א סי' כ"ח
30. עיין מ"ב

אופי הקשר של מברך ומתברך

הנלמד מברכת יצחק לבנו

**ועתה שא נא עליך וכו' והביאה לי ואוכלה בעבור
תברך נפשי** (בראשית כ"ז ג' מלבי"ם).

ועתה שא נא עליך. הטעם שצוה לעשות לו טעמים, הוא, כי אחר שענין הברכה הוא שהמברך בכונתו יעלה בדבקות נפש אל המקור העליון, אשר שם צוה ה' את הברכה, ויזיל מי הברכה מדליו על המתברך, וגם יכין את המתברך שיהיה מוכן לקבל שפע הברכה, ובזה צריך ג' ענינים א) שיכין את המברך שיהיה מוכן אל השפע ההוא. ב) להכין את עצמו שיעלה בסולם הדבקות עד מקור הברכה. ג) שיהיה התקרבות וחיבור בין המברך ובין המתברך, שלשת אלה רצה להכין עתה, וע"כ הקדים ויאמר בני שזה הכנה מצדו, ויאמר הנני שזה ההכנה מצד עשו, ועל כן כדי שיהיה עשו מוכן לקבל הברכה צוהו במצות כבוד אב שהיא מצוה פרטית שיעדה התורה ע"ז אריכות ימים בעה"ז, שאחר ששלשה שותפים בפרט הקב"ה ואביו ואמו, ה' בורא הצורה ואביו ואמו? את החומר, אם מקיים מצות כבוד מצד שהמציאו את החומר יאריך חיי גופו בעה"ז, ובכבודו את ה' בורא הנפש יקבל שכר נפשי בעה"ב, וע"כ כדי שיקבל ברכת העה"ז צוה במצות כבוד, ויען שהמצוה תהיה בשלמות יותר אם ירבה לעסוק בה ביגיעה והכנה רבה והשתדלות, לכן אמר שא נא עליך תליך וקשתך, כי דרך הצידי שבצאתו לצוד עוף קל לא יקח עמו כל כלי הצידיה, וע"כ צוהו שיקח כל כליו כהולך לצידיה גדולה, וצא השדה אף אם יש אתך ציד חיה או עוף בבית, תצא השדה לצוד למעני ביחוד לשם מצות כבוד.

ועשה. ונגד שיהיה התקשרות בין המברך להמתברך אמר ועשה לי מטעמים כאשר אהבתי והביאה לי, שמצד שיהיו המטעמים עשויים באופן שאהבתי אותם, ומצד שאתה תביא לי שאתה תהיה המשיפע אותם ואני המקבל, יהיה התקשרות בנינו כדרך הנותן והמקבל, ואוכל לחזור להריק עליך ברכה שאהיה אני המשיפע ואתה המקבל, ונגד שיהיה המברך מוכן להוריד השפע אמר ואכלה בעבור תברך נפשי, והוא כמ"ש מהר"י מינין בדרשותיו, **שבעבור שהנביא המגיד העתידות או המברך צריך להפשיט את נפשו מגופו ולהדביקה ברוחניות, היה צריך לתת שוחד אל הגוף תשורה או מתן מה שהגוף נהנה ממנו, בענין שגם הגוף יסכים אל ההפשיטה הזאת שהיא נגד טבעו, ובענין זה היו התשורות שהביאו אל הנביאים כמ"ש ומה נביא לאיש האלהים?, כי זה היה שוחד לכח החמרי שיתרצה להפשיטת הנפש, עד שתוכל הנפש להתבודד, בענינים האלהיים, ועז"א בעבור תברך נפשי.**

ראשונה היא ברכת "יברך" מתייחסת לחלק הנפש הוא חלק החומר(אשר כל קיומו הוא כעבד המשמש את אדונו היא הדעת) וקיומו במתנת הנכסים והשמירה עליהם (וכן מעשי המצוות בנשמה דנפש), וברכה שניה היא ברכת "יאר" מתייחסת לחלק הרוח אשר כלול בזה עסק התורה בשמחה ברוח דנשמה וכן התרוממות רוחו של האדם ברוח דרוח, וקבלת השמחה תבוא באמצעות הפנים השוחקות העליונות עד אשר יעלה חן על כל סובביו (ויחונק), והברכה השלישית היא ברכת "ישא" מתייחסת לחלק הנשמה, וכבישת הכעס מאפשרת את החיבור בין הנשמה לאלוקים.

וכדברים האלו ממש מצאתי בספר דרשות מהר"י איבן שועיב³⁸ שכתב שזכו ישראל לג' ברכות אלו של ברה"כ כנגד ג' סוגי ברכות שמברכים ישראל את אביהם שבשבמים, ה"ה. א. **ברכת הנהנין** - ברכת הנאות הנפש. ב. **ברכת השבח** - ברכת התפעלות הרוח כגון יוצר אור, ברכת הרעמים והברקים, משנה הבריות, שחלק מחכמתו. ג. **ברכת המצוות** - ברכת הנשמה על כח פעולתה בציוויו יתברך שמו³⁹.

ועיין בס' החינוך⁴⁰ וז"ל ברכת המזון מן התורה היא וכל שאר הברכות הם מדרבנן חוץ מברכת התורה שלפניה, גם הרמב"ן יחשוב אותה מצות עשה בפני עצמה, והענין הזה שחייבנו הקל ב"ה ברכה לקריאת התורה לפניו ובמזון לאחריו מן הדומה שהטעם הוא לפי שהוא ב"ה לא ישאל מן החומר לעובדו ולהודות בטובו רק אחר שיקבל פרס ממנו כי החלק הבהמי לא תכיר בטובה רק אחר ההרגש, אבל "מצוות התורה שהיא חלק השכל והשכל קודם קבלת התועלת יבין אותו ע"כ יחייבנו הקל להודות לפניו קודם קריאת התורה", והמודה על האמת ימצא טעם בדברי, עכ"ל.

גדולה מזאת מצאנו בדברי ה'כלי יקר'⁴¹ וז"ל "ועל צד הרמז יש לפרש שלוש ברכות אלו ע"ד שפירשתי למעלה פר' יתרו⁴² המדרש⁴³ האומר שמתחילה קרא הקב"ה לישראל 'בת' ואח"כ 'אחות' ואח"כ 'אם', כי כל זה מורה על הממשלה, כי מתחילה קראה 'בת' שמסתמא האב מושל על הבת והוא למעלה והבת למטה,

מצד היותם חלקים נפרדים מחייבים יחוסי ברכה אליהם בתור פרט ובתור כלל, ועל האופן הזה יצאתי לבאר את ג' חלקי הברכה של ברכת כהנים³⁷, ובחסד ה' מצאתי לי בית אב בספרי המפרשים ה"ה ה'אברבנאל' ה'אלישיך' ה'כלי יקר' וה'שם משמואל'.

הנה ברש"י הק' בפרשת נשא, פרק ו' פסוקים כד-כו כ' **"יברך ה'** - שיתברכו נכסין, **וישמוך** - שלא יבואו עליך שוודים ויטול ממנוך שהנותן מתנה לעבדו אינו יכול לשומרה מכל אדם וכיון שבאים ליסטים ונוטלים אותה ממנו מה הנאה יש לו ממנה אבל הקב"ה הוא הנותן והוא השומר, **יאר ה' פניו אליך** - יראה לך פנים שוחקות פנים צהובות, **ויחונק** - יתן לך חן, **ישא ה' פניו אליך** - יכבוש כעסו. ע"כ. ופירושו של רש"י אומר דרשני, א. בביאור ל"יברך" מדוע הביא משל למלך שנתן מתנה לעבדו ולא אב שנתן מתנה לבנו. ב. בביאור ל"יאר" כתב שיראה לך פנים שוחקות ולאחר מכן ב"ישא" כתב יכבוש כעסו, ותימה הוא שהקדים את שחוק הפנים לכבישת הכעס ובנוהג שבעולם קודמת היא כבישת הכעס לפני שוחקות, ג. זאת ועוד אם בעידנא דריתחא עסקינן כיצד זכה העבד בברכה של נכסים ושמירה. והמבואר בזה בעז"ה שבשלשה חלקי קומת האדם עסקינן, וכל קומה זקוקה היא לברכה בפנ"ע וקבלת ברכה על חלק הנפש אין בכוחה בהכרח להועיל על חלק הרוח ולא זה וזה על חלק הנשמה. נמצא שכך הם פני הדברים, דיתכן ואדם בחלק הנפש שלו (המעשים) עושה את הדברים כרצונו יתברך אמנם חלק הרוח (חלק הלב היא השמחה בעשיית המצווה) בל עימו, ויתכן עוד שזה וזה זכאים הם לברכה אבל חלק המוחין היא הנשמה והדבקות לא השיגה את רצונו יתברך, וכבר נודע מש"כ הנפה"ח שלאחר חטא אדם הראשון נסתלקה ממנו תודעת הנשמה, ולאחר הכנה ראויה יכול אדם לחוש "ניצוצות ממנה לפרקים". והמסך המפריד בין הנשמה לאלוקיה יכונה בשם 'כעס' אשר הוא מפריד בין הנשמה להשפעה אלוקית ולכשיכבש הכעס תהיה הנשמה אחוזה ודבוקה בו והיא כפורחת עלתה ניצה ולכשתושלם כל קומת האדם הרי הוא סולם מוצב "ארצה" וראשו מגיע "השמימה".

אמור מעתה שזהו שפירש רש"י, שברכה

38. תלמיד הרשב"א.

39. דברי הק' סובבים על ג' חלקי הנו"נ של נפש וכמו"ש.

40. מצוה ת"ל - ברהמ"ז.

41. במדבר ו' כ"ד.

42. שמות י"ט ד'.

43. שה"ש רבה ג' כ"א.

וכוונות יחודים ל"נשמה".

37. וזהו הטעם של ריבוי הפירושים בתכניה של ברכת כהנים הואיל שכל מפרש יתייחס לחלק אחר בפרטי הברכה והכל אמנת "אל יחסר המזג".

נפש

נפש דנפש נפש דרוח נפש דנשמה

יברך

שיתברכו נכסים (רש"י) במשא ומתן (לקח טוב) בממון - שלא יהיה גבית מס (תנחומא) בבנים (לקח טוב, דעת זקנים) בתלמידים (לקח טוב) בזקנה (שם) ברוך פרי בטן (ספרי זוטא) טנאך (במד"ר) ברוך אתה בבואך (מדרש אגדה) בעיר (מד"ר) בשדה (ספרי זוטא) בצאתך (שם) בעולם הזה (מדרש אגדה) בעולם הבא (שם) ברוך תהיה מכל העמים (שם) יהיה לך תוספת חיים ועשר (אבן עזרא) ויהיו הכל מתברכין בך (לקח טוב) ויהיה תוספת לכל אדם במה שיש לו (אבן עזרא)

ד

בנכסים ובגוף בגימטריא "יברך ד" (בעל הטורים).

וישמך

בעולם הזה (ספרי וספרי זוטא) שלא יבואו שודדים לטל ממוןך (רש"י) את גופך מן המזיקים (מד"ר) ומן הגזלנים (ספורנו) ומכל חלי (פרוש ספרי) שלא ישלטו אחרים עליך (מד"ר) בבנות שצריכות שמירה [מן הזימה] (רש"י, תנחומא, דעת זקנים) מיצר הרע - שלא יוציאך מן העולם, ולא תלכד ברשתו על ידי העשר שיתן לך (מד"ר, פירוש ספרי) מן הגיסות, ומן המלכויות (משנת רבי אליעזר פ"ד) ולא יוסב רעה מהברכה (אור החיים) ותעשה ממון מצות (מד"ר) וישמר התוספת, שלא יגזל אחר מה שהוסיף (אבן עזרא) ישמר את הקץ (ספרי) ישמור אותך לעתיד לבא מן הפרענויות שיהיו באותה עת (ספרי, פרוש ספרי, מדרש הגדול) I ולא יסלק שכניתו מעמך (לקט טוב) ישמורך בשעת מיתה (במד"ר) ישמור רגלך מן הגיהנום ישמור ברית אבותיך (במד"ר) ישמור לך את הקץ (שם).

רוח

רוח דנפש רוח דרוח רוח דנשמה

יאר

יראה לך פנים שוחקות (רש"י) ויביט בך בפנים מאירות (במד"ר) יתן לך מאור עינים (ספרי) ויתן לך חיים (תנחומא ישן) זה מאור השכינה (ספרי זוטא) זה מאור התורה - שיאיר עיניך ולבך בתורה (במד"ר) זו חכמה שנאמר: (קהלת ח) "חכמת אדם תאיר פניו" (לקח טוב) שהכל יראו שעליך רוח ד' (תורה תמימה) יגלה עיניך באור פניו להביט נפלאות מתורתו וממעשיו אחר שתשיג צרכיך בברכתו (ספורנו).

ד

הקב"ה יתן לכם אור (מדרש אגדה) ויתן לך בנים בני תורה (במד"ר) ויתן לך אור פנים בגאולה (מדרש אגדה).

פניו

זו ישועה, יהיו פניו אליך בהארה ובהשגחה גלויה (תורה תמימה) ישמוך עליהן חוט של חסד (משנת רבי אליעזר פ"ד) ולא יהיה מסך המבדיל בין ישראל לאביהן שבשמים (אור החיים) ובזה יאיר שכניתו על ישראל (אור החיים).

ע"כ אמר "יברך ה' וישמורך" שתמשוך שפע הברכות מלמעלה כי הוא שומרך וכל שומר למעלה מן הנשמר כמו שנאמר "בשכבך תשמור עליך", וכן רבים. ואח"כ קראה 'אחות' בדומה לו, על מדרגה זו נאמר 'יאר ה' פניו אליך' בעומדך לנגדו פנים בפנים כדרך קבלת הלבנה האור מן החמה בעומדה לנגדה. ואח"כ קראה 'אם' המושלת על הבת, כך צדיק מושל ביראת ה' כמו שעניי הבת נשואות אל האם, כך 'ישא ה' פניו אליך' כביכול, ואין להאריך בדברים אלו אבל נכוחים הם למוצאי דעת. עכ"ל. ונבאר דבריו שבתחילת הקשר של האדם עם אלוקיו הוא בבחינת 'בת' קטנה שכל צרכיה הם חומריים, ולאחמ"כ כשמתגדל יותר מכיר את אלוקיו הרי הוא בבחינת 'אחות' שזה קשר הלבבות הוא הרוח והדיבור שהוא ההתקשרות, ולבסוף הרי הוא בבחינת 'אם' כלפי השכינה כמש"כ הנה"ח תחילת שער א' שכל כח פמליא של מעלה מגיע מעבודת האדם כמו שנאמר 'תנו עז לאלוקים' וכן 'אתה קדוש יושב תהילות ישראל וכו'" נמצא שהברכה השלישית ברכת 'ישא ה' פניו אליך' כביכול שמדרגת האדם תגיע לכך "שהשכינה תשא את פניה לצדיק שיתן לה את מזונותיה" היא הנשמה הנדבקת בחכמתו וברצונו של עילת כל העילות ב"ה.

וחתימת הברכה השלישית היא ברכת 'וישם לך שלום' תכליתה הוא לקשר את כל חלקי האדם לעבודה משותפת, כמ"ש לאהבה את ה' אלוקיך "בכל לבבך והכל נפשך" ר"ל הן בחלק הבהמי ה"ה חלק הנפש בבחינת 'וראו כל בשר יחדיו כי פי ה' דיבר', הן בחלק הלב ה"ה חלק הרוח השמחה וההתפעלות כמו שנאמר 'עבדו את ה' בשמחה', זוהי שירתו של דוד המלך ע"ה "ליבי ובשרי ירננו לקל חיי" וגדולה שבכולם הוא חלק הנשמה כמ"ש 'כל הנשמה תהלל קה הללויה'⁴⁴

תפלת הכהנים שברכתם תתקבל וכמה עובדות מגדולי ישראל

1. איתא בבבלי סוטה כ"ט **שלאחר ברכת הכהנים** מתפללים הכהנים לפני הקב"ה את נוסח הברכה של וידוי מעשר שני, עשינו מה שגזרת עלינו עשה אתה מה שאמרת השקיפה ממעון קדשך מן השמים וברך את עמך את ישראל וכו', והנה בירושלמי במעשר שני איתא שאע"פ שכל השקפה היא לרעה השקפה זו לטובה, ועיין בספר

טעמא דקרא⁴⁵ למן שר התורה שביאר ענין זה, ותוכן דבריו ובהקדם דענין ההשקפה הוא התפעלות מהנהגה חריגה ולכך מי שעובר עבירה נתפס בו לשון השקפה, וביודוי מעשר שני נתפס בו לשון של השקפה גם לטובה הואיל ואיתא בירושלמי שאמירת וידוי מעשר שני יכולה להיות רק ע"י מי שלא עבר בג' שנים אפי' עבירה דרבנן וה"ד "לא עברתי ממצוותיך ולא שכחתי" וממילא זו ההתפעלות והשקפה לטובה מיראי החטא.

והנה נוסח זה בתפילת כהנים תמוה בתרתי א. לשון מה שגזרת עלינו, וכי גזירה הוא לברך את ישראל ב. שימוש הכהן המברך במטבע לשון דהשקפה על אף שכל השקפה היא לרעה. והנראה בזה בתרתי א. הנה הבאנו לעיל שהכהן בעמדו על הדוכן לברך את אחיו הישראלים צריך להסיר כל שנאה וקפידה שיש לו על המתפללים ולברכם באהבה, וכשנתבונן בדבר נראה דנדרש כאן מן הכהן עבודת המידות שאפשר לכנותה בשם גזירה⁴⁶, ומכאן שכשמיסיר השנאה ואוהב את אחיו הישראלים ומברכם באהבה נכלל הוא בכלל ענין ההשקפה, שהרי ביארנו שענין ההשקפה הוא התפעלות ממעשה חריג לטוב ולמוטב, והכהן הלז אשר באהבתו את אחיו מסיר כל שנאה וקפידא, מכלל השקפה לא נפקא. ב. כבר ביארנו שכח ברכת כהנים לעצור גזירות קשות ודינים רעים. ולפי"ז גם אם לשון השקפה כאן הוא כפשוטו השקפה רעה, זה גופא תפלת הכהנים שהשקיפה יתהפך ל"ברך את עמך את ישראל". ודוק.

בספר כה תברכו הביא עובדה מהרב גוסטמן זצ"ל שהיה מראה חיבה מיוחדת לכהנים המברכים אותו ונימוקו עימו שהואיל ורצונו שהכהנים יברכו אותו באהבה לכך מראה להם פנים שוחקות וכמים פנים אל פנים יברכוהו באהבה. עוד שמעתי⁴⁷ ששבת אחת לאחר שנשא הגאון רבי שלום הכהן שבדרון זצ"ל את כפיו בתפלת הנץ הלך לשאת את כפיו שוב במוסף במנין מאוחר שהתפלל בו גיסו הגרש"ז, וביאר הנהגתו שרצונו לברך ברכת הכהנים באהבה גמורה ובגיסו הגרש"ז יכול להתקיים ענין זה, הואיל ומחבבי הדדי.

2. **המורם** מכל הנ"ל שבזמן ברכת הכהנים הקב"ה משרה שכניתו על הכהנים המברכים באהבה ובשמחה,

45. כי תבוא.

46. הזון יחזקאל - תנ"ך.

47. מר"י שוב.

44. כל לרבות כל חלקי הנר"ן.

תדע שבמגילה כ"ה נקטה הגמ' שמספר הקרואים בקריאת התורה בחול במועד ובשבת שהם ג' ה' ז' יסודו בחילוק מספר התיבות בג' פסוקי ברכת כהנים, ובסנהדרין ג' גבי מספר הדיינים הנדרשים לעיבור החודש איתא שם שמתחילים בג' ומוסיפים עוד ב' ומסיימים בז' ומקורו ממספר התיבות שבברכת כהנים, ובבן יהודע ביאר דבקריאת התורה ובעיבור החודש יש בהם ענין של השראת השכינה ובית אב שלהם הוא ברכת כהנים⁴⁸, והישראלים העומדים נכונים לקבל ולאסוף אל כליהם את הברכות היוצאות מפי הכהנים זוכים ומתברכים בז' מיני אושר ואלוהן חכמה בנינים חיים חן עושר ממשלה ושלום ויבואר לקמן פרטי הברכה⁴⁹ ע' סוטה ל"ט ע"ב דאיתא שם בזמן שהכהנים מברכים את העם, העם מה הם אומרים, כ' רש"י שיראו מסבירי פנים ומודים לפניו על ברכתיו להראות שהן נוחות להן, אמר ר' זירא אמר רב חסדא ברכו ה' מלאכיו גבורי כח ברכו ה' כל צבאיו משרתיו עושי רצונו ברכו ה' כל מעשיו בכל מקומות ממשלתו, וכ' רש"י שלש מקראות הם כנגד ג' ברכות. וליבי אומר לי שג' לשונות אלו מכוונים כנגד ג' סוגי הברכות שכלולים הם מנפש רוח ונשמה, כמו שביארנו. ועי' שם עוד בדמוסף דשבת היו אומרים העם ג' ברכות אחרות וכ' רש"י שהוא נשיאת כפים חדש שאינו בחול צריך לחדש את דברי העם. ובתענית ציבור ג' ברכות אחרות וכן בנעילה עוד ג' ברכות אחרות. **נמצא שהשפעת ותוספת ברכת הכהנים עולה ומתעלית היא על מקבליה לפי ערך עבודת הזמנים**⁵⁰.

ח. **ועתה אחי** אחרי הודעתך את כל הטובות הגנוזות בברכת הכהנים שים את לבך ותשוקתך לדבר זה, הנה כל נותן מתנה לחבירו בקשתו מחבירו היא להכין את לבו וחשקו לגודל יקרת המתנה הניתנת לו, וכמאמרם ז"ל הנותן מתנה לחבירו צריך להודיעו, ולכך עלינו בכל יום לרצות ולחשוק ולהשתוק ולהתאוות למתנה זו אשר בה תלויים כל הצלחתינו והליכותינו ובפרט באר"י **בפלטרין של מלך** שאנו מקבלים את צרכינו מידו הרחבה דבר יום ביומו, צא ולמד כמה טצדקי עשו הגר"א ותלמידו הגר"ח מוולוז'ין להחזיר עטרה ליושנה בברכת

48. וע"ע בב"ב צ' ע"א תוד"ה והשקל בסו"ה והרב משולם היה אומר.
49. חסד לאברהם נהר ס"ג עפ"י ספר יצירה.
50. יש מנהג עתיק הובא בנטעי גבריאל שהיו אוספים לכלי את מי הנטילה של הכהן בנעילה והיו שותים או מושיחים את זה על הגוף לרפואה.

הכהנים דבר יום ביומו, ולא עלתה בידם⁵¹ וכתב הנצי"ב⁵² דמנעום מן השמים והוא משום סתרי דסדרי ההשפעה שבחול"ל. ויש לי בזה רמז דהנה ארץ ישראל כינויה בפרשת עקב ארץ אשר עיני ה' אלוקיך בה מראשית שנה ועד אחרית שנה ורמזו בזה שפעת ברכת כהנים לישראל כל יום מהשי"ת מדרשא דמציין מן החרכים שהשם כביכול מציין על ישראל מעד לכפות ידיהם של הכהנים **ובספר עיון תפילה לגרא"ל זצ"ל** כתב שזהו זמן מסוגל לרוממות אהבת ה' ונימוקו עימו דהרי הכהנים נצטוו לברך באהבה ק"ו הקב"ה שהוא המברך אז באותו העת אהבתו לעמו צאן מרעיתו גדולה מאד וכמים פנים אל הפנים. עוד כתב דהואיל ואיתא בירושלמי (הובא בטור) בקול רם שהקב"ה משתף קולו עם הכהנים נמצא שזו זכות עצומה שכל אחד יכול לשמוע בכל הדורות.

ויש איתי עובדא ששמעתי מכהן אחד ששמע מפי בעל המעשה, אותו הכהן היה נושא את כפיו ככהן יחיד בביהכנ"ס בירושלים בשכונת רמות ויהי היום היה נצרך אותו כהן ללכת להתפלל במשך חודש ימים בביהכנ"ס אחר ונשאר באותו ביהכנ"ס ללא כהן והי' שם איש אחד שבאותו הפרק התגלגלו על צווארו חבילין דמעיקין וכשתקפו צרותיו הלך בצר לו אצל הגה"צ רבי יעקב אדלשטיין זצ"ל, ותינה לפניו את כל מכאוביו, וישתומם הגה"צ זצ"ל כשעה חדתא א"ל בני האם נתברכת בעת האחרונה בברכת כהנים? ע"כ. צא ולמד שאע"פ שאותו הכהן היה כהן יחיד הנושא את כפיו, מניעת ברכתו הולידה חבילין דמעיקין רח"ל. תדע שהמ"ב הביא דעת המתירים לכהן להפסיק באמצע תפילת שמונה עשרה כשהוא כהן יחיד כדי שלא ישאר העם ללא ברכת הכהנים ואסר כשיש עוד כהן אחר מלבדו, ולענ"ד זהו טעם מנהג ישראל לעשות כל טצדקי **לזכות בתפילת נעילה בברכת כהנים** שבה כל השערים פתוחים וזוכים בקל לכל הברכות.

כלל גדול כתב הח"ח (בפתחה לשמיה"ל) שכל ברכותיו של הקב"ה נתנו למי שהוא בכלל ברוך והמספר לשון הרע בקביעות נכנס בספק ארור ואינו יכול להידבק בברוך.

במניני "בני הישיבות" ברכת הכהנים בשחרית של חול היא בדר"כ קרוב ל9 דקות מזמן תחילת התפילה. וסימנך הוא "אהיה כ'טל" לישראל".

51. ערוך השולחן קכ"ה.
52. שו"ת משיב דבר.

אליך

כל אשר תבקש ממנו, ובשעה שתדרשו, יאר פניו אליך (אבן עזרא) יקבל אותך וירצה למלאות בקשתך מיד (אבן עזרא).

יחונך

יתן לך חן (רש"י) יתן חנו עליך (מד"ר) בכל מקום שאתה הולך (תנחומא ישן) ויתן חנך בעיני הבריות (ספרי וספרי זוטא) יחון אותך בדעת בחכמה ומוסר ובינה ובהשכל (שם) במשאלותיך (במד"ר וספרי) במתנת חנם (ספרי) לקול זעקתך (במד"ר) שתתקבל תפלתך (העמק דבר) גם עבור אחרים (שם) וזה החן והחסד (שם) יחנה ד' אצלך (תנחומא ישן) יחון אותך בבנים (מד"ר) בתלמוד תורה (שם) יעמיד ממך נביאים (תנחומא ישן) יתן בכס דעת (במד"ר) שתהיו חוננים זה את זה ומרחמים זה את זה (במד"ר) ואם בקשת אותו בעת צרה הוא יחונך יאריך אפו עליך בעת קצפו (מדרש) ימשוך על עם ישראל חוט של חסד (משנת ר' אליעזר) ויעשה עמך חסד להוציאך משעבוד מלכויות ולגאול אותך (במד"ר) יתן לך חנינה בעולם (לקח טוב).

נשמה

נשמה דנפש נשמה דרוח נשמה דנשמה

ישא

יסיר, יכבוש את כעסו (רש"י במד"ר) אותם פנים של זעם, שהיו ראויות לבוא אליך, יסיר ממך (במד"ר) יתן לך נשיאות פנים – חשיבות! (לקט טוב) ישא פניו בדבר שבינך לבינו והוא ההפך מאעלים עיני בכס (ספרי זוטא). ישא ד' פניו – בעולם הזה, אחר שישוב בתשובה (ספרי) ואשר לא ישא פנים, בדבר שבינך לבין חברך, לעולם הבא, אם לא שב בתשובה (במד"ר, ספרי וספרי זוטא).

ד'

אלו מידותיו של הקב"ה, ויהיו מדותיו: רחום וחונן ארך אפיו וכו' נשואות אליך (העמק דבר)

פניו

יהפוך פניו כלפי אצלך (במד"ר) בכל מקום שתפנה, יהיו פניו נשואות אליך (אבן עזרא) ואף בשעה שאתה עומד ומתפלל (העמק דבר) מדותיו של רחמי ד', יהיו נשואות אליך (שם).

אליך

לישראל ישא פניו, ולאומות העולם לא ישא פנים (תנחומא ישן)

וישם

בכניסתך – שלום עם בני ביתך (במד"ר) וביציאתך – שלום עם כל אדם (ספרי במד"ר) שאפילו אויביו משלימין עמו (לקח טוב) שלום מן המלחמות (שם) שלום מן החיות והמזיקין (שם).

לך

לא יגע בך רע, לא מאבן, לא מחיה רעה, ולא מאויב (אבן עזרא)

שלום

התכללות כל הנר"נ

זה שלום תורה (ספרי) זה שלום מלכות דוד (ספרי במד"ר) שיפטר מן העולם הזה, בשלום ובשיבה טובה (מדרש) אחר כל הברכות מברכים בכלי המחזיק אותם. וידוע, שבלי שלום אין נחת בשום ברכה (העמק דבר).

ברכת כהנים

במחנה ההשמדה אושוויץ

כשהם רואים 800 יהודים יושבים על הרצפה ביחד. תוך רגע כולנו קפצנו ונעמדנו לצד הדרגש. הנאצי הראשי הוציא אקדח, תפס את היהודי הראשון שליזו, הצמיד לו את האקדח לראש, וצעק: "מי ארגן את כל הכינוס הזה? אם לא תגיד מיד - אני הורג אותך!"...

אותו יהודי סירב להסגיר את "הרב", והנאצי המשיך לצעוק - "אני אהרוג את כולם, אחד-אחד, עד שאדע מי אחראי לזה!"... "הרב" נעמד באמצע השביל שבין הדרגשים, מול הנאצי, הוא קרע את חולצתו, חשף את ליבו, ופנה לנאצי: "הנה, זה הלב שלי, אני ארגנתי את הכול. אני אשם, הרוג אותי."

הנאצי פסע לעברו כשהוא מכוון את אקדחו אל ליבו של הרב, ובשנייה לפני שהוא סוחט את ההדק, הוא נעצר ומתחיל לחייך חיוך שטני. אנחנו כבר ידענו שמשוהו אכזרי יותר עומד לקרות. הנאצי פתח ואמר: "אני לא אהרוג אותך ככה סתם. מחר נאסוף את כל המחנה, נעמיד במה גדולה, ואני אספר לכולם מה עשית, ורק אז אהרוג אותך!"...

למחרת כך היה. אספו את כולם, הנאצי סיפר על "החטא" של הרב, והצמיד את אקדחו למצחו. בשניות האחרונות לחייו, הרים הרב את היד וביקש "זכות אחרונה", בקשה אחת לפני הוצאתו להורג.

"בקשה? מה אתה רוצה?" שואל הנאצי בלעג ארסי. "לחם? מרק? בשר?"

"לא", עונה היהודי. "אינני רוצה לא מים ולא בשר ולא לחם או מרק. אני רוצה לתת משהו לאלפי האחים שלי כאן. אני אוהב אותם, אני כהן ואני רוצה לתת להם ברכת כהנים!"...

הרב הרים את שתי הידיים, מעמיד אותן בצורה המפורסמת, ומתחיל לברך ברכת כהנים: "יברכך ה'... וישמרך..." את השקט ששרר בין האסירים אפשר היה לחתוך בסכין. היה זה מחזה נורא ומחריד. אלפי יהודים עומדים מורכנים, מורידים את העיניים לארץ, וים של דמעות נשפך... זה היה בכי בלי קול. האדמה הספוגה בדם היתה עכשיו רטובה מדמעות מלוחות רותחות.

"אחרי השחרור מאושוויץ נסעתי לאמריקה", סיים היהודי את הסיפור המצמרר. "עזבתי את היהדות לגמרי, חיפשתי לברוח מהכל. רציתי להתבולל, להתחתן עם מישהי לא יהודייה. אבל המחזה של אותה ברכת כהנים עמד מול עיניי, ופשוט לא יכולתי לעשות את זה... התחנתתי עם אישה יהודייה ונולדו לנו ילדים. רציתי לשלוח אותם ללמוד בבית ספר לא יהודי, אבל הדמות של היהודי, הרב הכהן מאושוויץ עמדה מול עיניי, ופשוט לא יכולתי לעשות את זה... שלחתי אותם לבית ספר יהודי."

"אתה מבין למה בברכת כהנים אני יוצא החוצה?" שאל היהודי את שליח חב"ד. "אני לא רוצה לאבד את הזיכרון של אותה ברכת כהנים של אושוויץ". אני רוצה לא לשכוח אותה, שתישאר חרוטה בליבי לעולמי עד... אני לא רוצה להחליף את הכהן בשום ברכת כהנים אחרת.

(הגדש"פ חמדת שמים)

בשעת תפילות שחרית, שם לב רב ביהכנ"ס שאחד המתפללים (ניצול שואה) עוזב את בית הכנסת כל פעם לפני 'ברכת כהנים'. הדבר עורר את תשומת ליבו והוא החליט לברר את העניין עם אותו מתפלל. עלה בדעתו להזמין את אותו מתפלל לסעודת החג בביתו. וכך הוא עשה.

בתחילת תפילה החג, הרב ניגש אליו והזמין אותו לסעודת החג שתיערך בביתו לאחר התפילה. אך גם הפעם, להפתעתו, קצת לפני ברכת כהנים - היהודי הנ"ל מקפל את טליתו ויוצא מבית הכנסת.

הרב הרגיש תחושת החמצה וחשב שהלה עזב את בית הכנסת והלך לביתו.

עם סיום בתפילה כשהרב יצא מבית הכנסת, הוא ראה לתדהמתו את אותו יהודי עומד וממתין בפינת הרחוב. באותו רגע הוא הבין שמשוהו בטח מסתתר פה... הוא ניגש אליו וברכו בברכת חג שמח, ושניהם צעדו יחד לבית הרב. לאחר שהם סעדו את ליבם, והלבבות נפתחו, העיז הרב ושאל הרב את אורחו: "מדוע אתה מקפיד תמיד לצאת מבית הכנסת לפני ברכת כהנים?"

האורח החוויר. ניכר עליו שהוא נתון בסערת רגשות. עברו כמה דקות, וכשהוא מעט נרגע הוא החל בסיפורו: "אספר לך משהו שלא סיפרתי לאף אחד", סיפור מצמרר:

"בזמן השואה, הייתי באושוויץ. חיינו 800 אנשים בצריף אחד. היינו יושבים 8 אנשים דחוסים על דרגש עץ משופע, בלי שירותים ומקלחת; קצבת האוכל היתה 300 גרם לחם יבש ליום, ולפעמים מרק מקליפות תפוח"א."

אחד האסירים בצריף היה יהודי מיוחד שהחזיק נפשית את כולנו. כולם קראו לו "הרב המחנה". הוא אהב את כולנו ועודד אותנו. כמעט בכל יום הוא היה יושב ומקשיב לצרותם של האסירים וחיבק אותם מכל הלב.

ערב אחד, הרב נכנס לצריף ואמר: "בעוד שבועיים חג הפסח, אנחנו חייבים לחגוג את ליל הסדר. צריך להשיג מצה שמורה. שכול אחד יפתח את העיניים ואת הלב, ויחפש דרך להשיג מצה כשרה לקיים בה את המצווה."

ניגש אליו אחד האסירים, שהיה משרת בניקיון וסדר בדירתו של נאצי, מפקד המחנה, והציע את עזרתו. הוא סיפר שבשעות הצהריים המפקד עולה לישון, ומאותה עת הוא יכול להשתמש בתנור שבמטבח בכדי לאפות מצות. הרב התרגש מאוד, ובקצרה הסביר ליהודי כיצד להכשיר את התנור ולאפות את המצות. המשרת פחד-פחד-מוות מהרעיון המסוכן, אבל בסוף הסכים. בתוך כמה ימים הוא חזר בלילה לצריף כשהוא מחביא אצלו שתי מצות כשרות!

ערב פסח. אחרי מסדר ערב התיישבנו כולנו על הרצפה והתחלנו בעריכת הסדר. הרב קרא את ההגדה בעל פה, ואנחנו הצטרפנו אליו. לאחר מכן הרב חילק חתיכת קטנה של מצה לכול אחד מ-800 האסירים. בין כולנו היתה התעוררת בלתי נתפסת. "מרור" היה בשפע כל השנה... "ארבע כוסות" של יין לא היו, אבל דמעות שתינו לרוב. אולם באותו הלילה זכינו לאכול מצה שמורה, כאן באושוויץ.

לפתע דלת הצריף נפרצה והנאצים יימח שמם נכנסו פנימה,

ניתן להשיג את הקובץ מודפס בערים הבאות:

ווייבוב
054-8454356 (טרבלסי)
ישיבת שכר שכיר

נתניה
רמת אפרים
052-7664668
ביהכ"ס מנין אברכים רח'
גבע 25 054-8452828 (וייס)
ישיבת עטרת מתתיהו
054-8479928 (סעיידוב)

עוזים
ישיבת נר זרח

עמולה
גבעת המורה

פתח תקוה
גני הדר
בבתי הכנסת:
אוהל אברהם
מקהו בעש"ט
מרכז העיר
אבי עזרי
ישיבת לומז'ה
כפר אברהם
כולל אוהל רחל 050-4187771

קריית אתא
ישיבת מאקאווא
052-7626243

קריית גת
בבתי הכנסת:
ביהמ"ד קרעטשניף
קהילת בני תורה

קריית מלאכי
בכולל שעל יד הישיבה

קריית שמונה
052-7136824

ראשון לציון
שדה חמד
ישיבת עטרת שלמה

רוחובות
050-4101805
ישיבת מאור התלמוד
כולל בר שאול
לב לאחים

ריסנים
גבעה א'
052-7606491
ישיבת כפר חסידים
053-3136168

גבעה ב'
כולל נר ישראל בית יצחק
052-7183722

גבעה ג'
ביהכנ"ס שבת אחים
052-7171992 (פרקש)
בנה ביתך
ביהכנ"ס היכל משה

חיל אביב
מלון דבורה

שפירא
מכולת רח' ר' ישראל סלנט

תל ציון
052-7626880 (משפ' יהושע)

חורח
08-9924520
ישיבת תפרח-תושיה

ניתן להשיג בבתי החולים:

- בלינסון-שניידר
- מעייני הישועה
- תל השומר

סורוצקין
בבתי הכנסת:
אהבת תורה
באר שמואל
היכל שמואל

סנהדריה
ביהכ"ס פאג"י

עזרת תורה
בית הכנסת בית ישראל

קטמון
ישיבת יד אהרון

קרית יובל
052-7639488

רובע היהודי
ישיבת אש התורה

רוממה
בית כנסת חניכי הישיבות

רמות א'
054-8408719 (גולדשטוף)

בבתי הכנסת:
משכן שרגא
שערי תבונה

רמות ג'
בבתי הכנסת:
חניכי הישיבות צא"י
053-3120780 (גליקסברג)

מרום הרים

רמות פולין
ביהכ"ס אוהל יוסף
053-3180324 (דורוני)

רמת שלמה
ביהכ"ס המרכזי

שערי חסד
054-8498969 (קירט)

פפר סבא
ביהכ"ס ע"ש הצדיקים

רמיהאל
הקהילה הדרומית
ביהכ"ס כרם מיכאל

שכונת המייסדים
ישיבת רנה של תורה

מודיעין עילית
בכוללים:
עטרת שלמה,
ישכר באוהליך, הר"ן
כתר תורה הרב אברמוב
פוניבז'
בית אבא
מגדל עוז

חפציבה
ישיבת כנסת יצחק
ביהכ"ס המרכזי

קריית ספר
בית הכנסת קהילת משך
053-3127555

ביהכ"ס קהילת קצות
החושן

בירכפלד
ישיבת מיר
ביהכ"ס קהילת ר' עקיבא

בבתי הכנסת
אוהל תורה
חניכי הישיבות רשב"י

גריין פארק
ביהכ"ס בני הישיבות

גבעת הדרומית
בית תפילה

יצפה רמון
אצל ידידינו ר' איבגי
בוגוסלבסקי הי"ו

יצרת עלית
הר יונה
ביהכ"ס המרכזי

ישיבת נחלת הלויים
ביהכ"ס מקלט רח' פרל
פינת מנדלה

הדר
ישיבת תפארת ישראל
04-8699455 (חסידים)
ביהכ"ס צא"י

טבעון
ביהכ"ס קדושי השואה
כולל איילת השחר

שכניה
קרית שמואל
שטיבלך (רח' ורנה)

טלז סטון
02-5335545 (כל בו אלן)

ייקנעם
יחד שבטי ישראל
מדרשה לב לאחים

יסודות
ביהכ"ס המרכזי

יזרחים
ביהכ"ס המרכזי
052-7627788 (מיכאל)

ירושלים
בית וגן
02-6449498 (שעיר)
הפיסגה 46
בבתי הכנסת:
אמשינוב
מנין אברכים
בית ישראל
ישיבת מיר
052-7677676 (לוי)

בר אילן/נוה צבי
054-8474651

גאולה
053-3172626 (אלה)
חנות גל פז (מלכי ישראל)

גבעת זאב
חנות גיט שאבעס (העופר 2)

גבעת שאול
בבתי הכנסת:
יחי ראובן
ברכת יוסף (רח' אלקבץ 50)
אוהל יונתן בכולל ישכר
באוהליך

גוש 80
ביהכ"ס בראשות הגאון ר' דן
סגל שליט"א

גילה
ביהכ"ס חזון נחום
052-7653820

הר נוף
בבתי הכנסת:
אמרי שפר
קהילת בני תורה

כנסת
054-8429113 (גרוס)

מאה שערים
ביהכ"ס תפארת בחורים
(הישון)

מטרסדורף
ישיבת בית שמואל
ביהכ"ס היכל שמואל

מרכז העיר
כולל עטרת שלמה (רח' דוד
ליץ)

נוה יעקב
052-7677676 (לוי)

בבתי הכנסת:
חניכי הישיבות מרכז
תורה ותפילה

אוהל משה ורחל- רח' פרל
אוהל תמר
אשכנז רח' יעל
בית אהרון רח' רדק
בית אריה רח' גרוסברד פינת
בעל התניא
בית הכנסת הגדול
דברי שיר
היכל צבי רח' סירקין
הליגמן
הליכות חיים
המרכזי - רמת אלחנן
חניכי הישיבות רח' רמב"ם
יד אהרון
לדרמן
משכנות יעקב
נאות יוסף
שבת אחים
שיח תפילה רח' קה"י
שם אבותי
תפארת נחמן

בכוללים:
בית הלל
ברסלב
חזון איש
ישכר באוהליך רח' סורוצקין
נחלת משה
עטרת שלמה (צעירים)
פוניבז' (אוהל קדושים)
רשב"י

אצל הנציגים בישיבות:
אורחות תורה
אהבת אהרון
בית מדרש עליון
גאון יעקב
משך חכמה
סלבודקא
פונוביז'
קהילות יעקב
קרית מלך
קרלין
שערי תורה
תפארת ציון

מרכז
חנות גל פז- ר"ע 88
חנות שאבעס חזו"א 49

פרדס כץ
052-7168580 (אבוחצירא 30)
במקהו

בבתי הכנסת:
מנין אברכים (אבוחצירא 9)

קרית הרצוג
ביהכ"ס זיו יהודה
כרם גפן ישראל
מנין אברכים

שכון ה'
ביהכ"ס המרכזי

בתי ים
052-7119064
כולל בית יעקב
כולל היכל התורה
ביהכ"ס היכל הקודש

הרצליה
שכונת נווה עמל
בבית הכנסת חפץ חיים רח'
כצנלסון

זכרון יעקב
בבתי הכנסת:
חזון איש
מסילת ישרים

חולון
כולל בית דוד 052-7691549

חיפה
נוה שאגן
054-8454992 (גיניער)

אופקים
052-7635246 (סמיד)

בבתי הכנסת:
קייטי
שיויתי

נחלת שמשון
אצל הבחור חיים טיטלבוים

אלעד
אצל הנציגים בישיבות:
בני ראובן
כנסת יחזקאל
תורה בתפארתה
תורת חסד

בבתי הכנסת:
דרך החיים
זכור לאברהם (הר"ן)
מאור שרגא
אחיעזר
דגל התורה

אשדוד
רובע ג' - קרית חרדים
054-8454846 (וינגרטן)

רובע ז'
052-7668323 (מונק)

רובע ט'
077-7656779 (בלומנטל)

אשקלון
050-4181543 (לוי)

באר יעקב
בישיבות
באר יעקב
גרודנא (ב"י)
שארית יוסף
ובכולל ריח השדה

באר שבע
052-7628911 (היקלי)

בית שמש
קריה
02-9910398 (פינקלשטיין)

בביהכ"ס
שערי תורה
ישיבת אור לישרים

רמה ג'
ביהכ"ס אהבת תורה
02-9920797

יפה נוף
054-8488951 (וקסלר)

רמה א'
בבתי הכנסת:
כולל עטרת שלמה
ביהכ"ס לב אליהו

פיתר
גבעה A
ביהכ"ס אשכנז
זכור לאברהם
ישיבת הר"ן
קרלין

גבעה B
בבתי הכנסת:
בני הישיבות
דרכי תורה
מנין אברכים

בית דגן
אצל ידידינו ר' יוסף מוצרי
הי"ו

בית חלקיה
050-4156578 (מן)
ישיבת שערי שמועות

בני ברק
שכון ג'/יהודה הנשיא
053-3145900 (גולדשטוף)

בבתי הכנסת:
אוהל לאה (רח' פרדו)

המעוניינים להפיץ באזור מגוריהם יפנו ל: 053-3145900

ניתן לקבל קובץ זה בכתובת מייל: k.gilyonot@gmail.com | להנצחות ע"ג הקובץ ניתן לפנות ל: 053-3145900

שואף להיות בקיא בחומש רש"י?

הצטרף לתוכנית לימוד חומש רש"י יומי

הגרלה חודשית ע"ס 3,600 ₪
פרס ראשון 1600 ₪ פרס שני 4 זוכים ב 500 ₪ כל אחד*

מדי שבוע יושמעו בטלמסר 025-613-613
שאלות על הפרשה (חומש עם פירוש רש"י).
ענה על השאלות והשתתף בהגרלה הגדולה.
שים לב! ההגרלה ללומדי כל הפרשה עם פירוש רש"י.

פירש"י יש לו מעלה שהוא מפרש את הענין
ע"פ מדרשי חז"ל יותר מהתרגום"

(משנה ברורה ס"ק ב)

שכל עניין אמירת שמו"ת הוא ההבנה "שישכיל בדברים יותר"

(ע"פ החינוך)

*המבצע מיועד ללומדים מגיל 120-18, לבחורי ישיבות ינתן זכות לרכישת ספרים.

לומדים מדי יום, זה סוד ההצלחה!